Socialudvalget 2012-13
SOU alm. del Bilag 68
Offentligt

65+

Et portræt af de ældres liv, arbejdsliv og sociale situation

DANMARKS STATISTIK

TemaPubl
2012:3

65+

Et portræt af de ældres liv, arbejdsliv og sociale situation

Rettet i forhold til oprindelig version (24. oktober 2012).
Rettelse af figurerne 9,4 og 9,7 på siderne 109 og 111.

DANMARKS
STATISTIK

65+ Et portræt af de ældres liv, arbejdsliv og sociale situation

Udgivet af Danmarks Statistik
22. oktober 2012
Oplag: 200
Printet hos: PRinfoParitas
Foto forside: Dan Brownsword/Polfoto

Trykt udgave:

Pris: 140,00 kr. inkl. 25 pct. moms
Kan købes på www.schultzboghandel.dk/
distribution@rosendahls-schultzgrafisk.dk
Tlf. 43 22 73 00

ISBN 978-87-501-2023-0

Pdf-udgave:

Kan hentes gratis på www.dst.dk/publ/65Plus
ISBN 978-87-501- 2024-7

Adresse:
Danmarks Statistik
Sejrøgade 11
2100 København Ø

Tlf. 39 17 39 17

E-post: dst@dst.dk

www.dst.dk

Signaturforklaring

0 0,0	Mindre end ½ af den anvendte enhed
.	Tal kan efter sagens natur ikke forekomme
. .	Oplysning for usikker til at angives
. . .	Oplysning foreligger ikke
-	Nul

© Danmarks Statistik 2012

Du er velkommen til at citere fra denne publikation.
Angiv dog kilde i overensstemmelse med god skik.

Det er tilladt at kopiere publikationen til privat brug.
Enhver anden form for hel eller delvis gengivelse eller mangfoldiggørelse
af denne publikation er forbudt uden skriftligt samtykke fra Danmarks Statistik.
Kontakt os gerne, hvis du er i tvivl.

Når en institution har indgået en kopieringsaftale med COPY-DAN,
har den ret til - inden for aftalens rammer - at kopiere fra publikationen.

Forord

Danmarks Statistik præsenterer i denne temapublikation en række analyser om danskerne over 65 år.

Befolkningen over 65 år vil i de kommende år være en af de hastigst voksende befolkningsgrupper i Danmark. Dens andel af befolkningen vil stige fra ca. 17 pct. i dag til omkring 25 pct. i begyndelsen af 2040erne.

Den udvikling gør befolkningsgruppen særligt interessant, fordi den med sin adfærd vil påvirke de samlede samfundsmæssige forhold på arbejdsmarkedet og i velfærdssystemet i endnu højere grad, end det er tilfældet i dag.

I temapublikationen ses der nærmere på befolkningsgruppens demografiske udvikling, dens indkomst og indkomstkilder, tillknytning til arbejdsmarkedet, boligforhold, sundhed og politisk deltagelse.

I analyserne trækkes der på de meget omfattende registerbaserede oplysninger om danskerne, der findes i Danmarks Statistik.

Temapublikationen er udarbejdet af medarbejdere i afdelingen for personstatistik i samarbejde med Danmarks Statistiks Formidlingscenter. Publikationen er redigeret af en redaktionsgruppe under ledelse af afdelingsdirektør Niels Ploug.

Danmarks Statistik, Oktober 2012

Jan Plovsing / Niels Ploug

Indhold

Sammenfatning **7**

1. Portræt af 65+ **13**
1.1 Portræt af 65+ 13
1.2 Befolkningen over 65 år 13
1.3 Sundhed 14
1.4 Bolig 15
1.5 Arbejdsmarked 15
1.6 Indkomstforhold 16
1.7 Uddannelse 17
1.8 Politisk repræsentation 17
1.9 Livsstil 17

2. Befolkning **19**
2.1 Aldersgruppens udvikling 19
2.2 Sammensætning på køn og herkomst 21
2.3 Familietype, civilstand og børn 23
2.4 Geografisk fordeling 28
2.5 Middellevetid og dødelighed 31

3. Sundhed **37**
3.1 Lægebesøg 37
3.2 Sygehusbenyttelse 39
3.3 Dødsårsager 41
3.4 Hjemmesygepleje 43
3.5 Hjemmehjælp 46

4. Boligforhold **49**
4.1 Generelt om boligforhold 49
4.2 Generelt om flytninger 53
4.3 Flyttemønster 53

5. Arbejdsmarkedet **59**
5.1 De ældres beskæftigelse 59
5.2 Løn 73
5.3 De ældres fravær 76

6. Indkomster **81**
6.1 De ældres indkomst 81
6.2 Erhvervsindkomst 84
6.3 Løbende pensionsudbetalinger 87
6.4 Hævede pensioner 90
6.5 Formuer 93

7. Uddannelse **95**
7.1 De ældres uddannelsesprofil 95
7.2 De ældres uddannelsesaktivitet 98

8. Politisk deltagelse **103**

9. Livsstil **107**
9.1 IT-anvendelse 107
9.2 Rejser 112
9.3 Biler 116

Temapublikationer udgivet af Danmarks Statistik **118**

Sammenfatning

Formålet med denne publikation er at tegne et statistisk portræt af danskerne over 65 år. Befolkningen over 65 år vil i de kommende år være en af de hastigst voksende befolkningsgrupper i Danmark. Inden længe – i 2014 – forventes der at være over 1 million over 65 år i Danmark.

I dag udgør gruppen 17 pct. af befolkningen, i 2020 vil andelen stige til 20 pct. og Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivning forventer, at den vil stige til 25 pct. i begyndelsen af 2040'erne. I publikationen ses der nærmere på gruppens demografiske sammensætning og på boligforhold, dens adfærd på arbejdsmarkedet og i forhold til uddannelse, indkomster og sundhedsmæssige forhold og aktiviteter som it-anvendelse, rejser og politisk deltagelse.

Geografisk er der stor forskel på, hvor stor en andel de over 65 årige udgør af den samlede befolkning i de enkelte kommuner. På Læsø udgør der over 65 årige mere end en tredjedel af befolkningen og i fire andre mindre ø-kommuner – Ærø, Samsø, Langeland og Fanø – udgør de en fjerdedel af befolkningen. I storbyer som København og Århus udgør de kun 10-13 pct. af befolkningen.

De indikatorer, som vi har på de over 65 åriges sundhed, er på den ene side næppe særligt overraskende. De går oftere til læge og er oftere indlagt på hospital sammenlignet med resten af befolkningen. På den anden side er disse forhold og måske ikke mindst deres udvikling over tid ikke uvæsentlige for den samlede efterspørgsel efter ydelser fra sundhedsvæsenet, fordi denne aldersgruppe af gode grunde i særlig grad har behov for sundhedsmæssige ydelser.

De 75-89 årige er den aldersgruppe, der oftest benytter sig af ydelser fra den primære sundhedstjeneste. !8 gange blev det til i gennemsnit i 2010 – dvs. 1½ gang om måneden. Det er dobbelt så højt som for befolkningen mellem 15 og 64 år.

Befolkningens boligform er stærkt aldersafhængig. Som børn og unge – frem til 20 års alderen – er der flest, der bor i enfamilieshuse. Børnene og de unge bor hjemme hos forældrene. Fra begyndelsen af 20'erne stiger andelen, der bor i etagebolig kraftigt. De unge flytter hjemmefra typisk til et værelse eller en lille lejlighed. I slutningen af 20'erne begynder andelen, der bor i etagebolig, at falde, og i midten af 30'erne er der igen flere, der bor i enfamiliehuse end i etagebolig. Det holder helt frem til midten af 80'erne, men allerede fra begyndelsen af 70'erne begynder andelen, der bor i etagebolig at stige.

Det betyder, at flere flytter på et tidspunkt i perioden fra de er omkring 70 år og frem. Flyttefrekvensen er særligt høj fra omkring 75 års alderen og frem. Det typiske er, at man flytter til en mindre bolig – og at de fleste flytter i etagebolig – igen.

De fleste trækker sig tilbage fra arbejdsmarkedet mens de er i 60'erne. Men der har været en bemærkelsesværdig udvikling på dette område i de seneste ti år. I den periode er beskæftigelsesfrekvensen nemlig steget markant for de 60-64 årige. I 2001 var den på 28 pct., i 2011 var den på 46 pct. Der er altså i dag betydeligt flere 60-64 årige på arbejdsmarkedet.

Der har også været en positiv udvikling i beskæftigelsesfrekvensen for de over 65 årige dog ikke så markant. Den er steget fra 7,2 pct. i 2001 til 10,4 pct. i 2011.

De allerfleste over 65 årige er altså trådt ud af arbejdsmarkedet. Blandt det mindretal der forsat er på arbejdsmarkedet er der en overrepræsentation af selvstændigt erhvervsdrivende mænd – især landmænd, og af mænd med lang videregående uddannelse ansat i staten.

Antalsmæssigt er der dobbelt så mange mænd over 65 år i beskæftigelse som kvinder.

De over 65 åriges hovedindkomst er ikke overraskende pensioner. Folkepensionen spiller en hovedrolle, men den betydning er aftagende. For de over 75 årige udgør folkepensionen således 66,8 pct. af de samlede pensionsudbetalinger, mens den kun udgør 57,8 pct. for de 65-74 årige.

Den disponible indkomst – indkomsten efter skat, arbejdsmarkedsbidrag og renteudgifter – er lavere for de over 65 årige end for resten af befolkningen. For de 15-64 årige var den disponible indkomst i 2010 på 201.400 kr. For de 65-74 årige – hvor der er relativt flere der får pension fra arbejdsmarkedspension, ATP og private pensionsordninger - var den på 179.200 kr., mens den for de 75-89 årige var på 163.600 kr.

De over 65 årige i Gentofte kommune har den højeste disponible indkomst på i gennemsnit 310.500 kr. De laveste indkomster blandt de ældre findes i Langeland kommune, hvor den disponible indkomst blandt de over 65 årige i 2010 i gennemsnit var på 141.500 kr.

De over 65 årige, der er på vej til at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet, har en noget anderledes uddannelsesprofil end de unge, der er på vej ind på arbejdsmarkedet.

Blandt de over 75 årige har halvdelen folkeskolen som deres højeste fuldførte uddannelse, mens det er tilfældet for 40 pct. af de 65-74 årige. Blandt de 25-64 årige gør det sig kun gældende for 20 pct.

De over 65 årige er godt med når dette gælder brugen af nyt teknologi. To-tredjedel af de 65-89 årige har således adgang til computer og internet i hjemmet.

Når det gælder den politiske repræsentation er de over 65 årige noget underrepræsenteret i forhold til deres andel af befolkningen. Det gælder i Folketinget, i regeringen, blandt kommunalbestyrelsesmedlemmer og borgmestre, mens andelen af regionsrådsmedlemmer og regionsrådsformænd er på niveau med deres andel af befolkningen. Blandt menighedsrådsmedlemmer er der en overrepræsentation af medlemmer over 65 år.

Temapublikationen indeholder følgende kapitler:

Kapitel 1	Sammenfatter resultaterne fra publikationens øvrige kapitler.
Kapitel 2	Tegner et demografisk portræt af befolkningsgruppen og ser nærmere på dens udvikling over tid.
Kapitel 3	Handler om de over 65 åriges sundhed.
Kapitel 4	Ser nærmere på de over 65 åriges boligforhold og flyttemønstre.
Kapitel 5	Analyserer de over 65 åriges arbejdsmarkedstilknytning og tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet.
Kapitel 6	Ser nærmere på de over 65 åriges indkomstforhold herunder indkomstens sammensætning på indkomstkilder som folkepension, andre pensionsordninger og erhvervs- og kapitalindkomst.
Kapitel 7	Handler om de over 65 åriges uddannelsesprofil – hvilke uddannelsesniveau har de og hvor mange uddanner sig på aftenskole og i det ordinære uddannelsessystem?
Kapitel 8	Handler om andelen af over 65 årige i folketing, regering, kommunalbestyrelser, regions- og menighedsråd.
Kapitel 9	Ser nærmere på de over 65 årige brug af IT - computer og internet, rejsevaner og -mønstre samt deres ejerforhold og brug af biler.

Summary

The purpose of this publication is to make a statistical portrait of the Danes above the age of 65. This fraction of the population will in the future be one of the fastest growing in Denmark. In 2014 there are expected to be over 1 million people over the age of 65 in Denmark. Today their share is 17 per cent of the population. In 2020, this will rise to 20 per cent. A projection by Statistics Denmark estimates that it will rise to 25 per cent in the early 2040s.

The publication analysis the group's demographic composition and housing conditions, its behaviour in the labour market and in education, income and health conditions and activities such as the use of IT, travel and political participation

Geographically, there is a big difference between the proportions of over 65 year olds in the 98 municipalities in Denmark. On the island of Læsø more than one third of the population are above the age of 65 and in four other small island municipalities - Ærø, Samsø, Langeland and Fanø - they represent a quarter of the population. In large cities like Copenhagen and Aarhus they account for only 10-13 per cent of the population.

The indicators on health for those above the age of 65 year are on the one hand hardly surprising. They visit a doctor more often the rest of the population and they are more often hospitalized compared to the rest of the population. On the other hand, these conditions and perhaps not least their development over time is important in relation to the overall demand for services from health care.

The 75-89 year olds are the age group who most often use the services of from primary health care. 18 visits was the average in 2010 - i.e. 1 ½ visit per month. It is twice as high as for the population between 15 and 64 years.

The kind of dwelling people live in is strongly age-dependent. As children and young people - up to 20 years of age - there are more people living in single family dwellings. This is children and young people living at home with their parents. From the early 20s, the proportion that lives in multi-storey residential increases sharply. The young leave home typically to a room or a small apartment. In the late 20s begins the proportion who live in multi-storey housing, to fall, and in the mid-30s, there are again more who live in single family dwellings than in a flat. This is the case until the mid-80s, but already from the beginning of the 70s the proportion that live in multi-storey housing begins to rise.

This means that people move from the age of 70 and beyond. Moving rates are particularly high at around 75 years of age and above.

Most people withdraw from the labour market while they are in their 60s. But there has been a remarkable development in this area in the past ten years. During the period, the employment rate increased markedly for the 60-64 year olds. In 2001 it was 28 per cent. In 2011 it was 46 per cent. So there are now significantly more 60-64 year olds in the labour market today compared to teen years ago.

There has also been a positive development in the employment rate for those over the age of 65. It has risen from 7.2 per cent in 2001 to 10.4 per cent in 2011.

The vast majority of 65 year olds have left the labour market. Among the minority who are still in the labour market is an over-representation of self-employed men - especially farmers, and of men with higher education employed by the government.

In terms of numbers, there are twice as many men over 65 years of age in employment compared to women.

The over 65 year olds main income is not surprisingly pensions. The state old age pension plays a key role, but the importance is declining. For people above the age of 75 the state old age pension makes up 66.8 per cent of their total income, while it only makes up 57.8 per cent of total income for the 65-74 year olds.

The disposable income - income after direct taxes and interest payments - is lower for the over 65 year olds than for the rest of the population. For the 15-64 year olds the disposable income in 2010 was 201,400 DKK. For the 65-74 year olds - where there are relatively more people who have supplement income to the state old age pension the disposal income was 179,200 DKK, while for the 75 -89 year olds it was 163,600 DKK

The over 65 year olds in Gentofte municipality has the highest disposable income at an average of 310,500 DKK The lowest disposal income among the elderly are found in Langeland municipality where the disposable income among the over 65 year olds in 2010 were on average at 141,500 DKK.

The over 65 year olds who are about to retire from the labour market has a somewhat different educational profile than the young people who are entering the labour market.

Among the over 75 year olds, half have primary and lower secondary school (folkeskolen) as their highest level of education. This is the case for 40 per cent of the 65-74 year olds. For the 25-64 year olds it applies only for 20 per cent.

There are a lower fraction of people aged 65 and above represented in politically elected bodies – compared to their share of the population. This applies to parliament, government, members of local councils and

mayors. Their share at regional level in regional councils and among presidents of regional councils is more in line with their share of the population. Among parish council members is an over-representation of members above the age of 65 years.

The publication contains the following chapters:

Chapter 1	Summary of the results.
Chapter 2	Draws a demographic portrait of the population 65+ and examines its evolution over time.
Chapter 3	Looks at the use of the public health system for the 65 year olds health as well as their diseases.
Chapter 4	Analysis housing conditions and moving patterns for people above the age of 65.
Chapter 5	Looks into labour market attachment and retirement from the labour market.
Chapter 6	Analysis income conditions including disposal income, composition of income sources such as pensions, other retirement plans and income from work and capital.
Chapter 7	Looks at the educational profile of people above the age of 65 - what level of education they have and how many are active as student's in the educational system.
Chapter 8	Analysis political representation of people aged 65 and above in parliament, government and local and regional councils.
Chapter 9	Looks at the use of IT - computers and internet, the travel habits and travel patterns and ownership and use of cars for those above the age of 65.

1. Portræt af 65+

1.1 Portræt af 65+

Stigende fokus på de over 65 årige

Befolkningen over 65 år er i stigende grad kommet i fokus i den samfundsmæssige og politiske debat. Udviklingen i befolkningens sammensætning efter alder har længe bevæget sig i retning af et aldrende samfund med en stadigt større andel af befolkningen i de aldersgrupper, der traditionelt trækker sig ud af arbejdsmarkedet. Men billedet af den alderssvækkede, krumryggede gamling passer på mange områder ikke med nutidens over 65 årige. Dels er der i de senere år blevet flere, der fortsætter på arbejdsmarkedet efter den officielle folkepensionsalder, dels er der mange i disse aldersgrupper der bl.a. pga. en god økonomi lever et aktivt liv med efter- og videreuddannelse, ferier og rejser.

Formålet med denne publikation er at tegne et statistisk portræt af denne voksende og betydningsfulde befolkningsgruppe. I publikationen ses der nærmere på gruppens demografiske sammensætning og på boligforhold, dens adfærd på arbejdsmarkedet og i forhold til uddannelse, sundhedsmæssige forhold og aktiviteter som it-anvendelse, rejser og politisk deltagelse.

1.2 Befolkningen over 65 år

En hastigt voksende befolkningsgruppe

Befolkningen over 65 år vil i de kommende år være en af de hastigst voksende befolkningsgrupper i Danmark. I de seneste 20 år har de 65+ årige udgjort ca. 16 pct. af befolkningen. I 2020 vil denne andel stige til 20 pct., og Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivning forventer, at den vil stige til 25 pct. i begyndelsen af 2040'erne.

Den udvikling gør befolkningsgruppen særlig interessant, fordi den med sin adfærd vil påvirke de samlede samfundsmæssige forhold på arbejdsmarkedet og i velfærdssystemet i endnu højere grad, end det er tilfældet i dag.

Over 1 million danske over 65 år

Inden længe – i 2014 – forventes der at være over 1 million danske over 65 år. Da kvinder lever længere end mænd, er der flest kvinder i gruppen. Det gælder især blandt den ældre del af aldersgruppen. I 2012 er 75 pct. af de over 90-årige kvinder, 59 pct. af de 75-89 årige er kvinder mens der næsten er balance blandt de 65-74 årige, hvor 52 pct. er kvinder.

Flere enlige

For rigtigt mange sker der meget store ændringer i ens forhold, efterhånden som man bliver ældre. I aldersgruppen 65-74 år er 69 pct. gift eller samboende, mens kun 31 pct. er enlige. I aldersgruppen 75-89 år har det ændret sig således, at kun 44 pct. er gift eller samboende, mens 56 pct. er enlige, og blandt de over 90 årige er 11 pct. gift eller samboende, mens 89 pct. er enlige.

Den udvikling er mere markant for kvinder end for mænd – fordi mændene dør tidligere end kvinderne. Blandt de 75-89 årige er 71 pct. af kvinderne enlige mod kun 36 pct. af mændene – mens det blandt de over 90 årige er 96 pct. af kvinderne og 66 pct. af mændene, der er enlige.

Halvdelen har børn i bopælskommunen

I løbet af et liv får de allerfleste voksne børn. Blandt de 65-årige har 89 pct. af kvinderne og 85 pct. af mændene børn. Børn bliver jo voksne og flytter for de flestes vedkommende hjemmefra, men mange flytter ikke ret langt væk. Halvdelen af de 65-74-årige har således børn, der bor i samme kommune som dem selv.

Relativt flest ældre i ø-kommunerne og færrest i storbyerne

Geografisk er der stor forskel på, hvor stor en andel de ældre udgør af den samlede befolkning i de enkelte kommuner. På landsplan er andelen ved indgangen til 2012 på 17 pct. I Læsø kommune, hvor andelen er højest, udgør de over 65 årige 31,3 pct. af befolkningen. Der ud over er andelen også høj – over 25 pct. – i de øvrige fire ø-kommuner: Ærø, Langeland, Samsø og Fanø. Men også i Lolland (24,5 pct.), Odsherred (24,6 pct.) og Hørsholm (24,7 pct.) kommuner er andelen høj. Til gengæld er den lav i storbykommunerne med København som kommunen med den absolut laveste andel på 10, 4 pct. efterfulgt af Århus med 13,3 pct. I Odense er andelen 15,9 pct.

1.3 Sundhed

De indikatorer, som vi har på de over 65 åriges sundhed, er på den ene side næppe særligt overraskende. De går oftere til læge og er oftere indlagt på hospital sammenlignet med resten af befolkningen. På den anden side er disse forhold og måske ikke mindst deres udvikling over tid ikke uvæsentlige for den samlede efterspørgsel efter ydelser fra sundhedsvæsenet, fordi denne aldersgruppe af gode grunde i særlig grad har behov for sundhedsmæssige ydelser.

18 gange til læge om året

De 75-89 årige er den aldersgruppe, der oftest benytter sig af ydelser fra den primære sundhedstjeneste; almen læge, speciallæge, tandlæge, fysioterapeut, kiropraktor mv. 18 gange blev det til i gennemsnit i 2010 – dvs. 1½ gang om måneden. Det er dobbelt så højt som for befolkningen mellem 15 og 64 år. For de 65-74 årige er tallet 15 kontakter i gennemsnit i 2010, mens det for de over 90 årige er på 17 gange.

Når antallet af kontakter for den ældste aldersgruppe er lidt lavere end for de 75-89 årige kan det skyldes, at der blandt de allerældste er en langt højere indlæggelsesfrekvens på sygehus. Den er tæt på 90 pct., mens den for de 65-74 årige er på 40 pct. og for befolkningen mellem 15 og 64 år er på under 20 pct. Indlæggelsesfrekvensen for de allerældste har i øvrigt været stigende de sidste 20 år fra 60 pct. i 1992 til de 90 pct. i dag.

1.4 Bolig

Enfamilieshus som barn og voksen – etagebolig som ung og gammel

Befolkningens boligform er stærkt aldersafhængig. Som børn og unge – frem til 20 års alderen – er der flest, der bor i enfamilieshuse. Børnene og de unge bor hjemme hos forældrene. Fra begyndelsen af 20'erne stiger andelen, der bor i etagebolig kraftigt. De unge flytter hjemmefra typisk til et værelse eller en lille lejlighed. I slutningen af 20'erne begynder andelen, der bor i etagebolig, at falde, og i midten af 30'erne er der igen flere, der bor i enfamiliehuse end i etagebolig. Det holder helt frem til midten af 80'erne, men allerede fra begyndelsen af 70'erne begynder andelen, der bor i etagebolig at stige.

Det betyder, at flere flytter på et tidspunkt i perioden fra de er omkring 70 år og frem. Flyttefrekvensen er særlig høj fra omkring 75 års alderen og frem. Det typiske er, at man flytter til en mindre bolig – og at de fleste flytter i etagebolig – igen.

Langt de fleste over 65 årige, der flytter, bliver i samme by – eller flytter til en by af samme størrelse. Undtagelsen er dem, der bor i de helt små byer eller på landet. De flytter til lidt større byer, hvilket kan skyldes, at ældreboliger og plejeboliger oftere ligger i byer end på landet.

1.5 Arbejdsmarked

Markant stigning i beskæftigelses-frekvensen

De fleste trækker sig tilbage fra arbejdsmarkedet mens de er i 60'erne. Men der har været en bemærkelsesværdig udvikling på dette område i de seneste ti år. I den periode er beskæftigelsesfrekvensen nemlig steget markant for de 60-64 årige. I 2001 var den på 28 pct., i 2011 var den på 46 pct. Der er altså i dag betydeligt flere 60-64 årige på arbejds-markedet.

Der har også været en positiv udvikling i beskæftigelsesfrekvensen for de over 65 årige dog ikke så markant. Den er steget fra 7,2 pct. i 2001 til 10,4 pct. i 2011.

Flest selvstændige forbliver på arbejdsmarkedet

De allerfleste over 65 årige er altså trådt ud af arbejdsmarkedet. Blandt det mindretal der forsat er på arbejdsmarkedet er der en overrepræsentation af selvstændigt erhvervsdrivende mænd – især landmænd, og af mænd med lang videregående uddannelse ansat i staten. Blandt de over 80 årige i beskæftigelse er 35,5 pct. beskæftiget indenfor landbrug – mod 2,2 pct. af befolkningen mellem 16 og 64 år. Generelt er personer med en længerevarende videregående uddannelse langt mere tilbøjelige til at fortsætte på arbejdsmarkedet sammenlignet med andre.

Flere mænd bliver på arbejdsmarkedet

Antalsmæssigt er der dobbelt så mange mænd over 65 år i beskæftigelse som kvinder.

På deltid

Flertallet af de over 65-årige lønmodtagere, der bliver på arbejds-markedet, arbejder på deltid. Det gælder for 59 pct. af de 65-69 årige og

for 90 pct. af de 75-70 årige. Blandt de 16-64 årige andelen på deltid 25 pct.

Ser man på timelønnen får man yderligere indtryk af, at de over 65 årige, der bliver på arbejdsmarkedet er en særlig gruppe. Deres gennemsnitlige timeløn er nemlig højere – 7 pct. højere – end gennemsnittet for de 24 til 64 årige. Det skyldes sandsynligvis, at det i særlig grad er de veluddannede og dermed højtlønnede, der bliver på arbejdsmarkedet efter det fyldte 65. år.

Det er muligvis også en del af forklaringen på, at fraværet pga. sygdom er mindre blandt de ældre, der forbliver på arbejdsmarkedet end blandt de 15-64 årige. Blandt de over 65 årige var det gennemsnitlige fravær i 2010 på 5,9 dage – mens det for de 15-64 årige var på 8,7 dage.

1.6 Indkomstforhold

Folkepensionen er afgørende …

De over 65 åriges hovedindkomst er ikke overraskende pensioner, hvor folkepensionen spiller en hovedrolle. For de over 75 årige udgør folkepensionen således 66,8 pct. af de samlede pensionsudbetalinger, mens udbetalinger fra arbejdsmarkedspensioner, ATP og private pensionsordninger udgør 20,3 pct. Tjenestemandspensioner tegner sig for de resterende 12,9 pct.

… men dens betydning er aftagende

For de 65-74 årige udgør folkepensionen 57,8 pct. af de samlede pensionsudbetalinger, mens arbejdsmarkedspensioner, ATP og private pensionsordninger udgør 29,2 pct. – og tjenestemandspensioner de resterende 13,1 pct. Folkepensionens rolle i det samlede pensionsbillede er således aftagende efterhånden som stadigt flere af personer, der forlader arbejdsmarkedet, har optjent stadig større arbejdsmarkedspensions-rettigheder.

Den disponible indkomst – indkomsten efter skat, arbejdsmarkedsbidrag og renteudgifter – er lavere for de over 65 årige end for resten af befolkningen. For de 15-64 årige var den disponible indkomst i 2010 på 201.400 kr. For de 65-74 årige – hvor der er relativt flere der får pension fra arbejdsmarkedspension, ATP og private pensionsordninger - var den på 179.200 kr., mens den for de 75-89 årige var på 163.600 kr.

Højest disponibel indkomst i Gentofte – lavest på Langeland

De over 65 årige i Gentofte kommune har den højeste disponible indkomst på i gennemsnit 310.500 kr. De laveste indkomster blandt de ældre findes i Langeland kommune, hvor den disponible indkomst blandt de over 65 årige i 2010 i gennemsnit var på 141.500 kr.

Der findes som nævnt også nogen over 65 årige, der fortsætter på arbejdsmarkedet efter det fyldte 65. år. I 2010 havde 28,9 pct. af de 65-69 årige således erhvervsindkomst – dvs. indkomst enten fra lønarbejde eller indkomst som selvstændig erhvervsdrivende. På det område er det en betydelig forskel mellem mænd og kvinder. 37,7 pct. af de 65-69 årige mænd havde erhvervsindkomst mod kun 20,5 pct. af kvinderne.

Blandt de 70-74 årige var det 22,5 pct. af mændene og 9,0 pct. af kvinderne, der havde erhvervsindkomst.

1.7 Uddannelse

De over 65 årige, der er på vej til at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet, har en noget anderledes uddannelsesprofil end de unge, der er på vej ind på arbejdsmarkedet.

Blandt de over 75 årige har halvdelen folkeskolen som deres højeste fuldførte uddannelse, mens det er tilfældet for 40 pct. af de 65-74 årige. Blandt de 25-64 årige gør det sig kun gældende for 20 pct.

Mange aktive

Det betyder imidlertid ikke, at de over 65 årige er uinteresserede i uddannelse. I 2010 deltog næsten 23.000 i den aldersgruppe i en eller anden form for offentlig reguleret voksenuddannelse. Langt størstedelen af den uddannelsesaktivitet ligger udenfor det almindelige uddannelsessystem, men der var 400, der var i gang med en ordinær uddannelse – de fleste af disse som indskrevne på et universitet. Her er det især humanistiske fag som historie og kunsthistorie – samt teologi, der trækker.

- især kvinder

Andelen af uddannelsesaktive kvinder blandt de over 65 årige er dobbelt så stor som andelen af uddannelsesaktive mænd.

1.8 Politisk repræsentation

Underrepræsenteret i folketing og kommunalbestyrelsen

Når det gælder den politiske repræsentation er ældre noget underrepræsenteret i forhold til deres andel af befolkningen. 7 af de 175 medlemmer til folketinger, der vælges i Danmark, er over 65 år. Blandt de 804 kandidater, der stillede op til folketinget ved valget i 2011 var 48 ældre end 65 år. Der er ingen af den nuværende regerings 23 medlemmer, der er over 65 år.

Blandt landets kommunalbestyrelsesmedlemmer er 7 pct. mellem 65 og 69 år. Derimod er 17 pct. af medlemmerne af regionsrådene mellem 65 og 69 år. Af landets 98 borgmestre er 13 ældre end 65 år, og af de 5 regionsrådsformænd er 2 ældre end 65 år.

- men overrepræsenteret i menighedsråd

I menighedsrådene er 65+'erne derimod godt med. 38 pct. af menighedsrådsmedlemmerne er mellem 60 og 69 år, og 11 pct. er over 70 år.

1.9 Livsstil

To-tredjedel har computer og bruger internet

65+'erne er godt med når det gælder brugen af ny teknologi. To tredjedele af de 65-89 årige har således adgang til computer og internet i hjemmet. Der tændes og klikkes dog ikke hver dag. Under halvdelen af

de 65-89 årige er daglige brugere af computer og internet, mens 86 pct. af de 16-64 årige bruger computer og er på internettet hver dag.

De over 65-årige's IT færdigheder mht. brug af søgemaskiner og det at sende e-mail med vedhæftede filer er på niveau med resten af befolkningen. Derimod er der langt færre af de ældre, der skriver i chatrum og er på facebook. Det gør kun 20 pct. af de 65-89 årige mod 67 pct. i resten af befolkningen.

Spanien er den foretrukne destination

Når de ældre pakker kufferten og rejser til udlandet er favoritdestinationen Spanien. Dernæst kommer Tyskland og Italien. Samlet set rejste 14 pct. af de ældre på en rejse til udlandet med mindst fire overnatninger i 2011.

Rejser i længere tid og helst om efteråret

De ældre har et andet rejsemønster end den øvrige del af befolkningen. September og oktober er de ældres foretrukne rejsemåneder, hvor den yngre del af befolkningen klart foretrækker juli.

Størst andel bilejere blandt 70-årige mænd

Andelen af personer, der er registreret som bilejere eller brugere af bil, er meget høj blandt mænd i aldersgruppen 65-74-årige. Faktisk er det 70-årige mænd, som med 71 pct. har den højeste andel bilejere. Men der er stor forskel kønnene imellem, blandt de 75-årige er andelene 71 pct. for mændene og 29 pct. for kvinderne

2. Befolkning

2.1 Aldersgruppens udvikling

Hver fjerde dansker er 65+'er i 2042

Antallet af personer i aldersgruppen 65+ vil stige kraftigt i de kommende år og vil i 2042 udgøre 25 pct. af den danske befolkning. Ved begyndelsen af 2012 var andelen 17 pct., men allerede i 2020 forventes andelen af komme over 20 pct. for første gang. Andelen i aldersgruppen 65+ har fra 1990 og frem til 2010 ligget på et ret konstant niveau omkring 15-16 pct. Fra 2012 og 30 år frem forventes andelen at stige hvert eneste år.

Figur 2.1 **Personer i aldersgruppen 65+ som andel af befolkningen. 1990-2050**

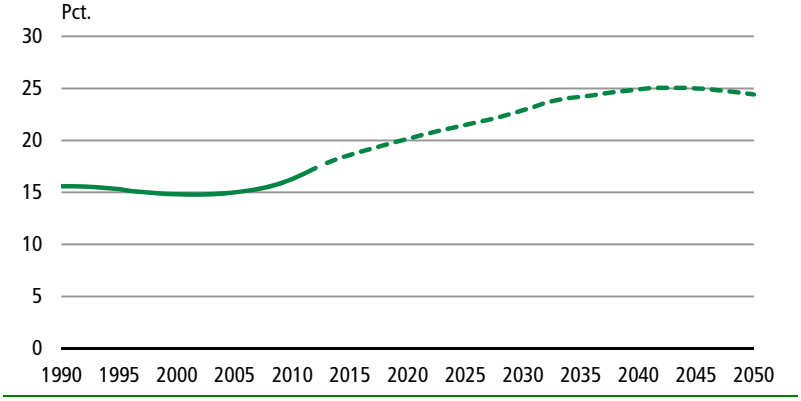

I 2012 var der i alt 968.000 personer i aldersgruppen 65+, som kan opdeles på 570.000 65-74-årige, 358.000 75-89-årige og 40.000 i 90+. Det var først i 2004, at antallet i 65+ for første gang kom over 800.000, men siden da har der været tale om en stigning på 164.000 eller 20 pct. Væksten har været kraftigst blandt de yngste ældre i aldersgruppen 65-74-årige, som siden 2004 er blevet forøget med 144.000 svarende til en stigning på 34 pct.

Figur 2.2 **Antal personer i udvalgte aldersgrupper. 1990-2012**

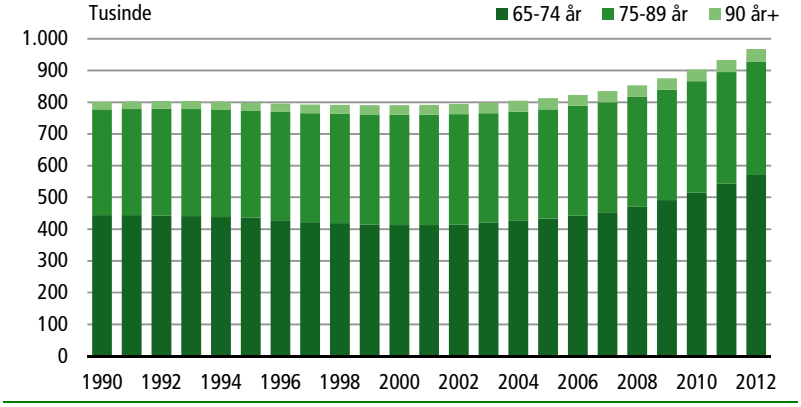

65+ runder 1 million personer i 2014

Ifølge Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivning vil antallet i 65+ runde 1 million personer allerede i 2014. I år 2025 vil antallet runde 1,250 million og i 2039 1,5 million. Aldersgruppen 65-74-årige vil vedblive med at være den største aldersgruppe i 65+ helt frem til 2041, men forskellen mellem 65-74-årige og 75-89-årige vil blive mindre og mindre frem til det, og i 2050 forventes der at være 186.000 flere 75-89-årige end 65-74-årige.

Figur 2.3 **Antal personer i udvalgte aldersgrupper. 2012-2050**

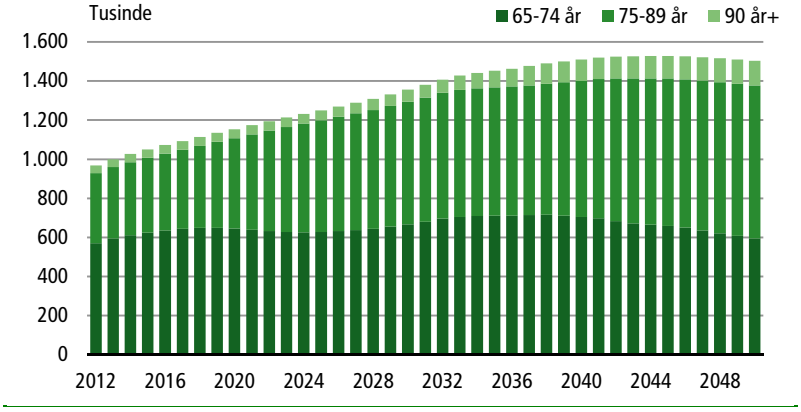

Sammenlignet med 65-74-årige og 75-89-årige vil 90+ fortsat være den klart mindste aldersgruppe, men det er den aldersgruppe, som har den største procentvise vækst. Mens der i dag er omkring 40.000 personer, der er fyldt 90 år, forventes antallet at være næsten 85.000 i 2035 og 127.000 i 2050.

Befolkningspyramider er et meget anvendt redskab til at illustrere en befolknings sammensætning på alder. Den følgende figur viser befolkningspyramider for den faktiske befolkning 2012 og for befolkningsfremskrivningens befolkning i 2050. Den venstre side viser andelen af

den mandlige befolkning for alle 5-års aldersgrupper, mens den højre side viser aldersgruppernes andele af den kvindelige befolkning.

Figur 2.4 **Befolkningspyramide for befolkningen. 2012 og 2050**

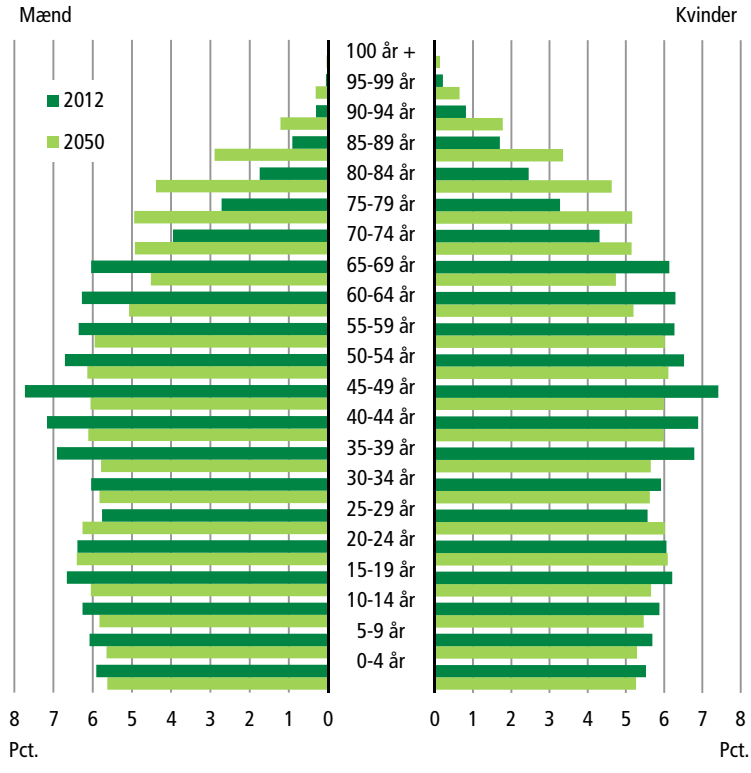

Flad pyramide i 2050

Der er tydelige forskelle mellem de to år. I 2012 er pyramideformen fortsat tydelig, idet ældre aldersgrupper fra 60 år og opefter har aftagende andele. Det er ikke i samme grad tilfældet i 2050, hvor forskellene mellem de enkelte aldersgrupper er mindre. I 2050 er der næsten lige så mange personer i aldersgrupperne i 70'erne, som der er personer under 10 år.

2.2 Sammensætning på køn og herkomst

Kvinder er i overtal blandt de ældre

Kvinder lever længere end mænd, og derfor vil kvindernes andel af befolkningen stige med alderen. I 90+ aldersgruppen var næsten 75 pct. kvinder i 2012. Blandt de 75-89-årige og 65-74-årige er kvindernes andel 59 og 52 pct., mens kvinder udgør lidt under halvdelen blandt personer under 65 år. At andelen er under 50 pct. for personer under 65 år skyldes, at der bliver født lidt flere drenge end piger, og der går mange år før kvindernes lavere dødelighed medfører, at de kommer i overtal.

Kvindernes andel er blevet mindre

Det er værd at bemærke, at kvindernes andel af aldersgrupperne 65-74-årige og 75-89-årige er faldet i løbet af de seneste 20 år. Det hænger sammen med, at faldende dødelighed medfører, at flere mænd end tidligere bliver gamle nok til at indgå i disse aldersgrupper. Det gør sig i mindre grad gældende blandt 90+, hvor den nuværende andel af kvinder på 75 pct. faktisk ligger en lille smule højere end i 1990.

Figur 2.5 **Andel kvinder i udvalgte aldersgrupper. 1990-2012**

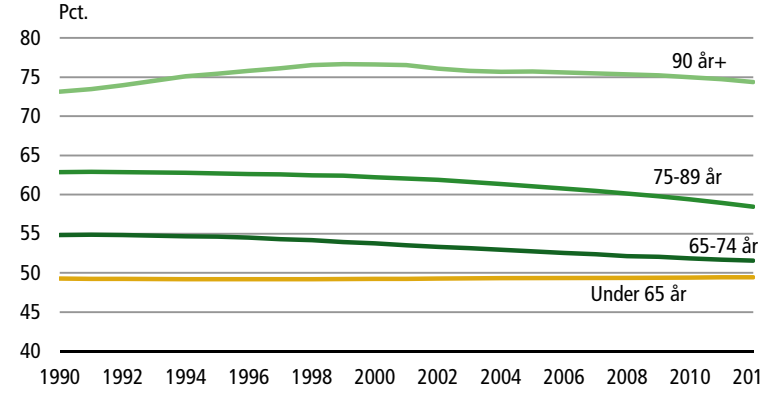

Indvandrere udgør forholdsvis lille andel af 65+'erne

Indvandrere udgør en forholdsvis lille andel af aldersgruppen 65+. Mens deres andel af befolkningen under 65 år er 8,7 pct., er det kun 4,2 pct. af de personer, der er fyldt 65 år, som er indvandrere. På alle alderstrin fra 24 til 32 år udgør indvandrere mere end 15 pct. Til sammenligning er der blandt 65-årige kun 4,5 pct., der er indvandrere. Andelen falder desuden med alderen og er fx kun 4,1 pct. blandt 75-årige og 2,8 pct. blandt 90-årige.

Figur 2.6 **Indvandreres andel af befolkningen. 2012**

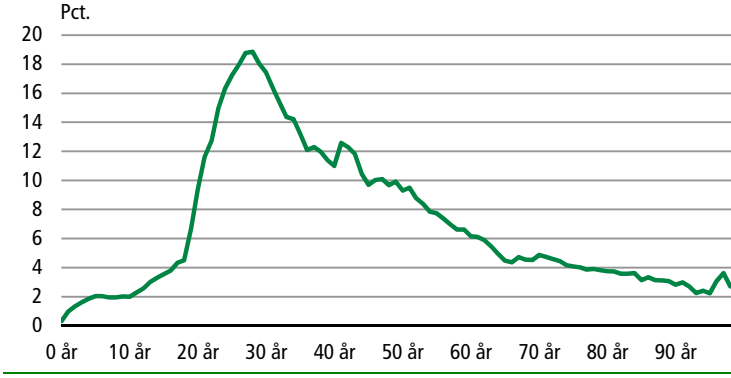

Blandt indvandrerne er 59,4 pct. fra ikke-vestlige lande. De ikke-vestlige landes overrepræsentation gælder dog ikke indvandrere i aldersgruppen 65+, hvor de kun udgør 39,5 pct. Deres andel er desuden faldende med alderen. Der er 45,6 pct. af de 65-årige indvandrere, der er

fra ikke-vestlige lande, mens det kun gælder 39,3 pct. af de 75-årige og 22,3 pct. af de 90-årige.

Figur 2.7 **Antal vestlige og ikke-vestlige indvandrere. 2012**

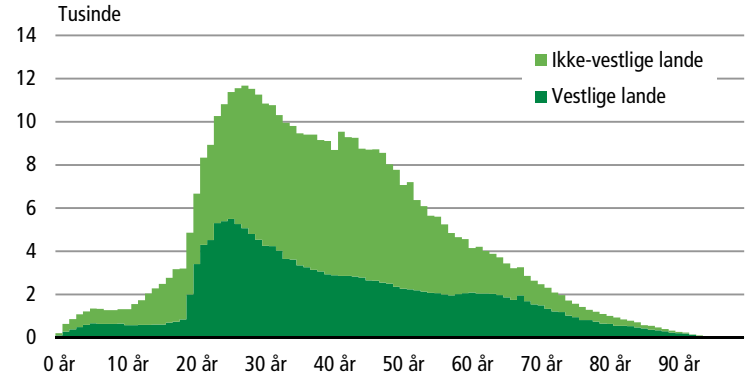

2.3 Familietype, civilstand og børn

Tre aldersgrupper, tre familietyper

De tre aldersgrupper i 65+ er ret forskellige, når det gælder familietype. Blandt de 65-74-årige er det fortsat mest almindeligt at være en del af et ægtepar både blandt mænd og kvinder. Af de i alt 570.455 i aldersgruppen 65-74-årige var 364.885 eller 64 pct. en del af et ægtepar.

Tabel 2.1 **Familietyper - opdelt på køn og udvalgte aldersgrupper. 2012**

	Enlige	Ægtepar	Registrerede partnerskaber	Samlevende par	Samboende par	I alt
Alle						
15-64 år . .	1 099 596	1 536 862	7 420	215 605	359 648	3 219 131
65-74 år . .	179 624	364 885	653	3 919	21 374	570 455
75-89 år . .	200 533	148 218	125	567	8 351	357 794
90 år+	35 254	4 305	4	9	263	39 835
Mænd						
15-64 år . .	577 105	738 382	3 373	107 064	178 582	1 604 506
65-74 år . .	66 998	195 190	411	2 566	11 263	276 428
75-89 år . .	52 968	90 320	83	410	4 794	148 575
90 år+	6 773	3 240	2	6	179	10 200
Kvinder						
15-64 år . .	522 491	798 480	4 047	108 541	181 066	1 614 625
65-74 år . .	112 626	169 695	242	1 353	10 111	294 027
75-89 år . .	147 565	57 898	42	157	3 557	209 219
90 år+	28 481	1 065	2	3	84	29 635

Anm.: Samlevende par og samboende par er ikke gift. Samlevende par har fælles børn, mens samboende par ikke har fælles børn.

Mange enker blandt de 75-89-årige

Ser man på aldersgruppen 75-89-årige har tingene ændret sig dramatisk for kvindernes vedkommende. Der er således kun 28 pct. af de 75-89-årige, som har familietypen ægtepar mod 61 pct. af mændene. Den store forskel hænger sammen med mændenes højere dødelighed. Der er ganske enkelt langt flere kvinder i aldersgruppen 75-89-årige, som har mistet deres mandlige ægtefælle end mænd, der har mistet deres kvindelige ægtefælle. Denne forskel er endnu tydeligere for 90+, hvor 32 pct. af mændene er en del af et ægtepar, mens det kun gælder 4 pct. af kvinderne.

Figur 2.8 **Andel enlige 25-95-årige mænd og kvinder. 2012**

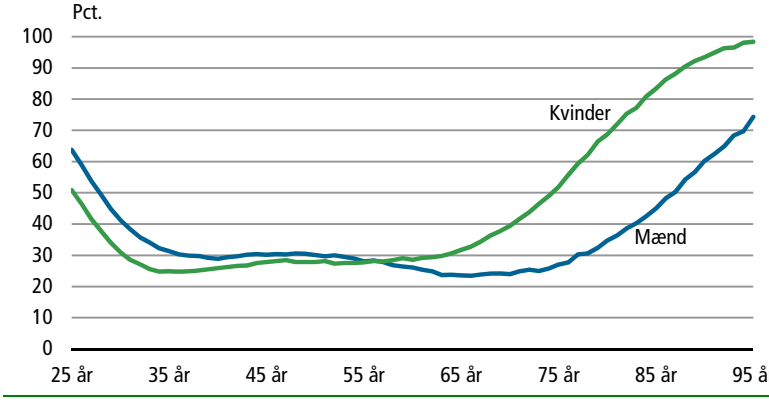

Kvinder har en tendens til at indgå i parfamilier tidligere end mænd og fra alle alderstrin fra 25 til 56 år er der en højere andel mænd end kvinder, der er enlige. Fra 40 til 60 år er forskellene i andelene af enlige mellem mænd og kvinder meget små. Blandt 60-årige kvinder er 29 pct. enlige, og herfra er andelen stigende for alle alderstrin. Det tilsvarende punkt er 73 år for mænd. Herfra er andelen af enlige stigende for mænd. Det er dog kun 25 pct. af de 73-årige mænd, der er enlige, mod 46 pct. af de 73-årige kvinder.

Flere enker end enkemænd

Enker er en langt mere almindelig civilstand for kvinder end enkemand er for mænd. Kun 7 pct. af de 65-74-årige mænd er enkemænd, mens 20 pct. af de 65-74-årige kvinder er enker. Andelene stiger naturligt fra aldersgruppe til aldersgruppe. Blandt de 75-89-årige mænd og kvinder er 22 pct. og 56 pct. henholdsvis enker og enkemænd. For 90+ er der 54 pct. enkemænd og 83 pct. enker.

Tabel 2.2 **65-74-årige, 75-89-årige og 90+ opdelt på køn og civilstand. 2012**

	65-74 år	75-89 år	90 år+
Mænd og kvinder i alt	**570 455**	**357 794**	**39 835**
Ugift	31 991	17 015	2 151
Gift/separeret	377 099	156 850	5 070
Enke/enkemand	77 775	150 835	30 285
Skilt	82 611	32 878	2 319
Registreret partnerskab	733	142	9
Længstlevende af 2 partnere	151	55	1
Ophævet partnerskab	95	19	-
Mænd	**276 428**	**148 575**	**10 200**
Ugift	19 466	8 010	478
Gift/separeret	201 696	95 052	3 708
Enke/enkemand	19 155	33 353	5 589
Skilt	35 473	12 012	419
Registreret partnerskab	471	96	6
Længstlevende af 2 partnere	108	36	-
Ophævet partnerskab	59	16	-
Kvinder	**294 027**	**209 219**	**29 635**
Ugift	12 525	9 005	1 673
Gift/separeret	175 403	61 798	1 362
Enke/enkemand	58 620	117 482	24 696
Skilt	47 138	20 866	1 900
Registreret partnerskab	262	46	3
Længstlevende af 2 partnere	43	19	1
Ophævet partnerskab	36	3	-

5.100 ældre mænd har hjemmeboende børn

Personer, der er fyldt 65 år, har sjældent hjemmeboende børn under 25 år. Det er der naturlige biologiske årsager til. Mænd er dog ikke på samme måde som kvinder begrænset af en fertil periode, og de ældre, der har børn, er i de fleste tilfælde mænd. I alt er der 5.110 personer i aldersgruppen 65-74-årige, som er i en familie med hjemmeboende børn. Af dem er 4.864 mænd svarende til 95 pct. Blandt alle mænd i alderen 65 til 74 år er det imidlertid kun 2 pct., som har børn i familien. For 65-74-årige kvinder er andelen under 0,1 pct. Blandt 75-89-årige er andelen kun 0,2 pct. for mænd og 0,002 pct. for kvinder, og i 90+ findes der slet ingen mænd eller kvinder med hjemmeboende børn.

Tabel 2.3 **65-74-årige, 75-89-årige og 90+ opdelt på køn og antal hjemmeboende børn i familien. 2012**

	0 børn	1 barn	2 børn	3 børn	4 børn	5 børn eller flere
Alle						
65-74 år	565 345	3 907	983	181	28	11
75-89 år	357 547	191	41	11	3	1
90 år+	39 835	-	-	-	-	-
Mænd						
65-74 år	271 564	3 674	972	179	28	11
75-89 år	148 332	187	41	11	3	1
90 år+	10 200	-	-	-	-	-
Kvinder						
65-74 år	293 781	233	11	2	-	-
75-89 år	209 215	4	-	-	-	-
90 år+	29 635	-	-	-	-	-

Figur 2.9 **Andel med børn i familien - fordelt efter alder og køn. 2012**

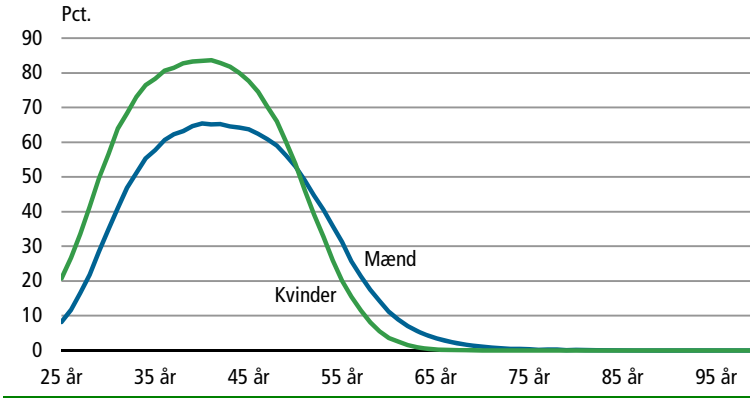

På alle alderstrin fra 25 til 50 år er der flere kvinder end mænd, der har børn i familien. Fra 51 år og opefter er det omvendt. Blandt kvinder er det blandt 41-årige, at den største andel med børn findes, idet 84 pct. af de 41-årige kvinder er i en familie med hjemmeboende børn. For mændene findes den højeste andel blandt 40-årige med 65 pct. Blandt 65-årige har 3,6 pct. af mændene hjemmeboende børn, mens det kun gælder 0,3 pct. af kvinderne.

Tabel 2.4 **65-74-årige - fordelt på køn og antal børn. 2012**

	Antal børn					
	0	1	2	3	4+	I alt
Mænd						
65-74 år . .	**39 022**	**48 773**	**116 504**	**52 743**	**19 386**	**276 428**
65 år	5 902	7 223	16 294	6 452	2 322	38 193
66 år	5 367	6 748	15 531	6 406	2 351	36 403
67 år	4 966	6 146	14 437	6 117	2 136	33 802
68 år	4 313	5 413	13 013	5 649	2 006	30 394
69 år	3 928	4 859	12 084	5 426	2 001	28 298
70 år	3 303	4 204	10 428	4 861	1 741	24 537
71 år	3 081	3 968	9 727	4 800	1 743	23 319
72 år	2 928	3 636	8 857	4 510	1 744	21 675
73 år	2 696	3 465	8 451	4 443	1 687	20 742
74 år	2 538	3 111	7 682	4 079	1 655	19 065
Kvinder						
65-74 år . .	**29 788**	**54 407**	**128 018**	**61 100**	**20 714**	**294 027**
65 år	4 047	7 546	18 009	7 054	1 990	38 646
66 år	3 684	7 125	17 016	7 110	2 028	36 963
67 år	3 509	6 578	15 866	7 036	2 073	35 062
68 år	3 292	5 887	14 423	6 547	2 089	32 238
69 år	2 985	5 501	12 963	6 341	2 076	29 866
70 år	2 605	4 677	11 344	5 766	2 017	26 409
71 år	2 561	4 593	10 553	5 639	2 097	25 443
72 år	2 307	4 272	9 710	5 341	2 116	23 746
73 år	2 494	4 203	9 357	5 209	2 123	23 386
74 år	2 304	4 025	8 777	5 057	2 105	22 268

Af de i alt 38.193 mænd på 65 år er det kun 5.902, der ikke har nogen børn. Det svarer til 15,5 pct. For de 65-årige kvinder er den tilsvarende andel kun 10,5 pct. Det gælder for alle alderstrin, at der er lidt færre kvinder, som ikke har børn. Blandt de 74-årige er andelene uden børn 13,3 pct. for mændene og 10,4 pct. blandt kvinderne. Opgørelsen med alle børn er kun lavet for 65-74-årige, da der ikke findes tilstrækkeligt gode data, der kan sammenkoble børn og forældre for børn, der er født før 1963.

Figur 2.10 **Andel med egne hjemmeboende børn. 2012**

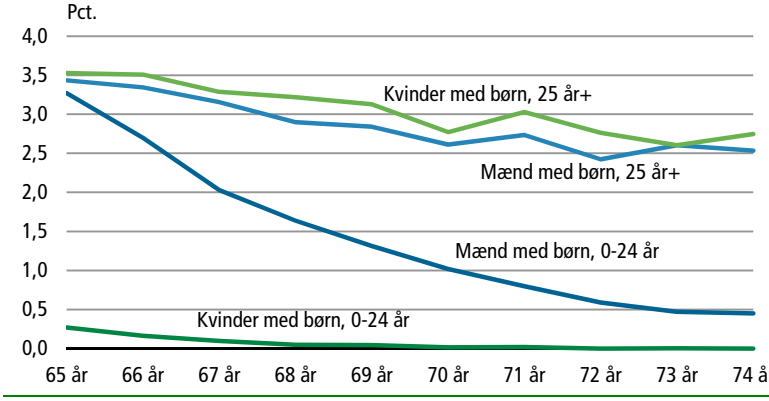

I familiestatistikken regnes børn kun som hjemmeboende børn indtil de fylder 25 år. Herefter bliver de regnet for en selvstændig familie. Af figuren fremgår det, at andelen af 65-74-årige, som bor på samme adresse som egne børn, der er fyldt 25 år, holder sig på et nogenlunde konstant niveau på alderstrinene fra 65 til 74 år. Blandt de 65-årige er der 3,4 pct. af mændene og 3,5 pct. af kvinderne, som bor sammen med børn over 24 år. Blandt de 74-årige er andelene 2,5 pct. for mændene og 2,7 pct. for kvinderne.

Figur 2.11 **65-74-årige mænd - fordelt efter børn i Danmark. 2012**

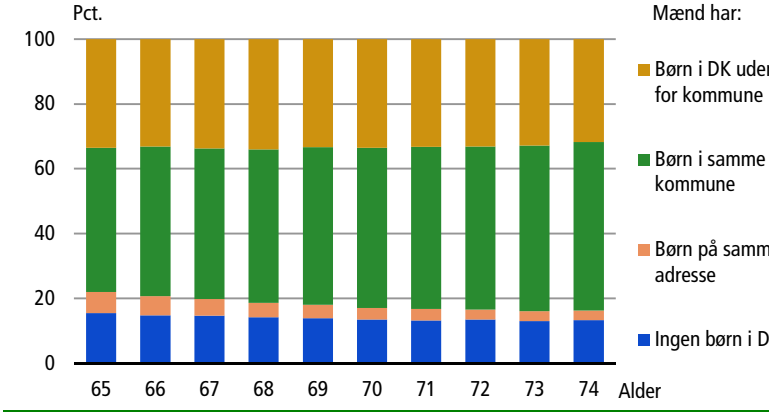

De ældre og deres børn bor i samme kommune

Selv om det hører til undtagelserne, at børn bliver boende sammen med forældrene, er det ofte sådan, at børnene bor i samme kommune som forældrene, når de flytter hjemmefra. De fleste 65-74-årige har derfor børn, der befinder sig relativt tæt på rent geografisk. For alle alderstrin fra 65 til 74 år er det mindst halvdelen, der har børn på samme adresse eller i samme kommune. Det gælder både mænd og kvinder. Andelene er lidt højere for kvinder end mænd, men det afspejler blot, at der er færre barnløse blandt kvinderne end mændene.

Figur 2.12 **65-74-årige kvinder - fordelt efter børn i Danmark. 2012**

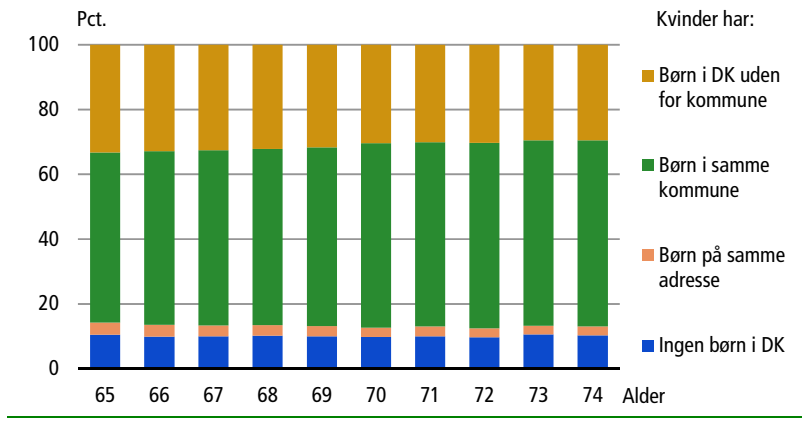

Blandt de 74-årige har 55 pct. af mændene børn, som enten bor på samme adresse eller i samme kommune, mens det gælder 60 pct. af de 74-årige kvinder.

2.4 Geografisk fordeling

Region Hovedstaden har den yngste befolkning

De ældre er ikke jævnt fordelt i Danmark. I de fem regioner har Region Hovedstaden den yngste befolkning, mens Region Sjælland har relativt flest ældre. I det følgende er vist befolkningspyramider for alle fem regioner.

Sammenligner man Region Hovedstaden og Region Sjælland, fremgår det, at Region Hovedstaden har en mere klassisk pyramideform, hvor aldersgrupperne fra 20 til 49 er de største. Region Sjælland har derimod en tydelig indsnævring for aldersgrupperne fra 20 til 34 år. I Region Sjælland er der flere personer i aldersgruppen 70-74-årige end der er i 25-29-årige.

Figur 2.13 **Befolkningen i de fem regioner og hele landet. 2012**

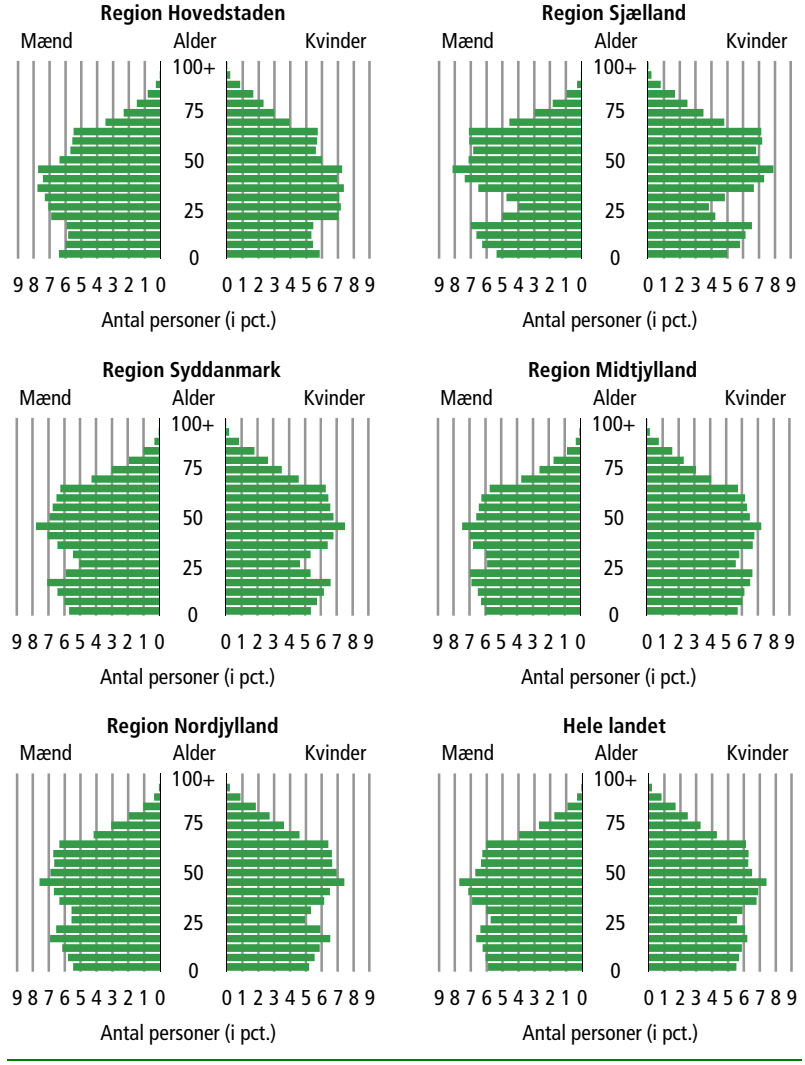

Pyramideformen med indsnævring i de unge aldersgrupper fra 20 til 34 år kan også genkendes for Region Syddanmark, men i mindre grad end for Region Sjælland. I Region Syddanmark er 18,5 pct. af befolkningen i aldersgruppen 65+, hvilket gør Syddanmark til regionen med den tredjestørste andel af ældre. Den største findes i Region Sjælland, hvor 19,2 pct. er fyldt 65 år.

Region Hovedstaden har den laveste andel i aldersgruppen 65+ med 15,9 pct. Den næstlaveste findes i Region Midtjylland med 16,4 pct. Sammenlignet med Hovedstaden har Region Midtjylland en befolkning, der er lidt mere jævnt fordelt over de enkelte aldersgrupper.

I Region Nordjylland er 18,7 pct. i aldersgruppen 65+, og Nordjylland er dermed regionen med den næststørste andel af ældre. Trods den

relativt høje andel ældre i Region Nordjylland viser befolkningspyramiden, at indsnævringen i de unge aldersgrupper fra 20 til 34 år er mindre dramatisk i Region Nordjylland sammenlignet med Region Sjælland.

De fem regioner i Danmark omfatter 98 kommuner. Forskellene mellem yderpunkterne i kommunerne er i sagens natur større end forskellen mellem Region Hovedstaden og Region Sjælland, som er de to yderpunkter blandt regionerne, når det gælder ældres andel af befolkningen.

Mange ældre i ø-kommuner

På Danmarkskortet er kommunerne opdelt efter andelen i aldersgruppen 65+. Der er fem kommuner i landet, som har en andel af ældre på over 25 pct. Det drejer sig om de fem ø-kommuner Læsø, Ærø, Langeland, Samsø og Fanø. Andelen er allerhøjest i Læsø med 31,3 pct. Ø-kommunerne er alle små kommuner. Blandt større kommuner med høje andele af ældre finder man Hørsholm med 24,7 pct., Odsherred med 24,6 pct. og Lolland med 24,5 pct.

Københavns Kommune har den laveste andel i aldersgruppen 65+ med 10,4 pct. Herefter følger Aarhus med 13,3 pct., Ishøj med 13,7 pct., Skanderborg med 14,8 pct. og Albertslund med 15,3 pct.

Figur 2.14 **Andelen af befolkningen i aldersgruppen 65+. 2012**

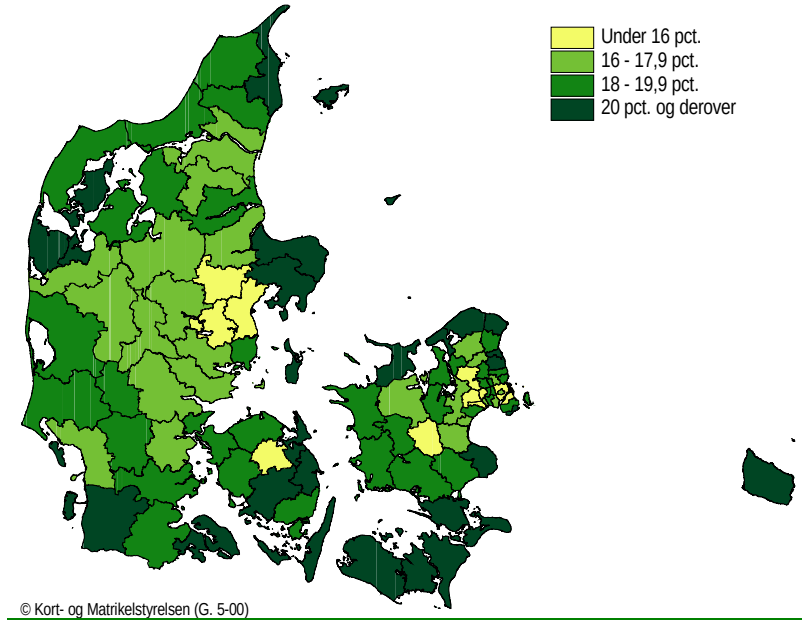

2.5 Middellevetid og dødelighed

Siden midten af 1990erne er middellevetiden steget år for år for både mænd og kvinder. I de seneste tal, der vedrører to-årsperioden 2010-2011 var middellevetiden for 0-årige 77,3 år for mænd og 81,6 år for kvinder.

Figur 2.15 **Middellevetid for 0-årige mænd og kvinder. 1981-2011**

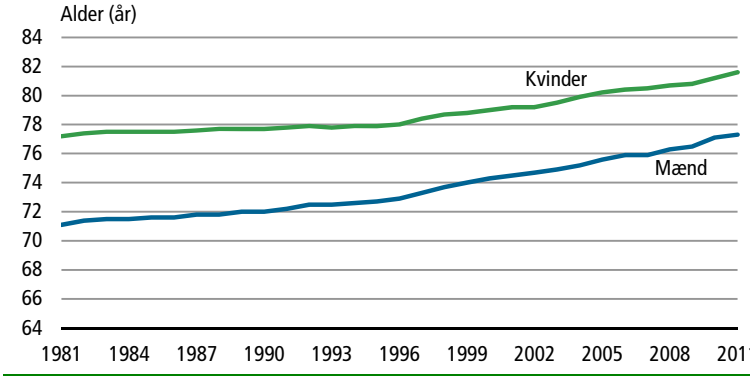

Middellevetiden

Middellevetiden for 0-årige angiver det gennemsnitlige antal år, som en 0-årig i dag kan forventes at leve under den forudsætning, at de nuværende aldersbetingede dødshyppigheder holder sig på samme niveau i al fremtid. Konstante dødshyppigheder i al fremtid er naturligvis ikke nogen realistisk forudsætning, og middellevetiden for 0-årige skal derfor også mere ses som en indikator for dødeligheden i samfundet end som en eksakt forudsigelse af, hvor længe nyfødte kommer til at leve.

En 65-årig har i snit en restlevetid på 17 år

På samme måde som der kan beregnes middellevetid for 0-årige, kan der beregnes forventet restlevetid for alle øvrige alderstrin. De aktuelle niveauer for den forventede restlevetid for 65-årige er 17,1 år for mænd og 19,8 år for kvinder. Sammenlignet med niveauerne i 1995 er der tale om stigninger på 2,9 år for mænd og 2,2 år for kvinder.

Figur 2.16 **Forventet restlevetid for 65-årige, 75-årige og 90-årige. 1981-2011**

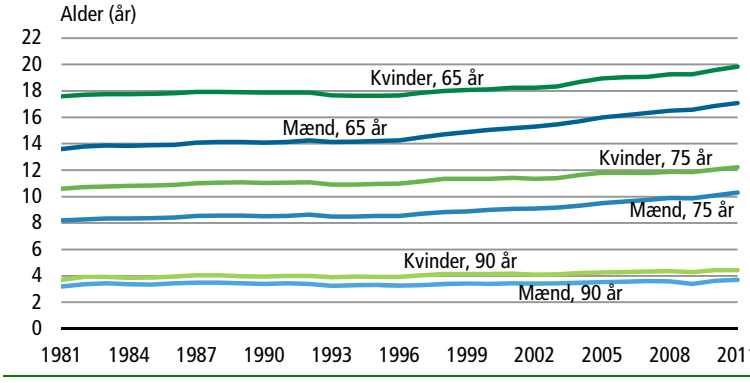

De nuværende niveauer svarer til, at 65-årige mænd og kvinder kan forvente at blive 82,1 år og 84,8 år, hvis de nuværende dødshyppigheder for alderstrinene fra 65 år og opefter holder sig på samme niveau i al fremtid. Forskellen mellem middellevetiden for 0-årige og 65-årige er, at de 65-årige allerede har overlevet 65 år, mens de 0-årige fortsat har en vis risiko for at dø, inden de bliver 65 år. Derfor er den forventede restlevetid for 65-årige højere end middellevetiden for 0-årige.

Med de nuværende dødshyppigheder er den forventede restlevetid for 75-årige 10,3 år for mænd og 12,2 år for kvinder og for 90-årige 3,7 år for mænd og 4,4 år for kvinder.

Den forventede restlevetid er også steget for 75-årige og 90-årige siden 1995. Stigningerne ser mindre ud, da figuren viser absolutte tal. I procent er den forventede restlevetid steget med 20 pct. og 13 pct. for 65-årige mænd og kvinder, med 21 pct. og 12 pct. for 75-årige mænd og kvinder og med 12 pct. og 13 pct. for 90-årige mænd og kvinder.

Figur 2.17 **Andel af befolkningen, der bliver henholdsvis 65 år, 75 år, 90 år og 100 år. Dødelighed 2010-2011**

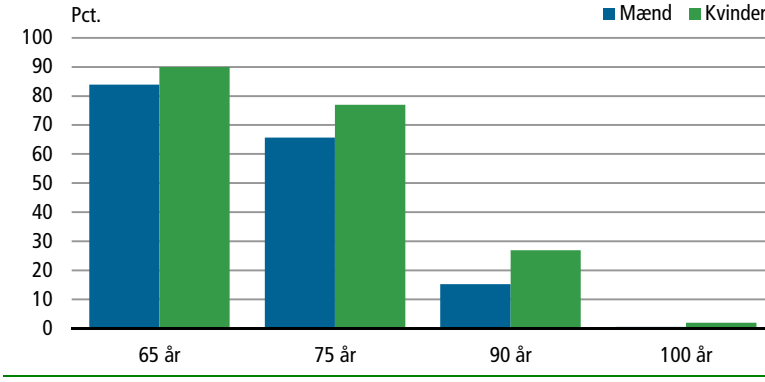

Hvor mange bliver 100 år?

Beregningerne af middellevetid og forventet restlevetid er en del af de såkaldte dødelighedstavler. I dødelighedstavlerne fremgår det også, hvordan en startbefolkning på 100.000 nyfødte gradvist vil uddø i overensstemmelse med det aktuelle dødelighedsmønster. Med denne forudsætninger er der 83,9 pct. af mændene og 90,0 pct. af kvinderne, der vil opleve at blive 65 år, mens 65,6 pct. af mændene og 76,9 pct. af kvinderne også vil blive 75 år. Hele 27,0 pct. af kvinderne vil også være i live efter 90 år. Det er næsten dobbelt så mange som de 15,2 pct. blandt mændene. Det er de færreste, som vil være i live efter 100 år. Det gælder således kun 0,6 pct. af mændene og 2,0 pct. af kvinderne.

Figur 2.18 **Forventet restlevetid for 65-årige, 75-årige og 90-årige givet ved dødshyppigheder i 2012-fremskrivningen. 2012-2049**

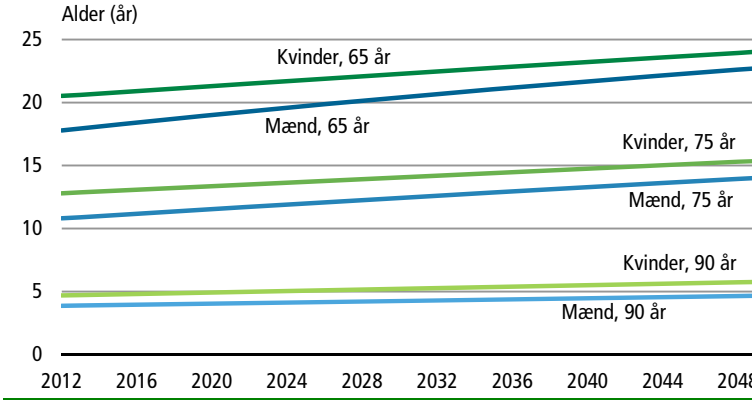

Dødshyppigheder

I Danmarks Statistik befolkningsfremskrivning er fremskrivning af dødshyppigheder et vigtigt input. I metoden, der anvendes ved fremskrivning af dødelighed, ses der på udviklingen i dødshyppigheder fra 1990 til 2011. I denne periode er dødeligheden faldet, og denne tendens ventes at fortsætte i de kommende år. De nuværende forventede restlevetider vil derfor stige.

Restlevetiden stiger fortsat

Om 20 år - dvs. i 2032 - er den forventede restlevetid ifølge 2012-fremskrivningen 20,7 år for 65-årige mænd og 22,5 år for 65-årige kvinder. Det er niveauer, som sammenlignet med i dag er 3,6 år højere for mænd og 2,6 år højere for kvinder.

Hidtil har alle beskrevne beregninger af middellevetid og forventet restlevetid taget udgangspunkt i, at årets dødshyppigheder er konstante i al fremtid. Det er den traditionelle måde at lave beregningerne på. Tallene kan være udmærkede som en indikator for dødelighed, som kan sammenlignes med andre lande eller andre år, hvor beregningen er lavet på samme måde. Som en faktisk forudsigelse af hvor længe folk lever, er tallene derimod mindre gode, og i en tid med faldende dødelighed vil eksempelvis middellevetid for 0-årige undervurdere, hvor længe en nyfødt rent faktisk kommer til at leve.

Dødelighedstavler

Med udgangspunkt i de fremskrevne dødshyppigheder fra Danmarks Statistiks 2012-fremskrivning er der lavet nogle alternative beregninger, som har til formål at give et mere kvalificeret bud på, hvor længe generationer på forskellige alderstrin i dag, rent faktisk kommer til at leve. En nyfødt i dag vil som 0-årig være underlagt dødshyppigheder for 0-årige i 2012. Året efter er det relevant at se på dødshyppigheder for 1-årige i 2013 og efterfølgende dødshyppigheder for 2-årige i 2014, dødshyppigheder for 3-årige i 2015 osv. I fremskrivningen findes der bud på disse fremtidige dødshyppigheder, og der kan ud fra dem konstrueres alternative dødelighedstavler, hvorfra der kan beregnes forventet restlevetid på samme måde som i de traditionelle dødelighedstavler. I den følgende figurer kaldes resultaterne fra de fremskrevne dødeligheds-

tavler for fremskreven restlevetid. Det som blot kaldes restlevetid stammer fra de traditionelle dødelighedstavler, hvor der anvendes dødshyppigheder fra seneste periode (dvs. 2010-2011) for alle alderstrin.

Figur 2.19 **Restlevetid og fremskreven restlevetid for 0-årige, 65-årige, 75-årige, 90-årige. Mænd**

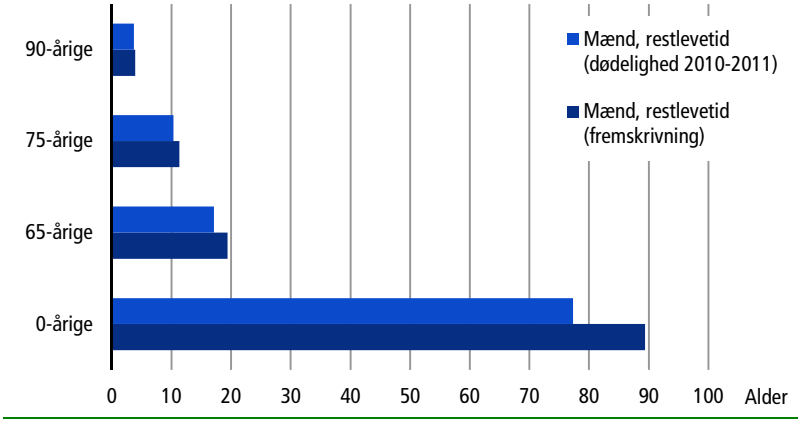

Figur 2.20 **Restlevetid og fremskreven restlevetid for 0-årige, 65-årige, 75-årige, 90-årige. Kvinder**

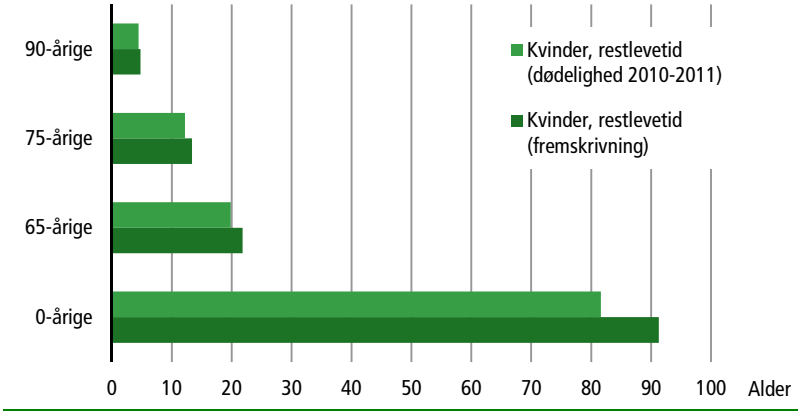

Forskellen mellem fremskreven restlevetid og restlevetid er størst for 0-årige, idet den fremskrevne restlevetid for 0-årige med niveauer på 89,4 år for mænd og 91,3 år for kvinder ligger 12,0 år og 9,7 år højere end middellevetiden for 0-årige, der er baseret på dødeligheden i 2010-2011.

Når det gælder en forudsigelse af 0-åriges faktiske levetid, er den fremskrevne restlevetid det klart bedste bud, idet den tager højde for det forventede fald i fremtidige dødshyppigheder. Det gør den traditionelle middellevetid for 0-årige ikke, og det er sådan set heller ikke ideen med den. Den er blot en indikator for dødelighed, men ofte tolkes den som en forudsigelse af nyfødtes forventede levetid. Denne tolkning er som

figuren viser problematisk, da det med de forventede fortsatte fald i dødeligheden giver en undervurdering af de nyfødtes levetid.

Forskellene mellem fremskreven restlevetid og restlevetid baseret på dødeligheden i 2010-2011 er klart mindre for 65-årige, 75-årige og 90-årige end for 0-årige. Forskellen er dog stadig reel. For de 65-årige er den fremskrevne restlevetid 2,3 år højere for mænd og 2,0 år højere for kvinder. For de 75-årige er forskellene på 1,0 år for mænd og 1,1 år for kvinder. Forskellen er naturligt mindst for de 90-årige, hvor den fremskrevne restlevetid kun ligger henholdsvis 0,2 år og 0,3 år højere.

3. Sundhed

Det er ikke nødvendigvis ligetil at belyse, hvordan ældres sundhedstilstand er i forhold de øvrige aldersgrupper. En overordnet måde at betragte befolkningens sundhedstilstand på er at se på den forventede middellevetid eller restlevetid og udviklingen i disse, hvilket er detaljeret belyst i kapitel 2.

Oplysninger om, hvor ofte de ældre går til læge mv. eller er indlagt på sygehus, giver et indtryk af ældres sundhed også i forhold til de yngre. Udviklingen i og forekomsten af forskellige dødsårsager bidrager ligeledes til at belyse sundhedstilstanden i befolkningen. Hvor mange, der modtager hjemmehjælp og hjemmesygepleje blandt de ældre, giver ydermere en indikation af deres sundhedstilstand.

3.1 Lægebesøg

Antallet af kontakter til praktiserende læge, speciallæge, tandlæge og andre behandlere inden for det offentlige sundhedssystem siger noget om de ældres sundhedstilstand, men statistikken siger ikke noget om årsag, diagnose eller alvoren af eventuelle sygdomme.

Ældre går ofte til lægen

Ser man på samtlige kontakter til både almen læge, speciallæge, tandlæge, tandplejer, fysioterapeut, kiropraktor mv., så er antallet af kontakter højst for de 75-89-årige, som i 2010 besøgte læge eller lignende mere end 18 gange. Det betyder, at der i denne gruppe er mere end dobbelt så mange kontakter som i gruppen af 15-64-årige.

Figur 3.1 **Antal kontakter til samtlige læger mv. 2010**

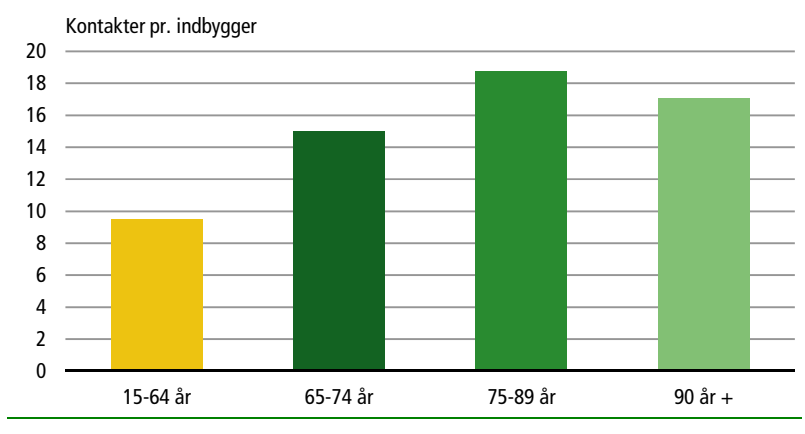

At personer på 90 år og derover har færre kontakter end de 75-89-årige betyder ikke, at de ældstes helbredstilstand er bedre. Bl.a. har de ældste færre kontakter med tandlæge og tandplejer, og i nogle situationer vil deres sundhedsproblemer blive varetaget i andet regi end hos lægen bl.a. ved hospitalsindlæggelser.

Kontakter til alment praktiserende læge udgør hovedparten af alle kontakter og det er tydeligt, at antallet af kontakter til den praktiserende læge stiger med alderen. Imidlertid er der ikke nævneværdig forskel i antallet af besøg hos almen læge, om man er 75-89 år eller over 90 år. De to aldersgrupper havde begge mere end 14 kontakter til lægen i 2010. Det er mere end 40 pct. flere kontakter end de 65-74-årige og mere end dobbelt så mange som de 15-64-årige.

I løbet af 2010 var 86 pct. af befolkningen i kontakt med en almen læge. Blandt de ældste, 90+, havde næsten alle (98 pct.) kontakt med en læge.

Figur 3.2 **Antal kontakter til almen læge. 2010**

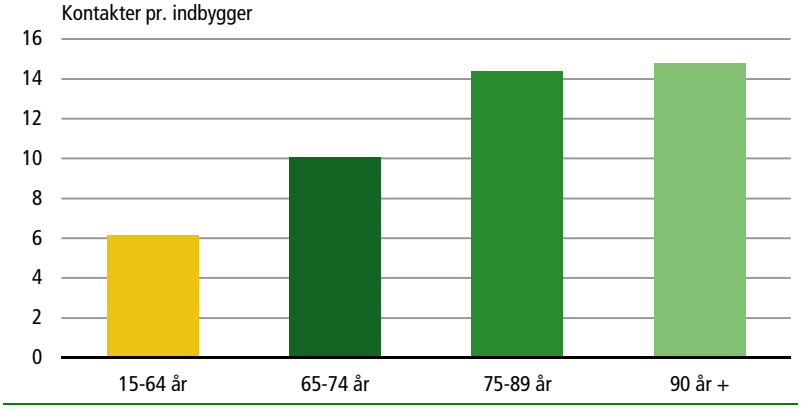

Brugen af speciallæge

Når det gælder brugen af speciallæge, ser mønsteret anderledes ud. Den relativt store forskel i antallet af kontakter til praktiserende læge, som findes mellem de 65-74-årige og de 75-89-årige genfindes ikke i antallet af kontakter til speciallæge, hvor niveauet er næsten ens for de to grupper. Personer på 90 år og derover har ikke flere kontakter til speciallæge end de 15-64-årige, hvilket vil sige omkring 0,8 besøg om året. En forklaring på de ældstes mindre brug af speciallæge er som tidligere nævnt, at en større del af helbredsproblemerne bliver varetaget af hospitalerne.

Figur 3.3 **Antal kontakter til speciallæge. 2010**

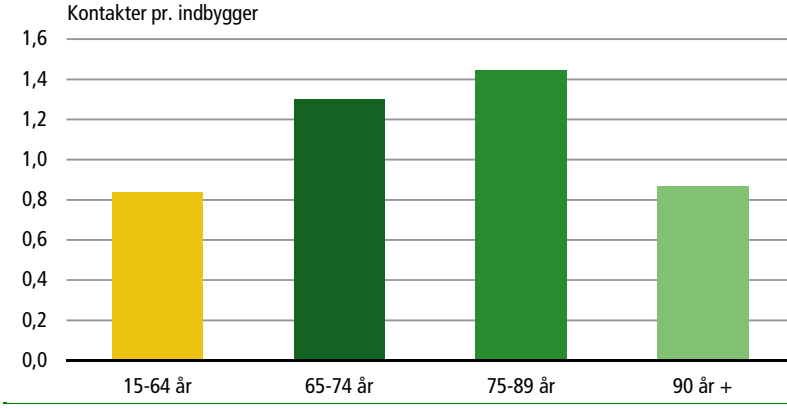

3.2 Sygehusbenyttelse

Flere indlæggelser på sygehus

En mulig indikator for ældres sundhed kunne være antallet af indlæggelser på sygehus. Til trods for den stigende brug af ambulante behandlinger er der i perioden 1992-2010 en stigende tendens i antallet af ældres indlæggelser. I de seneste år er stigningen tydelig – især for de allerældste.

Figur 3.4 **Indlæggelser pr. 1.000 personer**

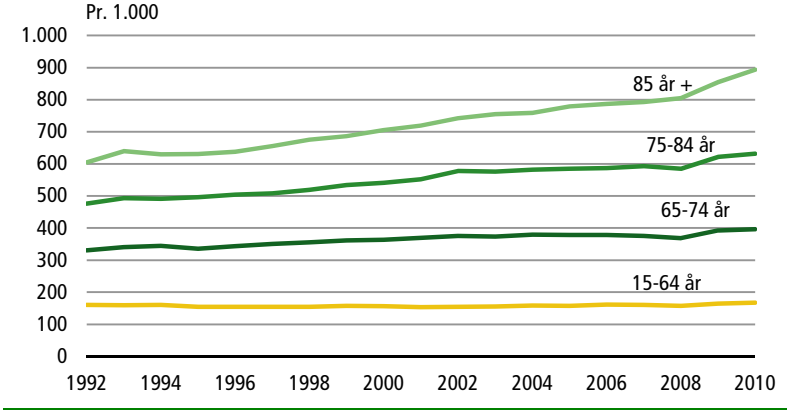

Ser man på antallet af indlæggelser fordelt på udvalgte diagnosegrupper, er antallet af indlæggelser inden for alle disse diagnosegrupper stigende med alderen, undtaget for gruppen kræft og godartede svulster. Indlæggelser på grund af kræft og godartede svulster er markant højere for 65-74 årige og 75-89 årige end for de ældste over 90 år, i og med man ofte dør af kræft inden de 90 år.

Kredsløbssygdomme er hyppigste indlæggelsesårsag

For alle over 64 år er sygdomme i kredsløbsorganer den hyppigste indlæggelsesårsag. For de allerældste – dem på 90 år og derover – er den næsthyppigste indlæggelsesårsag traumer, forgiftninger mv., som dækker over en række diagnoser som diverse knoglebrud, hjernerystelse uden kraniebrud, åbent sår og vævssønderrivning samt skadelige virkninger af kemiske stoffer. Skadelige virkninger af kemiske stoffer kan fx være fejlagtig medicinindtagelse. For de 75-89-årige er sygdomme i åndedrætsorganerne den næsthyppigste indlæggelsesårsag, mens det for de 65-74-årige er kræft og godartede svulster.

Figur 3.5 **Indlæggelser fordelt efter udvalgte diagnoser. 2010**

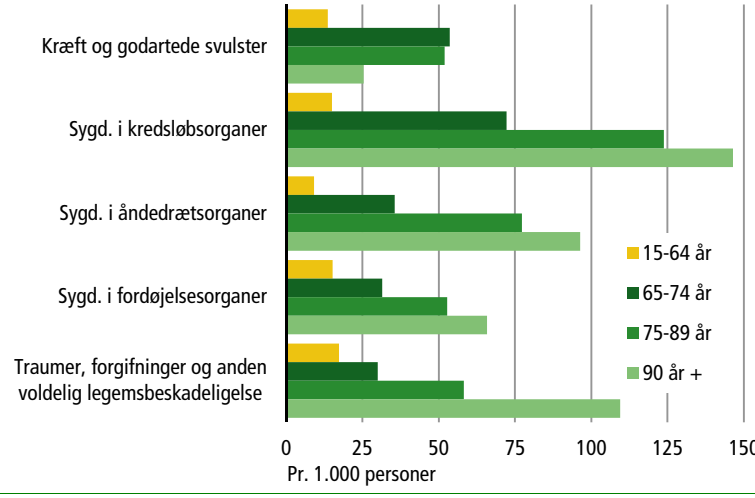

Traumer er hyppigste indlæggelsesårsag for kvinder over 90 år

Bortset fra kræft og godartede svulster og sygdomme i bindevæv er der en tydelig stigning i antallet af indlæggelser med alderen for både mænd og kvinder. Den hyppigste årsag til indlæggelser hos både mænd og kvinder over 64 år er sygdomme i kredsløbsorganer, en undtagelse er dog de ældste kvinder (90+), hvor traumer mv. (fx knoglebrud) er den hyppigste årsag.

De ældste mænd indlægges ofte med sygdomme i åndedrætsorganer

Blandt de ældste mænd er denne diagnose ikke lige så tit forekommende. Mænd over 74 år er betydeligt oftere indlagt på grund af sygdomme i åndedrætsorganerne end kvinder i samme alder. Det gælder især blandt de allerældste.

Figur 3.6 **Indlagte mænd - fordelt efter udvalgte diagnoser. 2010**

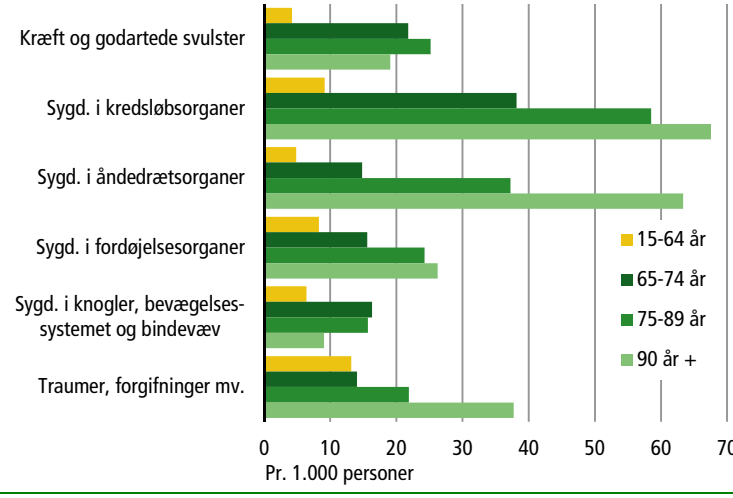

Figur 3.7 **Indlagte kvinder - fordelt efter udvalgte diagnoser. 2010**

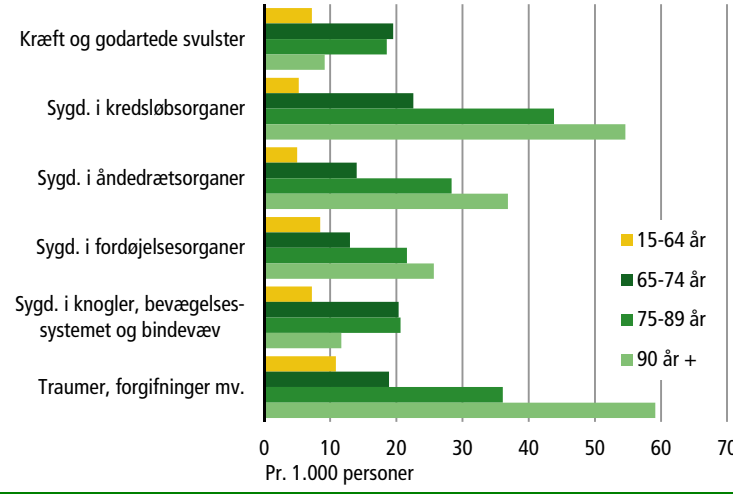

3.3 Dødsårsager

Oplysninger om dødsårsager kan give et billede af, hvordan de ældres dødsårsager fordeler sig sammenlignet med den øvrige befolknings, og om der over tid er sket ændringer i dødsårsagsmønstret.

Mænd dør tidligere end kvinder

Allerede fra 40-års-alderen og indtil midten af 60-års-alderen stiger antallet af dødsfald blandt mænd mere end blandt kvinder. Antallet af dødsfald blandt mænd er højest omkring de 80 år, mens antallet af døde kvinder var højest omkring de 90 år. Ud af det samlede antal døde i 2011 udgjorde personer på 65 år og derover 82 pct.

Figur 3.8 **Antal døde - fordelt på køn og alder. 2011**

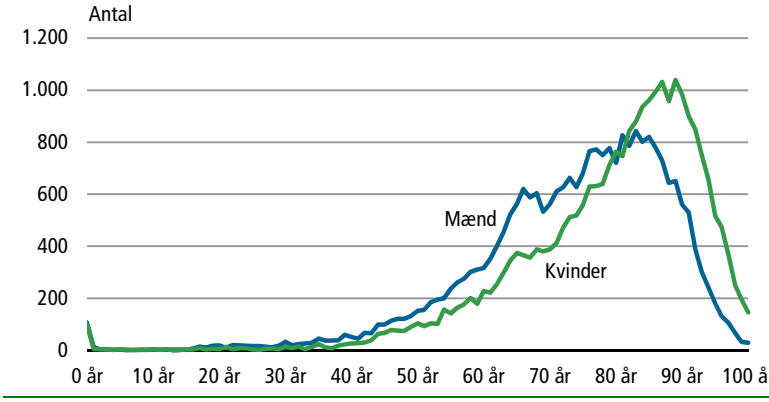

Udviklingen i antal døde pr. 1.000 indbyggere for de tre aldersgrupper er vist i nedenstående figur for perioden 1981-2011. Det ses, at alle tre aldersgrupper igennem de seneste 30 år har haft en svagt nedadgående kurve, hvor nedgangen har været særlig tydelig de seneste ti år. Det betyder, at alle tre aldersgrupper har bidraget til den stigende middellevetid i perioden.

Figur 3.9 **Døde pr. 1.000 indbyggere - fordelt på alder**

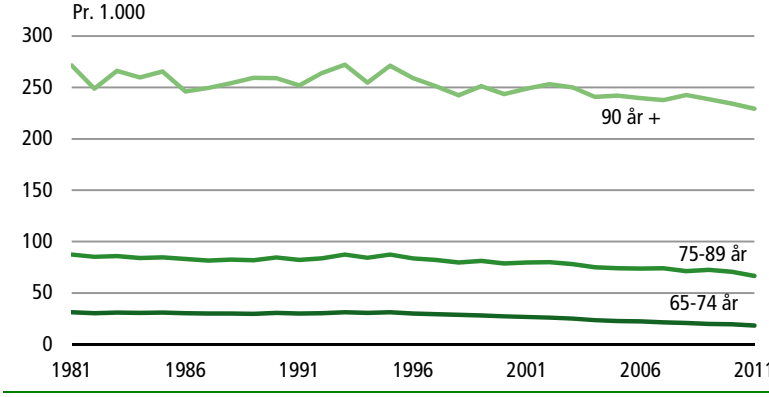

Færre dør af hjertesygdomme

I udviklingen af dødsårsager er der valgt at fokusere på de fire hyppigste dødsårsager i hhv. 2000 og 2010. For alle de fire viste dødsårsager ses et fald i større eller mindre grad fra 2000 til 2010. Det største fald ses for personer på 90 år og derover med hjertesygdomme som dødsårsag. I denne aldersgruppe døde 78 pr. 1.000 personer af hjertesygdomme i 2000, og dette var i 2010 faldet til 57 pr. 1.000.

Det næststørste fald ses også for personer på 90 år og derover, hvor dødsårsagen er kredsløbssygdomme. Her er faldet fra 40 pr. 1.000 i 2000 til 25 pr. 1.000 personer i 2010. Til gengæld er andelen som dør af sygdomme i åndedrætsorganerne steget blandt de ældste. I de andre aldersgrupper er billedet det samme men knapt så tydeligt, et fald i

hjertesygdomme og kredsløbssygdomme som dødsårsag, men en stigning i andelen som dør af sygdomme i åndedrætsorganerne.

Figur 3.10 **De fire hyppigste dødsårsager - fordelt på alder. 2000**

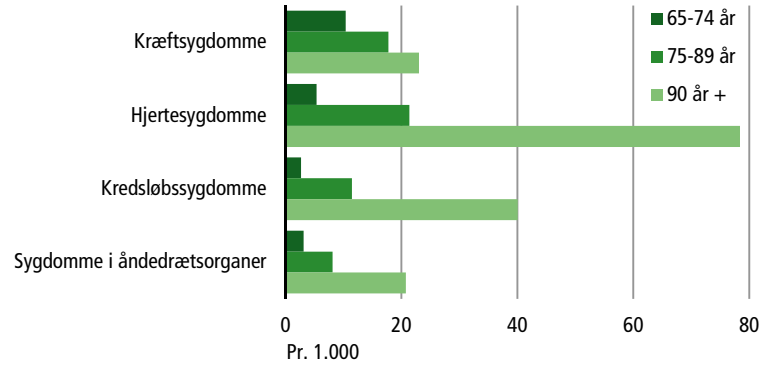

Figur 3.11 **De fire hyppigste dødsårsager fordelt på alder. 2010**

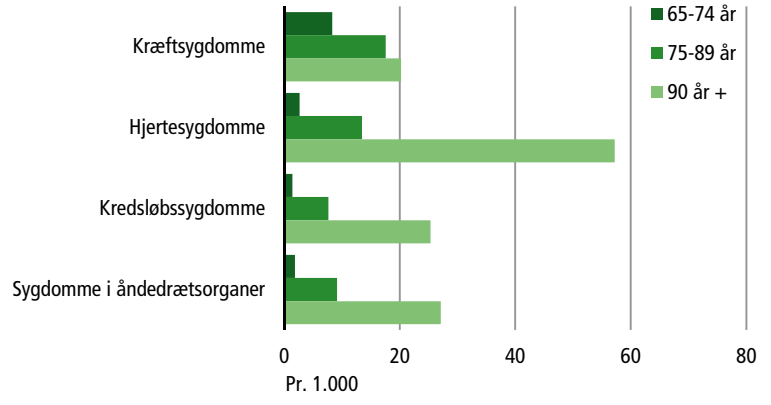

3.4 Hjemmesygepleje

Hjemmesygepleje er en ydelse, som kommunerne står for og som supplerer eller erstatter de ydelser, som læger og hospitaler leverer. Fra januar 2011 begyndte Danmarks Statistik at indsamle data om hjemmesygepleje fra landets kommuner. På nuværende tidspunkt har statistikken ikke fuld dækning, og derfor er der i de følgende figurer kun oplysninger om 77 af de 98 kommuner. De 77 kommuner dækker ca. 80 pct. af befolkningen.

Figur 3.12 **Modtagere af hjemmesygepleje i pct. af befolkningen. 2012**

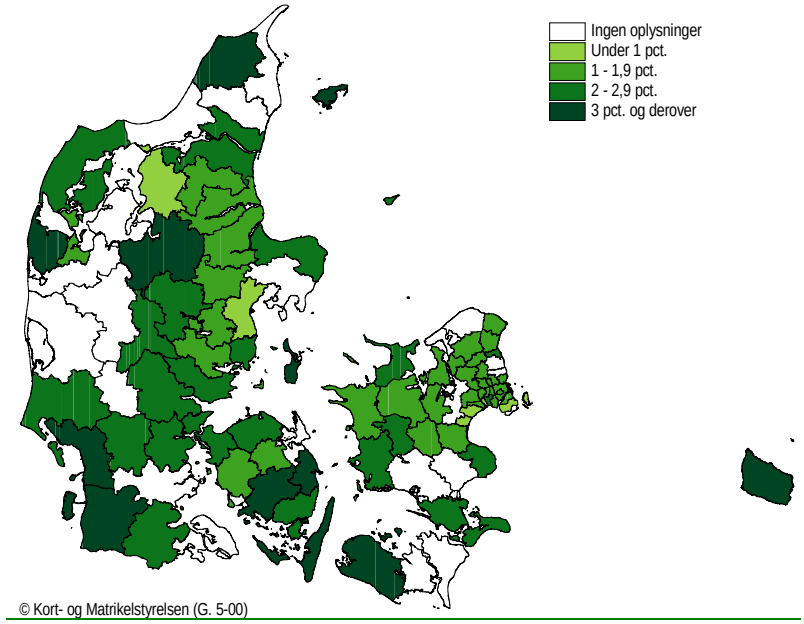

Anm.: I disse seks kommuner er tal fra 2011: Kbh., Ringsted, Ærø, Lemvig, Samsø og Hedensted.

Figurerne giver et indtryk af antallet af modtagere af hjemmesygepleje i befolkningen. Den første figur viser dette for alle aldersgrupper, og de kommuner med højest andel vil typisk være kommuner med mange ældre indbyggere.

5 pct. af de 67-79-årige modtager hjemmesygepleje

I gennemsnit modtager ca. 5 pct. af de 67-79-årige hjemmesygepleje, men det varierer en del mellem kommunerne. Det er dog tydeligt, at behovet stiger stærkt med alderen, og i aldersgruppen på 80 år og derover er det næsten hver fjerde person, som modtager hjemmesygepleje. I en række kommuner er det ca. en tredjedel af aldersgruppen, som får hjemmesygepleje.

Figur 3.13 **Modtagere (67-79 år) af hjemmesygepleje i pct. af 67-79-årige. 2012**

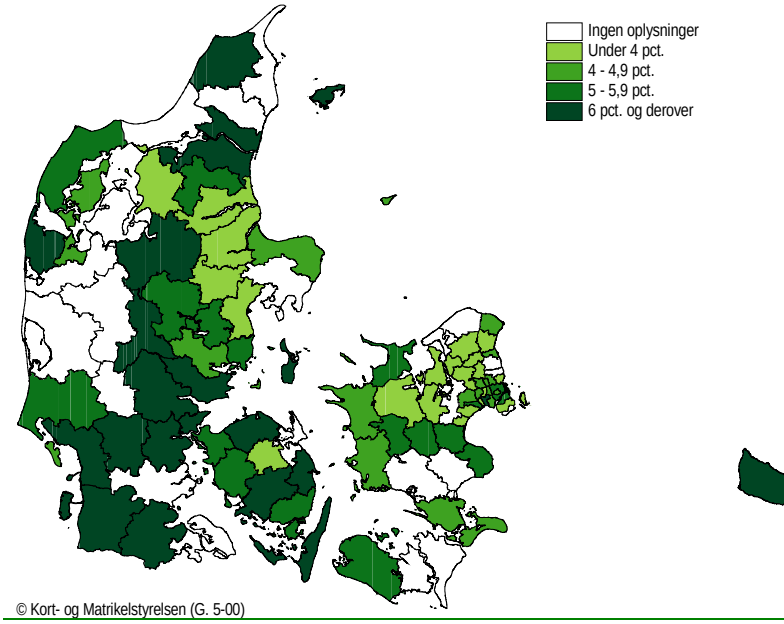

Anm.: I disse seks kommuner er tal fra 2011: Kbh., Ringsted, Ærø, Lemvig, Samsø og Hedensted.

Figur 3.14 **Modtagere (80+ år) af hjemmesygepleje i pct. af 80+-årige. 2012**

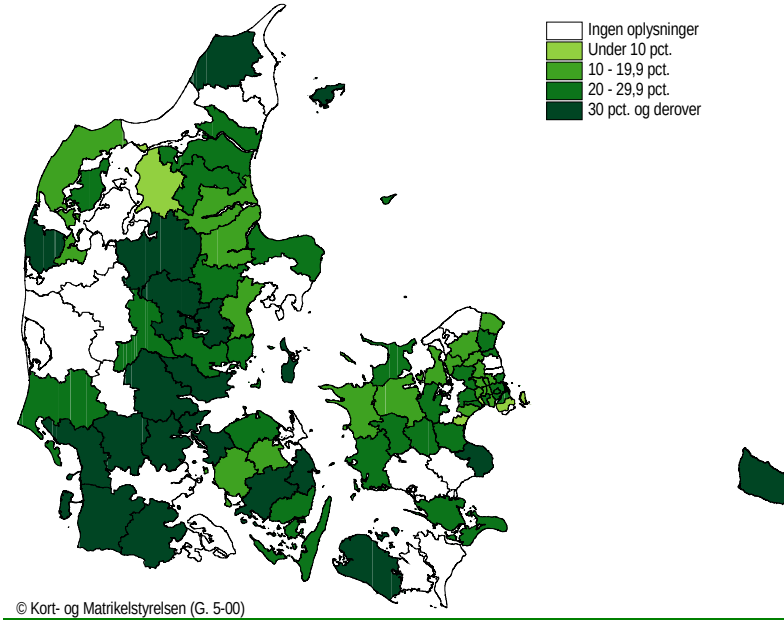

Anm.: I disse seks kommuner er tal fra 2011: Kbh., Ringsted, Ærø, Lemvig, Samsø og Hedensted.

3.5 Hjemmehjælp

209.000 modtager hjemmehjælp

209.000 danskere modtog hjemmehjælp i 2011. Af de 209.000 fik de 165.900 hjælp i eget hjem, heraf var de 140.900 over 65 år. Resten, 43.200 personer, var visiteret til hjemmehjælp i plejebolig eller på plejehjem, heraf var de 40.900 over 65 år. 149.250 af dem som modtager hjemmehjælp er over 75 år.

3,6 timers hjemmehjælp om ugen

Personer som modtog hjemmehjælp i eget hjem var visiteret til i 3,6 timer pr. uge i gennemsnit. Visitationstiden er højest for de unge under 64 år, som modtager hjemmehjælp samt de ældste over 90 år, som i snit modtager henholdsvis 3,9 og 4,8 timers hjemmehjælp. Beboere i plejeboliger modtog i gennemsnit 18,9 timers hjemmehjælp om ugen.

I 2011 indberettede 92 kommuner data vedr. visitereret hjemmehjælp i eget hjem. Til at beregne landstotaler er der anvendt i 2010-tal for de resterende 6 kommuner.

For visiteret hjemmehjælp i plejehjem/plejebolig er data mangelfulde, idet kun 40 kommuner har indberettet for 2011. Tal for hele landet er imputeret på baggrund af Danmarks statistiks befolkningsregister. Tallene vedr. hjemmehjælp i plejeboliger vurderes at have en usikkerhed i omegnen af +/- 3 pct.

Tabel 3.1

Antal modtagere af hjemmehjælp og antal visiterede timer - fordelt efter boligtype og alder

	Modtagere af hjemmehjælp		Gns. antal visiterede timer pr. uge	
Alder	I hjemmet	I plejehjem	I hjemmet	I plejehjem
	antal		timer pr. uge	
I alt	**165 861**	**43 197**	**3,6**	**18,9**
Under 64 år	24 977	2 275	3,9	22,0
65-74 år	27 216	5 338	3,5	20,0
75-89 år	90 481	22 678	3,2	18,5
90 år +	23 187	12 906	4,8	18,4

Anm: Plejehjem er inkl. plejeboliger

Kvinder modtager oftere hjemmehjælp end mænd

Af de 209.000 personer som modtog hjemmehjælp i 2011, var godt 142.900 kvinder og 66.200 mænd. For de 65-74 årige er det henholdsvis 6,8 pct. af kvinderne i befolkningen og 4,8 pct. af mændene som var visiteret til hjemmehjælp. For de 75-89 årige stiger disse andele til henholdsvis 38,6 pct. og 22,2 pct. Stort set alle kvinder på 90 år og derover modtager hjemmehjælp.

Kønsforskellen kan blandt andet forklares ved, at enlige oftere har behov for hjemmehjælp end personer i parforhold, og det faktum at en større andel af ældre kvinder er enlige, end det er tilfældet for mænd i samme aldersgrupper.

Antallet af kommuner som indberetter data vedrørende visitation af hjemmehjælp er mangelfuldt. For 2011 indgår 40 ud af de i alt 99 kommuner i opgørelsen. Tal for hele landet er fremkommet ved opregning på baggrund af Danmarks statistiks befolkningsregister og formodede plejehjem/plejeboliger. Tallene er derfor behæftet med en vis usikkerhed.

Vedrørende tal for andelen som modtager hjemmehjælp fra en privat leverandør(frit valg), mangler indberetninger i 2011 for 7 af de 99 kommuner.

Tabel 3.2 **Antal modtagere af hjemmehjælp - fordelt på køn og alder. 2011**

Alder	Modtagere af hjemmehjælp		Andel af befolkning som modtager hjemmehjælp	
	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd
	antal		pct.	
I alt	**142 826**	**66 231**	**5,1**	**2,4**
Under 64 år	14 291	12 960	0,6	0,6
65-74 år	19 644	12 911	6,8	4,8
75-89 år	80 493	32 666	38,6	22,2
90 år +	28 399	7 695	97,5	77,2

Primært praktisk hjælp i hjemmet.

Nedenfor fremgår det, at omkring 50 pct. af de ældre mellem 65 og 89 år, som modtager hjemmehjælp i hjemmet, udelukkende modtager praktisk hjælp. Således er det kun 35 - 40 pct. af denne gruppe, som både modtager praktisk hjælp og personlig pleje. For personer over 90 år, modtager næsten 60 pct. både personlig pleje og praktisk hjælp. Praktisk hjælp inkluderer hjælp til rengøring, indkøb, tøjvask, madudbringning mv.

Praktisk hjælp og personlig pleje i plejeboligen

For personer i plejebolig eller på plejebolig er det tæt ved 90 pct. af dem, som modtager hjemmehjælp, som modtager både personlig pleje og praktisk hjælp. Flertallet af de resterende modtager udelukkende personlig pleje.

Figur 3.15 **Hjemmehjælp - fordelt på type, alder og boligform. 2011**

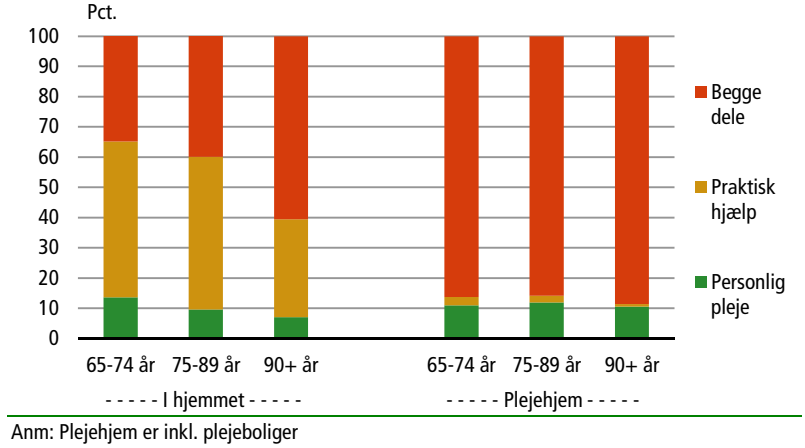

Anm: Plejehjem er inkl. plejeboliger

Frit-valgs ordningen

Det er muligt for private leverandører at udbyde hjemmehjælp i kommunerne som alternativ til den kommunalt leverede hjemmehjælp. Når den ældre er visiteret til hjemmehjælp, kan det frit vælges, om man ønsker kommunal eller privat leverandør. Det er primært indenfor den praktiske hjemmepleje, at anvendelsen af private leverandører er udbredt. I enkelte kommuner er der dog ingen private leverandører på markedet.

København er blandt de kommuner, hvor andelen af personer over 65 år, som har valgt at modtage hjemmehjælp fra en privat udbyder er størst. Her modtog 63 pct. hjemmehjælp fra privat udbyder i 2011.

Mest privat hjemmehjælp i Nordsjælland

Det er generelt i de nordsjællandske kommuner, at flest borgere benytter sig af en privat udbyder. Kommunen med den højeste andel, som modtager hjælp fra private udbydere udenfor Sjælland er Kolding med 51,1 pct. af dem som modtager hjemmehjælp i kommunen. På landsplan benyttede 34,2 pct. sig af en privat udbyder.

Figur 3.16

Andel som får hjemmehjælp fra privat udbyder i hjemmet - fordelt på kommuner. 65+ år. Pct. 2011

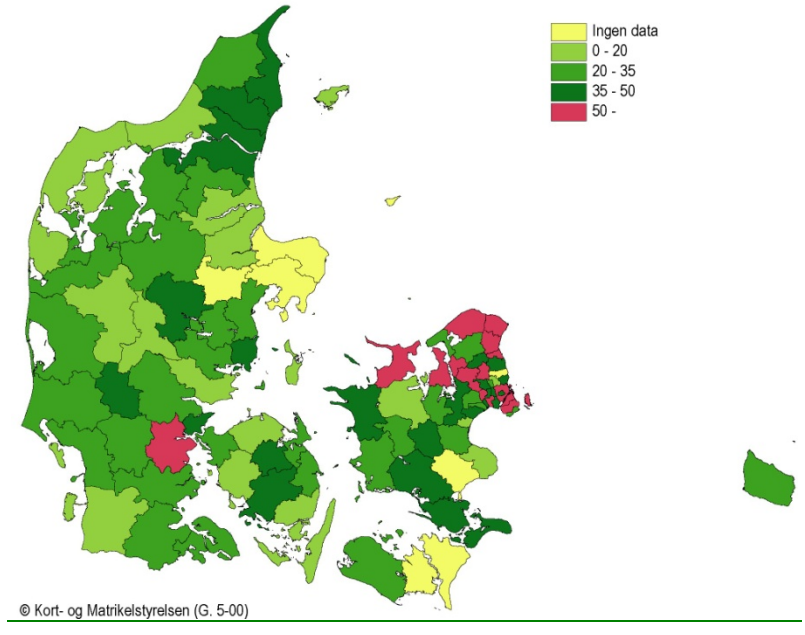

4. Boligforhold

Dette kapitel omhandler de ældres boligforhold og deres flytninger mellem boliger. De ældres boligformue og oplysninger om boligstøtte findes i kapitel 6, der omhandler de ældres indkomster og formuer.

4.1 Generelt om boligforhold

Figur 4.1 **Befolkningen - fordelt efter boliganvendelse og alder. 2012**

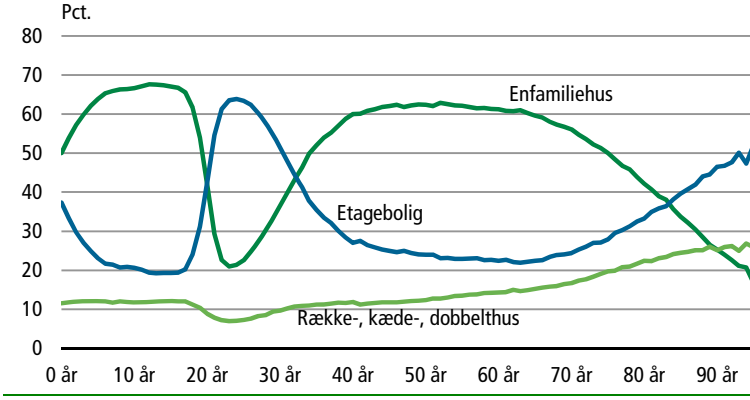

Fra enfamiliehus til etagebolig og rækkehus

Der sker store skift i de ældres boligforhold fra de yngste ældre til de allerældste. Hvor størstedelen – over 60 pct. – af de 40-64-årige bor i enfamiliehuse, falder denne andel gradvist for personer over 65 år. Kun 17 pct. – eller hver sjette- af de 95+-årige bor i enfamiliehus. Halvdelen af de allerældste bor i etageboliger, mens også andelen, der bor i række, kæde- eller dobbelthuse øges fra 15 pct. for de 65-årige til 26 pct. for de over 95-årige.

Figur 4.2 **Befolkningen i etageboliger - fordelt efter køn og alder. 2012**

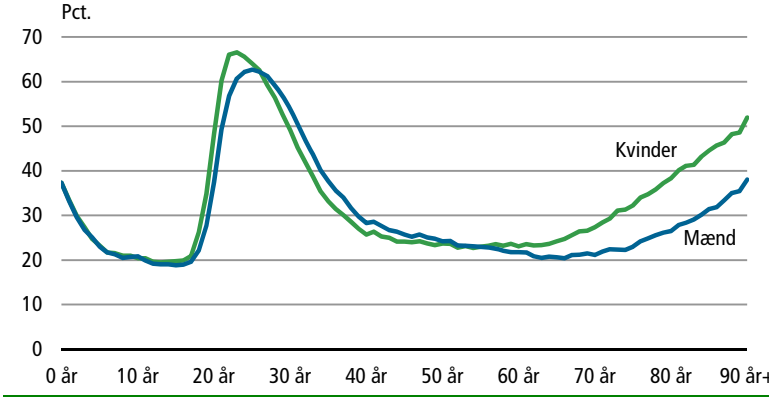

Hvor 22 pct. af de 60-64-årige bor i etagebolig, stiger denne andel jævnt med alderen til at over 50 pct. af de 95+ årige bor i etagebolig. Andelen

af kvinder, der bor i etagebolig er dog for alle de 65+årige større end for mændenes vedkommende. Størst er forskellen for de allerældste. Her bor 52 pct. af de 90+årige kvinder i etagebolig, hvor det kun gælder 38 pct. af mændene i aldersgruppen.

Tabel 4.1 **Befolkningen - fordelt efter alder, husstandstype og boligtype. 2012**

	Boligtype				
	Enfamiliehus	Række-, kæde-, dobbelthus	Etagebolig	Andet samt uoplyst	I alt
	pct.				antal
65-74 år					
Mænd i alt	**61**	**15**	**21**	**3**	**275 773**
Enlig	36	17	43	4	60 240
Par	68	14	15	3	198 851
Andre husstande	67	9	19	4	16 682
Kvinder i alt	**52**	**18**	**27**	**2**	**293 634**
Enlig	26	25	47	2	104 517
Par	67	15	16	3	173 702
Andre husstande	63	11	22	4	15 415
75-89 år					
Mænd i alt	**51**	**19**	**27**	**2**	**148 261**
Enlig	35	23	39	3	49 692
Par	58	18	22	2	92 175
Andre husstande	70	8	16	6	6 394
Kvinder i alt	**34**	**24**	**39**	**2**	**208 803**
Enlig	24	27	47	2	140 216
Par	55	19	24	2	59 724
Andre husstande	62	10	22	6	8 863
90 år og derover					
Mænd i alt	**33**	**25**	**38**	**3**	**10 143**
Enlig	25	28	43	4	6 415
Par	46	22	31	1	3 317
Andre husstande	64	8	15	14	411
Kvinder i alt	**18**	**26**	**52**	**4**	**29 475**
Enlig	16	27	54	4	27 128
Par	43	22	33	2	1 132
Andre husstande	51	10	21	17	1 215

Enlige bor i etagebolig, par i enfamiliehus

Forskellen mellem mænd og kvinder skyldes hovedsageligt at mænd oftere er i par end kvinder i samme aldersgruppe (se kapitel 2). Par bor oftere i enfamiliehuse, mens enlige oftest bor i etagebolig. 67 pct. af 65-74-årige personer i par bor i enfamiliehuse, mens kun 15 pct. bor i etagebolig.

Der er ingen forskel blandt mænd og kvinder i par i denne aldersgruppe. Blandt de enlige i aldersgruppen er der større forskel mellem kønnene. Enlige mænd bor oftere i enfamiliehuse end kvinder, idet 36 pct. af mændene bor i enfamiliehuse mod 26 pct. af kvinderne. 25 pct. af de enlige kvinder i aldersgruppen bor i række-, kæde- eller dobbelthus, hvor dette kun gælder 17 pct. af mændene. 45 pct. af enlige i alders-

gruppen bor i en etagebolig, hvilket dækker over en lidt større andel af kvinderne – 47 pct. – end mændene – 43 pct.

I de ældre aldersgrupper falder andelen, der bor i enfamiliehuse for både enlige og par og for begge køn. Størst forskel mellem de yngre ældre og de allerældste findes for både mænd og kvinder i par. For 90+ årige mænd og kvinder i par boede hhv. 31 pct. og 33 pct. i etagebolig, hvor dette kun gjaldt 15-16 pct. af de 65-74-årige.

Flere ældre bor i deres fritidshus

Flere ældre vælger at bo fast i et fritidshus. Hvor kun 0,7 pct. af befolkningen som helhed har deres adresse i et fritidshus, gælder dette 2,1 pct. af de 65-74-årige. Andelen, der har adresse i et fritidshus falder dog i de ældre aldersgrupper og under 0,3 pct. af de 90+ årige har adresse i en fritidsbolig.

Figur 4.3 **Befolkningen - fordelt efter ejerforhold og alder. 2012**

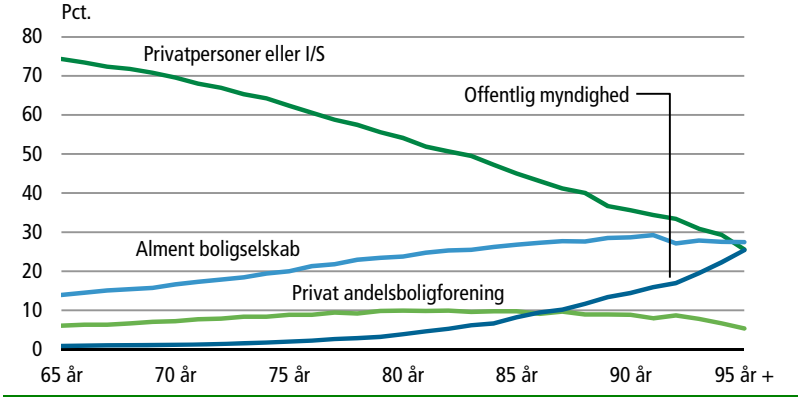

Mens tre ud af fire 60-64-årige bor i en bolig ejet af en privatperson eller I/S falder denne andel med alderen til at kun én ud af fire af de 95+ årige bor i en sådan bolig. Andelen i almennyttige boliger stiger mest for de 65-80-årige, idet 14 pct. af de 65-årige bor i en almennyttig bolig mens andelen for de 80+ årige er over 25 pct. For aldersklasserne over 80 år er der en størst stigning i andelen af personer, der bor i en bolig ejet af en offentlig myndighed. 1 pct. af de 65-årige bor i en bolig ejet af en offentlig myndighed, mens dette gælder 25 pct. af de 95+ årige.

Figur 4.4 **Befolkningen - fordelt efter ejer/lejer-forhold og alder. 2012**

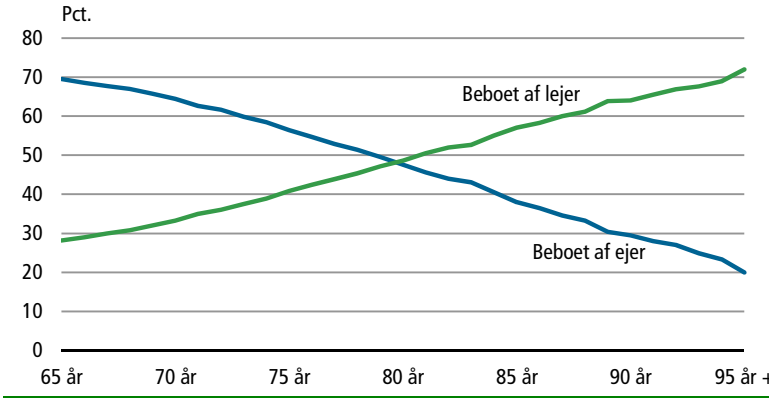

Svarende til ændringerne i ejerforhold for de ældre, ses et fald i andelen, der bor i ejerbolig. En ejerbolig er en bolig ejet af en privatperson eller I/S, som er beboet af ejer. Mens 70 pct. af de 60-64-årige bor i en ejerbolig, falder denne andel jævnt med alderen og kun 20 pct. af personer over 95 år bor i ejerbolig. Andelen, der bor til leje stiger tilsvarende fra 28 pct. for de 65-årige til 72 pct. for de 95+ årige.

Tabel 4.2 **Befolkningen - fordelt efter antal kvadratmeter og antal personer i boligen. 2012**

	Boligareal		Antal personer i boligen
	I alt	Pr. person	
	gnst. areal i kvm		gnst.
Beboede boliger	**111**	.	**2,15**
Personer			
Hele befolkningen	**127**	**52**	**2,97**
65 år og derover	**119**	**75**	**1,75**
65-74 år	126	74	1,85
75-89 år	111	76	1,62
90 år og derover	103	77	1,49

De ældre har et større boligareal end gennemsnittet

De yngste ældre bor i boliger af omtrent samme størrelse som den gennemsnitlige dansker. Men da de i gennemsnit bor i boliger med 0,85 personer foruden dem selv, mod 1,97 for gennemsnitsdanskeren, har de et betydeligt større boligareal til rådighed per person end gennemsnittet. Gennemsnitsdanskeren har 52 m2, mens de 65-74-årige har 74 m2 til rådighed per person. Selv om den gennemsnitlige boligstørrelse falder med alderen fra 126 m2 for de 65-74-årige til 103 m2 for de 90+ årige, stiger arealet per person svagt, så de allerældste har 77 m2 til rådighed per person. Det skyldes at de allerældste i gennemsnit kun deler bolig med 0,49 person foruden sig selv.

Figur 4.5 **Befolkningen - fordelt efter alder og antal værelser i boligen. 2012**

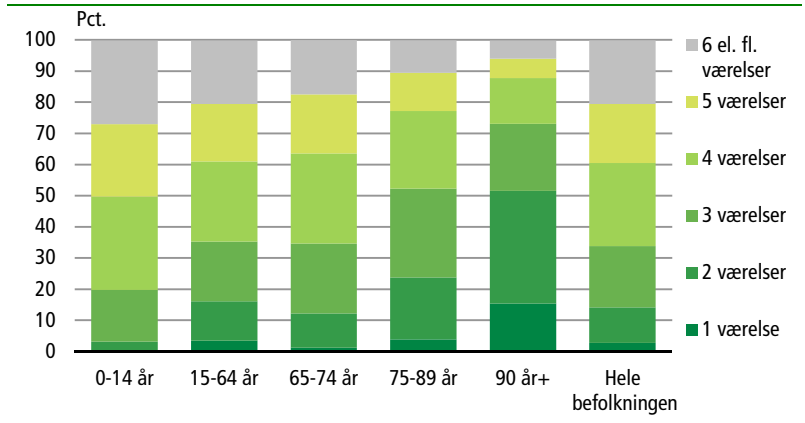

Hver anden af de 90+ årige og hver fjerde 75-89-årige bor i en ét- eller toværelsesbolig. Det gælder kun 15 pct. af befolkningen som helhed.

4.2 Generelt om flytninger

Ved 75-års-alderen stiger antallet af flytninger

Kun få mennesker forbliver boende, hvor de er blevet født, gennem hele livet. Mange flytter flere gange i løbet af deres liv. Hyppigst flytter man som ung, mens man er under uddannelse, og siden hen, når familien stiftes, og måske når familien vokser eller man får nyt arbejde. Herefter falder flyttefrekvensen, i takt med at pensionsalderen nærmer sig. Omkring 75-års-alderen stiger antallet af flytninger igen, hvilket må ses i sammenhæng med, at behovet for plads bliver mindre og behovet for at flytte til beskyttede boliger og plejehjemsboliger opstår.

4.3 Flyttemønster

Få flytter, når de er i 60'erne

Aldersperspektivet på flytninger viser, at de unge kvinder mellem 18-20 år og mænd i 30'erne har en lidt højere flytteandel end det modsatte køn. Fra midt i 40'erne er udviklingen stort set ens for begge køn. Fra midten af 60'erne, hvor mange vælger at forlade arbejdsmarkedet, er flytteandelen for både mænd og kvinder faldet til det laveste niveau i befolkningens livscyklus. Fra midten af 60'erne til midten af 70'erne ligger flytteandelen i bund. Herefter stiger den noget igen.

Figur 4.6 **Flytninger i procent af befolkningen - fordelt efter køn og alder. 2011**

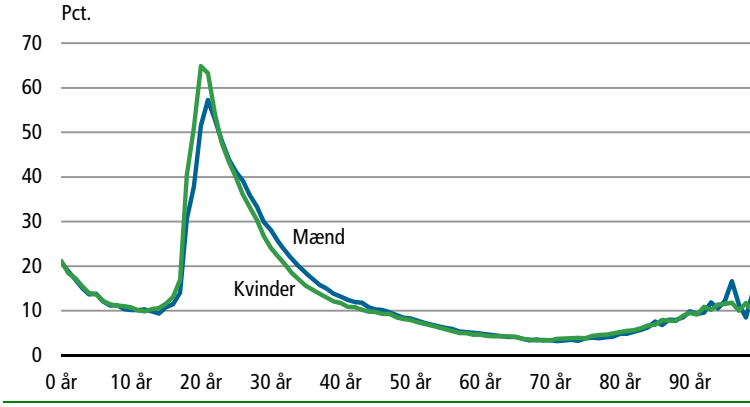

Der er ikke nævneværdige forskelle mellem mænds og kvinders flytteaktivitet efter 65-års-alderen. Efter 90-års-alderen er udsvingene større, hvilket kan forklares med at antallet, der flytter, er relativt lille.

Figur 4.7 **Flytninger for personer på 65 år og derover i procent af befolkningen - fordelt efter køn og alder. 2011**

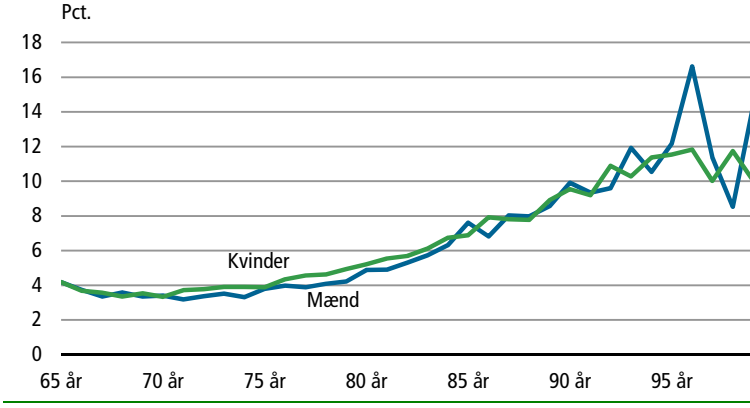

I historisk perspektiv er andelen af personer på 65 år og derover, der flytter inden for de enkelte alderstrin, med få undtagelser steget støt fra begyndelsen af 1990'erne og frem til og med 2003. Herefter indtrådte et mere markant fald, der holdt sig frem til 2009. De 65-74-årige og 75-89-årige følger den generelle udvikling i flytninger med et fald fra 2004 og frem til 2009, mens faldet fortsætter for dem på 90 år og derover.

Figur 4.8 **Flytninger for personer på 65 år og derover i procent af befolkningen. 1981-2011**

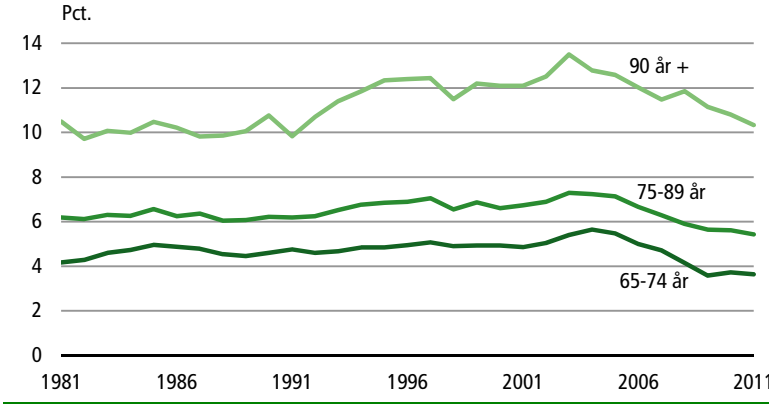

Ser man på mellem hvilke typer boliger de ældre flytter, så flyttede hovedparten af dem som boede i en etagebolig til en anden etagebolig. I alle aldersklasserne var det tilfældet for mere end 60 pct. Også mange forlader enfamiliehuset til fordel for en etagebolig eller et række-, kæde eller dobbelthus. Det var tilfældet for mere end tre fjerdedele af dem på 75 år og derover. En del forlader deres række-, kæde eller dobbelthus til fordel for samme boligtype. Fx flyttede mere end en tredjedel af dem på 90 år og derover fra et række-, kæde-, dobbelthus til et andet. Det skal bemærkes, at en del ældreboliger består af række-, kæde-, dobbelthuse.

Tabel 4.3 **Flytninger - fordelt efter alder samt type af fra- og tilflytningsbolig. 2011**

	Tilflytningsbolig				
Fraflytningsbolig	Enfamilie-hus	Række-, kæde- eller dobbelt-hus	Etage-bolig	Andet	I alt
	pct.				antal
65-74 år	**19,0**	**24,3**	**45,8**	**10,9**	**20 259**
Enfamiliehus	29,0	26,7	33,8	10,6	8 324
Række-, kæde- eller dobbelthus	13,8	35,3	39,8	11,1	3 274
Etagebolig	9,5	17,0	63,2	10,3	7 354
Andet	21,0	22,9	40,1	16,0	1 307
75-89 år	**5,6**	**31,0**	**48,7**	**14,7**	**19 276**
Enfamiliehus	10,4	39,7	38,5	11,3	7 094
Række-, kæde- eller dobbelthus	3,0	40,0	41,0	16,0	3 870
Etagebolig	2,4	18,9	63,0	15,7	7 491
Andet	4,5	23,9	43,0	28,6	821
90 år og derover	**1,2**	**26,7**	**49,2**	**22,9**	**4 037**
Enfamiliehus	3,0	38,9	38,3	19,8	1 023
Række-, kæde- eller dobbelthus	0,5	37,4	39,1	22,9	925
Etagebolig	0,6	16,3	60,5	22,6	1 893
Andet	-	13,3	44,9	41,8	196

Ældre flytter til to- og treværelsesboliger

I takt med at vi bliver ældre, flytter vi til mindre boliger. Kun 13 pct. af personer på 65 år og derover flyttede til en større bolig og 55 pct. flyttede til en mindre bolig. Tydeligst er tendensen blandt de ældste, her flyttede kun 5 pct. til en større og 61 pct. til en mindre bolig.

De 65-89-årige flytter fortrinsvis til to- og treværelsesboliger, mens den ældste gruppe i 80 pct. af tilfældene flytter til et- og toværelsesboliger.

Tabel 4.4

Flytninger - fordelt efter alder samt antal værelser i fra- og tilflytningsbolig. 2011

Antal værelser i fraflytningsbolig	Antal værelser i tilflytningsbolig							
	1	2	3	4	5	6+	Uoplyst	I alt
	pct.							antal
65-74 år	**6,3**	**27,6**	**30,5**	**17,5**	**6,9**	**5,8**	**5,3**	**20 259**
1	30,8	38,2	10,5	5,5	2,9	2,4	9,8	621
2	10,0	47,0	22,4	8,3	2,9	3,4	6,1	3 525
3	4,9	29,6	37,1	14,8	4,6	4,3	4,7	5 210
4	4,5	23,8	34,3	20,8	6,3	5,3	4,9	5 002
5	3,4	17,2	32,3	23,9	11,7	7,0	4,6	2 652
6+	4,8	14,5	25,5	24,7	13,6	11,5	5,3	2 902
Uoplyst	8,1	27,7	23,6	16,1	5,5	7,2	11,8	347
75-89 år	**22,9**	**40,9**	**16,8**	**6,1**	**1,8**	**2,4**	**9,0**	**19 276**
1	48,1	29,3	2,2	0,6	0,9	2,3	16,6	925
2	29,6	49,1	6,9	1,6	0,7	1,9	10,1	4 683
3	21,5	44,4	18,2	4,4	1,0	2,0	8,5	5 299
4	18,4	39,2	22,8	9,3	1,5	1,8	7,1	4 309
5	16,2	33,2	25,5	10,5	5,1	2,4	7,0	2 010
6+	16,3	29,7	22,3	12,7	4,8	5,6	8,5	1 883
Uoplyst	16,2	32,3	9,6	10,2	1,8	2,4	27,5	167
90 år og derover	**39,8**	**39,8**	**2,5**	**1,0**	**0,3**	**2,7**	**14,0**	**4 037**
1	51,6	27,0	0,6	0,3	-	1,3	19,2	318
2	40,7	39,5	1,1	0,4	0,1	3,1	15,1	1 422
3	38,7	42,2	3,8	0,5	0,1	2,2	12,7	1 065
4	37,7	42,8	4,3	2,6	0,2	1,7	10,7	652
5	30,2	44,6	4,0	2,5	2,2	2,9	13,7	278
6+	41,2	34,9	2,2	1,1	0,7	7,0	12,9	272
Uoplyst	26,7	33,3	-	3,3	-	3,3	33,3	30

De fleste ældre bliver i samme by

Langt de fleste på 65 år og derover, der flytter, bliver i samme by eller flytter til en by af samme størrelse. Undtagelsen er dem i de helt små byer eller på landet, de flytter ind til lidt større byer. For de ældste er en af forklaringerne, at ældreboliger og plejeboliger sjældent ligger i landdistrikterne. Aldersgruppen 65-74-årige er dem som i højere grad end de øvrige flytter til en anden bystørrelse. Fra Hovedstadsområdet og de største byer flytter man fortrinsvis ud på landet eller til de små byer.

Tabel 4.5 **Flytninger - fordelt efter alder samt bystørrelse før og efter flytningen. 2011**

Bystørrelse for fraflytningsboligen	I alt	Bystørrelse for tilflytningsboligen: Heraf: Hoved-stads-området	100.000 indb. og dero.	50.000 - 99.999 indb.	10.000 - 49.999 indb.	1.000 - 9.999 indb.	Under 1.000 indb.
	antal	pct.					
65-74 år							
I alt	**20 259**	**17,5**	**7,3**	**6,0**	**25,9**	**26,9**	**13,8**
Heraf:							
Hovedstadsområdet	3 813	77,2	0,6	0,2	7,1	6,4	6,8
100.000 indb. og dero.	1 510	3,0	71,5	1,1	5,2	10,3	6,5
50.000-99.999 indb.	1 153	0,7	0,7	79,4	2,5	8,2	6,4
10.000-49.999 indb.	4 685	4,5	1,2	0,8	71,9	10,5	8,3
1.000-9.999 indb.	4 373	3,1	3,4	2,2	13,4	64,4	11,1
Under 1.000 indb.	4 261	3,6	3,1	3,0	18,5	35,8	32,9
75-89 år							
I alt	**19 276**	**17,6**	**8,3**	**5,6**	**25,6**	**31,6**	**9,6**
Heraf:							
Hovedstadsområdet	3 531	87,6	0,3	0,1	5,4	3,3	2,2
100.000 indb. og dero.	1 624	1,0	83,9	0,6	4,1	7,8	1,2
50.000-99.999 indb.	1 059	0,5	0,5	83,9	2,2	8,8	3,2
10.000-49.999 indb.	4 575	2,6	1,2	0,5	78,8	9,8	5,5
1.000-9.999 indb.	4 964	1,5	2,1	1,4	10,0	75,5	7,7
Under 1.000 indb.	3 368	1,6	1,5	2,5	15,6	44,8	31,9
90 år og derover							
I alt	**4 037**	**23,7**	**8,7**	**4,8**	**22,7**	**29,3**	**9,4**
Heraf:							
Hovedstadsområdet	1 008	89,8	0,1	0,2	4,7	3,2	1,9
100.000 indb. og dero.	372	0,8	85,2	-	3,8	7,3	0,8
50.000-99.999 indb.	189	0,5	0,5	86,2	1,6	9,5	1,1
10.000-49.999 indb.	902	3,0	0,6	0,1	77,9	11,1	5,7
1.000-9.999 indb.	985	1,2	1,9	1,3	7,9	76,4	9,6
Under 1.000 indb.	563	1,1	1,2	2,1	11,7	43,7	36,9

5. Arbejdsmarkedet

5.1 De ældres beskæftigelse

Beskæftigelses frekvensen falder med alderen

Erhvervsfrekvensen og dermed også beskæftigelsesfrekvensen er høj på det danske arbejdsmarked og har været det i mange år pga. det store antal udearbejdende kvinder. Fra 60 års alderen begynder en stor andel af arbejdsstyrken imidlertid at gå på pension.

Ældre bevarer arbejdsmarkeds tilknytningen længere

Generelt er udviklingen på arbejdsmarkedet for de ældre siden 2000 gået i retning af at bevare tilknytningen længere, som det fremgår af figur 5.1. Beskæftigelsesfrekvensen udtrykker hvor stor en andel, der er i såkaldt ordinær beskæftigelse og omfatter selvstændige erhvervsdrivende, medarbejde ægtefæller samt lønmodtagere i beskæftigelse. Personer som er arbejdsløse og udenfor arbejdsstyrken medregnes ikke.

Figur 5.1 **Beskæftigelsesfrekvenser. 2000-2011**

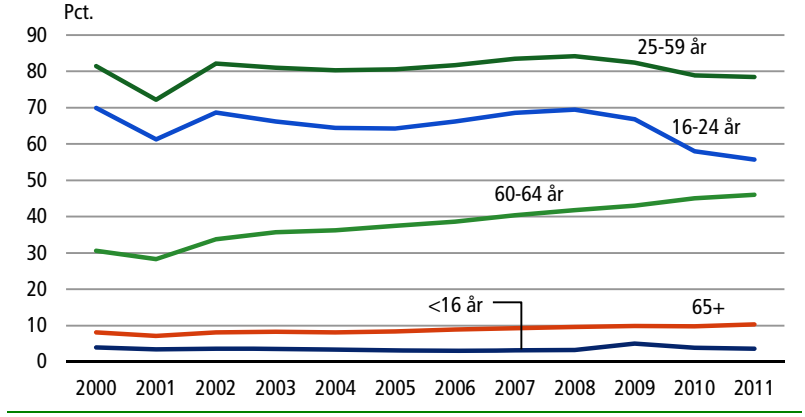

Beskæftigelses-frekvensen er højst for de 25-59 årige

Beskæftigelsesfrekvensen er højst for de 25-59 årige, hvor den ligger omkring 80 pct. med dyk i 2001 og igen fra 2008. Også de 16-24 årige har en relativ høj beskæftigelsesfrekvens, hvor stigningen i arbejdsløsheden i 2001 også satte sit præg. Den økonomiske krise er gået hårdt ud over de 16-24 årige, hvor beskæftigelsesfrekvensen er faldet fra 70 pct. i 2008 til 55,7 pct. i 2011.

Beskæftigelses-frekvensen stiger for de 60-64-årige

De 60-64 årige har derimod haft en stigende beskæftigelsesfrekvens lige siden 2001, hvilket må tilskrives stramningerne i efterlønsordningerne og tilskyndelser til at få flere til at blive på arbejdsmarkedet. Hvor der i 2001 var 28,3 pct. i beskæftigelse, var der i 2011 46,0 pct., hvilket er en relativ stor stigning.

Svagt stigende beskæftigelses-frekvens for 65+

Beskæftigelsesfrekvensen for gruppen på 65 år og derover har været svagt stigende siden 2001, idet den er steget fra 7,2 i 2001 til 10,4 i 2011. Der har især været en stigning i beskæftigelsen for lønmodtagere, hvor beskæftigelsesfrekvensen steg fra 4,7 i 2004 til 6,3 i 2011. For

selvstændige og medarbejdende ægtefæller har der været tale om en mindre stigning fra 3,4 i 2004 til 4,1 i 2011.

Årsager til stigende beskæftigelses frekvens for 65+

Stigningen i beskæftigelsesfrekvensen for de ældre kan blandt andet være en følge af indførelsen af opsat pension, der blev indført 1.7.2004. Lovændringen gjorde det muligt at vente med at gå på folkepension mod til gengæld at få større pension senere. Folkepensionen kan udskydes højst ti år, og jo længere tid den udskydes, desto større bliver folkepensionen og tillæg (tillæg forudsætter mindst 1.000 timer arbejde årligt). Den opsatte pension er især en fordel, hvis folkepensionen pga. arbejdsindtægter reguleres så meget, at der kun bliver lidt eller ingen folkepension tilbage efter skat. Ordningen blev indført som led i bestræbelserne på at få seniorer til at blive på arbejdsmarkedet.

Nedsættelse af pensionsalderen

Den beskæftigelsesmæssige effekt er imidlertid modvirket af, at pensionsalderen med virkning fra 1. juli 2004 blev nedsat til 65 år efter at have været 67 år i næsten halvtreds år. Som led i tilbagetrækningsreformen, der blev vedtaget i 2011, er det igen besluttet at hæve folkepensionsalderen til 67 år gradvist fra 2019, så folkepensionsalderen vil være 67 år i 2022.

Relativt flere selvstændige 65-69 årige

Faldet i beskæftigelsesfrekvensen for de ældre gælder især lønmodtagerne. Andelen af beskæftigede selvstændige og medarbejdende ægtefæller stiger relativt for aldersgruppen 65-69 år. Faktisk steg andelen af selvstændige og medarbejdende ægtefæller fra 4,9 pct. til 6,2 pct. for de 65-69 årige.

Tabel 5.1 **Befolkningen - fordelt på alder og overordnede socioøkonomiske grupper. 2011**

	16-64 år	65-69 år	70-74 år	75-79 år	80+ år
	tusinde				
Selvstændige og medarb. ægtefælle	173	20	10	5	4
Løn modtagere	2 359	42	12	4	2
Arbejdsløse	88	-	-	-	-
Arbejdsstyrken i alt	**2 620**	**61**	**21**	**9**	**5**
Udenfor arbejdsstyrken	939	255	202	153	221
Befolkningen 16 år og over	3 560	316	223	162	226
	pct.				
Selvstændige og medarb. ægtefælle	4,9	6,2	4,4	3,0	1,6
Løn modtagere	66,3	13,3	5,2	2,3	0,7
Arbejdsløse	2,5	-	-	-	-
Arbejdsstyrken i alt	**73,6**	**19,4**	**9,6**	**5,3**	**2,3**
Udenfor arbejdsstyrken	26,4	80,6	90,4	94,7	97,7
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Lønmodtagergruppen udgjorde 68,8 pct. af alle 16-64 årige men kun 19,4 pct. af de 65-69 årige. Lønmodtagerandelen falder fortsat med stigende alder, mens faldet er betydeligt mindre for gruppen af selvstændige erhvervsdrivende

Andelen af befolkningen der er udenfor arbejdsstyrken, falder med alderen, som det fremgår af tabel 5.1. Gruppen udenfor arbejdsstyrken omfatter pensionister, efterlønnere, personer under uddannelse, personer midlertidigt udenfor arbejdsstyrken (fx på orlov, modtager af flexydelse el.lign.) eller andre udenfor arbejdsstyrken.

Flere mænd end kvinder i beskæftigelse på 65+

I arbejdsstyrken er der nogenlunde lige mange mænd og kvinder i gruppen af 16-64-årige. I de ældre aldersgrupper sker der imidlertid et større frafald af kvinder i beskæftigelse, således at der er dobbelt så mange mænd som kvinder, der er lønmodtagere i gruppen på 65 år og derover. Samme mønster går igen for selvstændige og medarbejdende ægtefæller, hvor udgangspunktet dog er anderledes, idet gruppen på 16-64 årige består af 69 pct. mænd og kun 31 pct. kvinder. Også i denne gruppe falder andelen af erhvervsaktive kvinder i de ældre aldersgrupper.

For beskæftigede på 80 år og derover sker der dog en stigning i antallet af beskæftigede kvinder, både for så vidt angår lønmodtagere samt selvstændige. Denne relative stigning antages at hænge sammen med mænds større dødelighed. Der var således 35 pct. flere kvinder på 80 år og hele 69 pct. flere kvinder end mænd på 85 år i 2011.

Tabel 5.2 **Beskæftigede - fordelt på køn og alder 2011**

	Selvstændige og medarbejdende ægtefælle		Lønmodtagere	
	Mand	Kvinde	Mand	Kvinde
	pct.			
16-64 år	68,8	31,2	50,3	49,7
65-69 år	77,9	22,1	62,7	37,3
70-74 år	81,5	18,5	67	33
75-79 år	82,1	17,9	71,6	28,4
80+ år	76,1	23,9	62,2	37,8

Fra 2000 til 2011 er antallet af personer, der er fyldt 65 år, steget fra 790.402 til 933.781 eller med 18 pct. I samme periode er antallet af selvstændige og medarbejdende ægtefæller på mindst 65 år steget med lidt mere (22 pct.), mens antal beskæftigede lønmodtagere er steget med hele 77 pct.

Figur 5.2 **Befolkningen på 65+ fordelt på beskæftigede og ikke-beskæftigede**

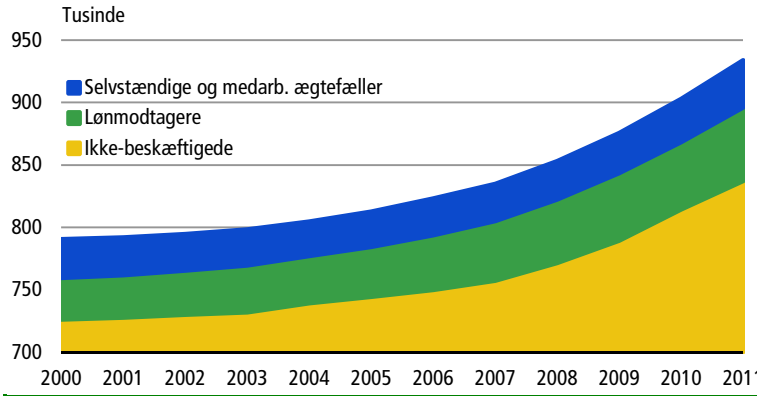

Flere lønmodtagere på 65+

Antallet af personer på 65 år og derover er steget konstant siden 2000. Andelen af lønmodtagere på 65+ er ligeledes steget hvert eneste år bortset fra 2009. Især steg antallet af ældre lønmodtagere i 2006 og 2007, hvor økonomien var præget af højkonjunktur og mangel på arbejdskraft.

Figur 5.3 **Årlig stigning i beskæftigelsen for personer på 65+. 2000-2011**

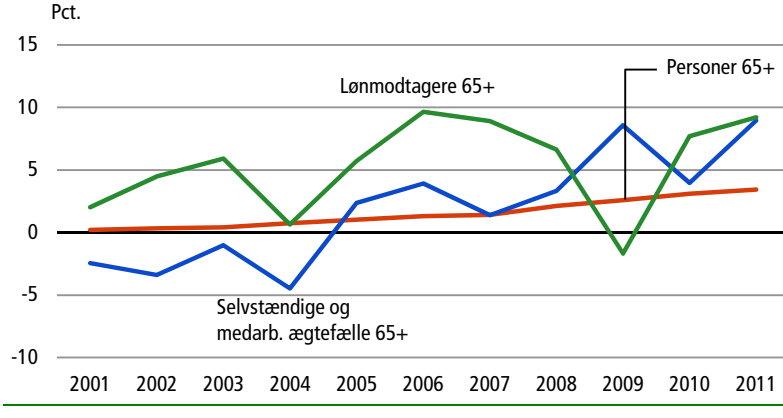

Lønmodtagere på 65+ er mindre ramt af den økonomiske krise

I 2009 faldt den samlede lønmodtagerbeskæftigelse med 7,7 pct. For 65+ var der tale om et fald i beskæftigelsen i 2009 på 1,7 pct., hvilket er væsentlige mindre end for den yngre del af lønmodtagerne.

Konjunkturerne har derfor haft en væsentlig svagere påvirkning på den ældre lønmodtagergruppe. Selvstændige og medarbejdende ægtefæller på 65+ faldt i perioden 2002-2004, men er siden steget hvert år.

Tilfredshed med arbejdsomfanget blandt de ældre med arbejde

At beskæftigelsesfrekvensen generelt falder med alderen, når befolkningen når pensionsalderen, skyldes tilsyneladende ikke, at det ikke er muligt at få et arbejde. I Arbejdskraftundersøgelsen spørges om der er interesse for at arbejde flere timer om ugen i det nuværende job, om der er interesse for at skifte arbejde eller for at få et ekstra job.

I 2011 svarede 5,8 pct. af de beskæftigede 16-64 årige, at de gerne vil arbejde mere, mens det kun var tilfældet for knap 2 pct. af de 65-74 årige.

65+'ere uden arbejde ønsker ikke et job

Af den ikke-beskæftigede del af de 65-74 årige var det kun godt 1 pct., der ønskede et arbejde og kun en forsvindende lille andel (0,02 pct.), der også søgte arbejde. Der er således en yderst begrænset interesse for at arbejde hos personer, der ikke har et arbejde og en meget begrænset interesse for at arbejde mere hos dem, der allerede er i arbejde efter at have rundet de 65 år.

Flere lønmodtagere på deltid i 65+

Flere lønmodtagere går på deltid med tiltagende alder. Af de 2,4 mio. beskæftigede lønmodtagere på 16 år og derover arbejdede 75 pct. på heltid i 2011, dvs. mindst 32 timer om ugen. Der var dermed 25 pct. på deltid, dvs. som arbejdede mindre end 32 timer pr. uge. I gruppen 65+ er der imidlertid en væsentlig større andel på deltid. I gruppen af beskæftigede 65-69 årige var 59 pct. på deltid og for gruppen 75-79 år gjaldt dette 90 pct.

Figur 5.4 **Beskæftigede lønmodtagere - fordelt på alder og heltid/deltid. 2011**

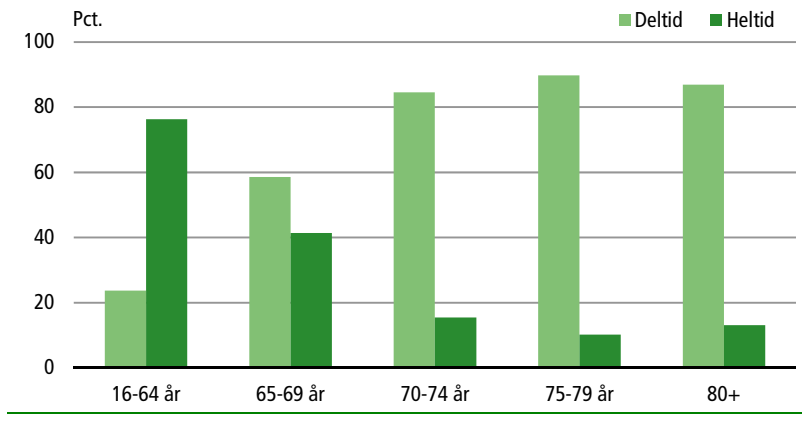

Flere kvinder på deltid i alle aldersgrupper

Traditionelt er der en større andel af kvinder på deltid end mænd. I 2011 var 30 pct. af de beskæftigede kvinder i alderen 16-64 år på deltid (mindre end 32 timer/uge), hvilket var næsten dobbelt så mange som mænd i samme aldersgruppe. I aldersgruppen 65-69 år var det flere end dobbelt så mange (68 pct.), mens det var tre gange så mange (89 pct.) af de 70-74 årige kvinder.

Tabel 5.3 **Beskæftigede lønmodtagere - fordelt på alder, køn og heltid/deltid. 2011**

	I alt	Deltid		Heltid	
		Mand	Kvinde	Mand	Kvinde
	antal				
I alt	**2 417 940**	**227 457**	**370 968**	**995 840**	**823 675**
16-64 år	2 359 061	203 905	355 383	981 656	818 117
65-69 år	41 948	13 948	10 644	12 356	5 000
70-74 år	1 539	6 350	3 404	1 379	406
75-79 år	3 712	2 358	973	300	81
80+	1 680	896	564	149	71

Ældre mænd har ofte et deltidsjob

Kvinder på deltid udgør en stigende del af arbejdsstyrken med tiltagende alder, men mænd går i endnu større grad på deltid med alderen. Andelen af mænd på deltid topper for de 75-79 årige, hvor der i 2011 var 63,5 pct. deltidsbeskæftigede mænd og 8,1 pct. heltidsarbejde mænd. De beskæftigede kvinder i denne aldersgruppe fordelte sig på 26,2 pct. deltids- og 2,2 pct. heltidsbeskæftigede.

Figur 5.5 **Beskæftigede lønmodtagere - fordelt på alder, køn og heltid/deltid. 2011**

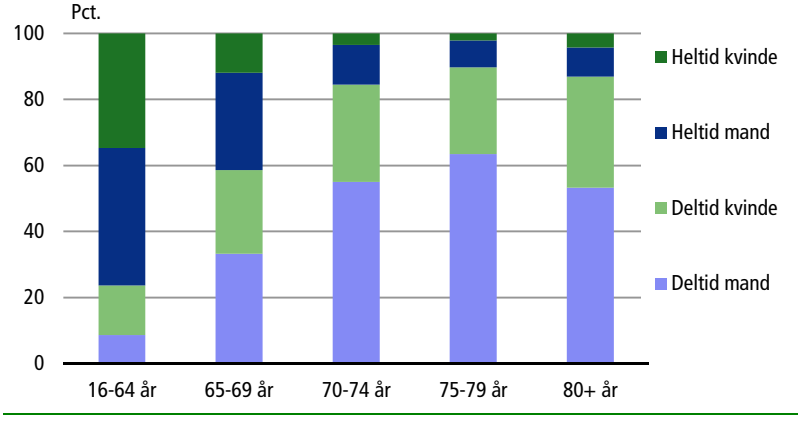

Relativt flere kvinder på heltid med stigende alder

For så vidt angår beskæftigede mandlige lønmodtagere er der traditionelt en større andel af heltidsbeskæftigede. Der var således kun 17 pct. af de 16-64 årige mænd, der arbejdede på deltid i 2011. I aldersgruppen 65-69 år steg andelen til 53 pct. og til 82 pct. for de 70-74 årige. I alle aldersgrupper er der relativt flere kvinder end mænd på nedsat tid, men forskellen aftager med stigende alder.

65+ især beskæftiget i den private sektor

64 pct. af de 16-64 årige var i 2011 beskæftiget i den private sektor, mens 36 pct. var beskæftiget i den offentlige sektor.

Tabel 5.4 **Beskæftigede - fordelt på sektor og alder. 2011**

	16-64 år	65-69 år	70-74 år	75-79 år	80+ år
	pct.				
I alt	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**
Stat	7,9	10,5	8,7	6,5	7,2
Soc. kasser og fonde	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Regioner	5,4	3,4	1,3	0,6	0,2
Kommuner	20,2	11,7	7,5	5,4	2,3
Off. selskaber mv	2,6	1,7	1,2	1,5	1,4
Privat sektor	63,8	72,8	81,4	86,0	89,0

Større andel ældre i den private sektor

Med tiltagende alder sker der en forskydning af beskæftigelsen over til den private sektor. En af grundene er den forholdsvis større andel af selvstændige, der bevarer tilknytningen til arbejdsmarkedet efter at være fyldt 65 år. Her er ikke taget hensyn til, om de beskæftigede er på heltid eller deltid.

Forventet stigning i andel ældre i det offentlige

Der kan være grund til at forvente en vis stigning i antallet af lønmodtagere i den offentlige sektor i de ældre aldersgrupper fremover. Det skyldes, at der indtil overenskomstfornyelserne på det offentlige arbejdsmarked efter 1. januar 2008 gjaldt en maksimal grænse på 70 år for offentligt ansatte. Denne grænse er bortfaldet til imødegåelse af EU regler om aldersdiskriminering[1]. Ses der bort fra selvstændige og medarbejdende ægtefæller og fokuseres alene på lønmodtagere, er tendensen mindre udtalt mht. flere ældre i den private sektor, som det fremgår af figuren nedenfor.

Figur 5.6 **Andel beskæftigede lønmodtagere på 65 og derover. 2011**

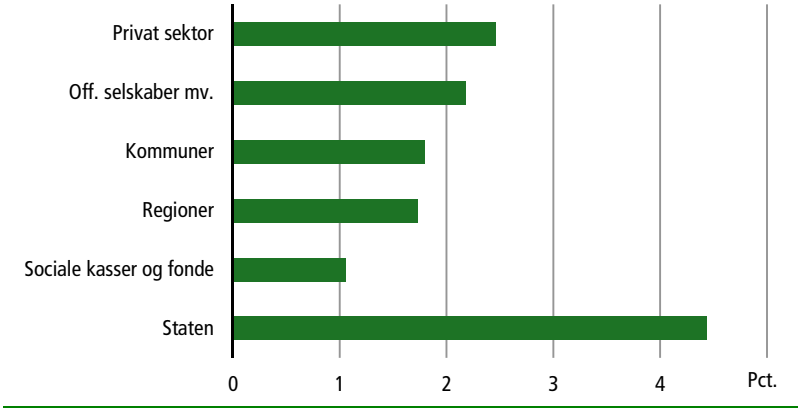

[1] Jf. Lov nr. 1542 af 20.12.2006 om ændring af lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v. (Forhøjelse af aldersgrænsen for aftaler om fratræden)

Staten har med 4,4 pct. den største andel af lønmodtagere på 65 år og derover ansat; det er dobbelt så stor en andel som den øvrige offentlige sektor og også en større andel end den private sektor, hvor 2,5 pct. af lønmodtagerne er 65 år og derover.

Stor andel af beskæftigede mænd på 65+ i den private sektor

Den private sektor har generelt en klar overvægt af mænd beskæftiget, og denne tendens forstærkes med stigende alder. Af de beskæftigede 16-64 årige i den private sektor er 63 pct. mænd og for de 75-79 årige gælder det 81 pct. I gruppen 80+ falder mændenes dominans en anelse, hvilket tilskrives mænds større dødelighed i denne aldersgruppe.

Figur 5.7 **Beskæftigede i den private sektor - fordelt på køn og alder. 2011**

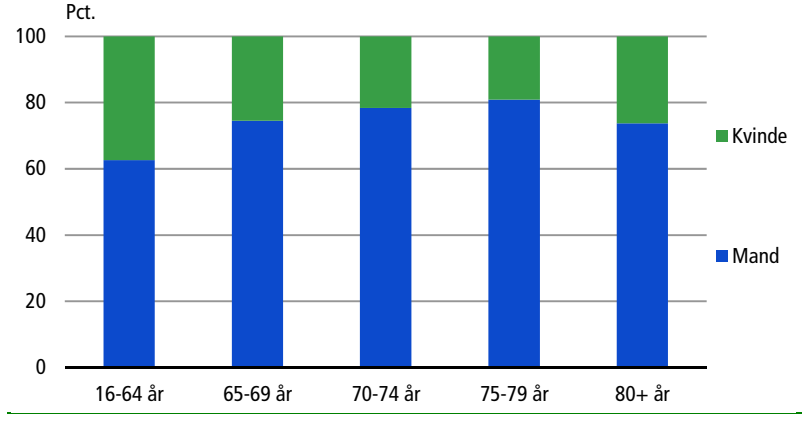

Jo ældre arbejdsstyrke - des flere mænd, også i den offentlige sektor

Af de offentligt beskæftigede er der stor forskel på fordelingen på køn afhængig af hvilken del af den offentlige sektor, der er tale om. I staten er der nogenlunde lige mange mænd og kvinder beskæftigede af de 16-64 årige. Derimod er der en klar overrepræsentation af kvinder i regionerne og kommunerne, som tilsammen beskæftiger to tredjedele af offentligt ansatte.

Imidlertid gør samme tendens sig gældende som i den private sektor, nemlig at kvinder går tidligere på pension end mænd. I regioner og kommuner er 79 pct. henholdsvis 77 pct. af de 16-64 årige kvinder. Antallet af beskæftigede i regioner og kommuner falder kraftigt efter de 65 år, men det er ligesom i de øvrige sektorer primært kvinderne, der går på pension. Det betyder, at kvindernes dominans i kommunerne og regionerne mindskes med stigende alder, jf. figur 5.8.

Figur 5.8 **Beskæftigede i regioner og kommuner - fordelt på køn og alder. 2011**

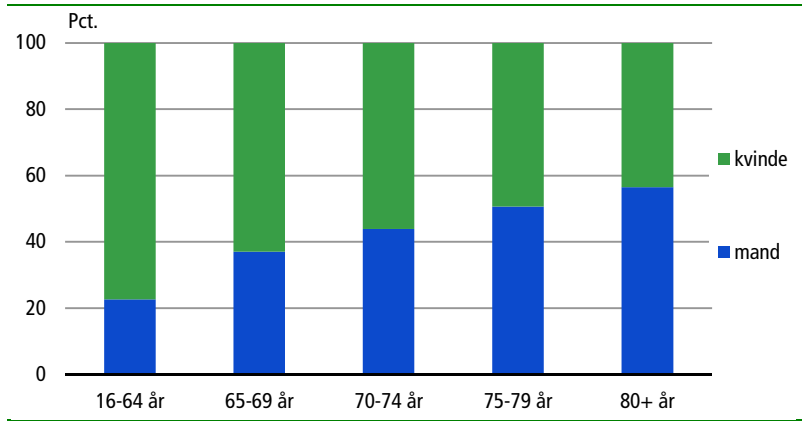

I staten er der stort set lige mange mænd og kvinder ansat i gruppen 16-64. Også her er der imidlertid flere kvinder end mænd, der går på pension, således at gruppen af statsansatte 65-79 årige består af 60 pct. mænd. Staten adskiller sig i øvrigt også fra kommuner og regioner - og det private arbejdsmarked - ved at der er forholdsvis færre, der går på pension, når de fylder 65 år. 4,4 pct. af de beskæftigede i staten var mindst 65 år i 2011 - samme andel som i den private sektor. Det var mere end dobbelt så stor en andel som i den øvrige offentlige sektor, hvilket kan tilskrives den relativt store andel af kvinder i kommuner og regioner.

Flest 65+ beskæftiget indenfor landbrug

Offentlig administration, undervisning og sundhed udgjorde med i alt 870.000 beskæftigede den største branche i 2011. Den næststørste branche beskæftigelsesmæssigt var *Handel og transport*, som beskæftigede 611.000 personer. Som det fremgår af tabel 5.5 var 33,8 pct. af de 16-64 årige beskæftiget indenfor *Offentlig administration, undervisning og sundhed* og 23,6 pct. indenfor *Handel og transport*. *Industri og råstofudvinding* beskæftigede 12,2 pct. og *Erhvervsservice* 10 pct.

Tabel 5.5 **Beskæftigede - fordelt på alder og branche. 2011**

Brancher	16-64 år	65-69 år	70-74 år	75-79 år	80+ år
	pct.				
I alt	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**
Landbrug	2,2	9,0	17,4	25,1	35,5
Industri, råstofudvinding	12,2	9,0	7,2	7,2	6,9
Bygge og anlæg	5,8	5,0	3,9	2,9	2,0
Handel og tansport	23,6	20,9	19,4	17,7	12,4
Information, kommunikation	3,7	2,2	2,3	3,0	2,5
Finansiering og forsikring	3,2	2,0	1,8	1,9	2,1
Ejendomshandel, udlejning	1,4	6,2	10,9	14,1	16,0
Erhvervsservice	10,0	12,0	11,1	8,6	5,9
Off. adm., undervis., sundhed	33,8	25,9	15,8	10,4	5,8
Kultur, fritid, anden service	4,2	7,8	10,2	9,1	11,0

Branchefordelingen af de beskæftigede på 65+ ser imidlertid noget anderledes ud. Den mest markante forskel ses i *landbruget*. Mens landbruget kun beskæftiger 2,2 pct. af de 16-64 årige, så udgør landbruget den største branche, når arbejdsstyrken kommer op i alderen.

De fleste på 75 og derover arbejder inden for landbrug

For de beskæftigede på 75 år og derover er fleste således beskæftiget inden for landbrug, hvor en fjerdedel i gruppen 75-79 år arbejder ved landbrug og for de 80+ årige er det over en tredjedel. De mange ældre beskæftigede inden for landbruget skyldes de relativt mange selvstændige og medarbejdende ægtefæller i de ældre aldersgrupper.

Størst andel lønmodtagere 65+ i Ejendomshandel og udlejning

Forskellen er mindre udtalt, når man ser på den samlede gruppe af ældre over 65 år. Af det samlede antal beskæftigede lønmodtagere i 2011 var 8,1 pct. inden for *Ejendomshandel og udlejning* mindst 65 år. Næststørst andel af beskæftigede på 65+ havde *Kultur, fritid og anden service* med 6,7 pct. Mindste andel beskæftigede på 65+ var der i *Information og kommunikation* (1,8 pct.), *Bygge og anlæg* (1,9 pct.), *Industri og råstofudvinding* (2,0 pct.), *Finansiering og forsikring* (2,1 pct.) og *Offentlig administration, undervisning og sundhed* (2,1 pct.).

Figur 5.9 **Beskæftigede 65+ lønmodtageres branchetilknytning. 2011**

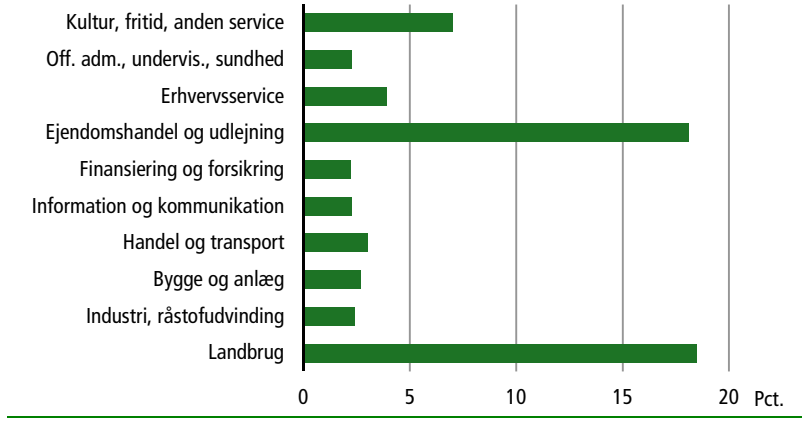

I *Handel og transport* var kun 3 pct. mindst 65 år, men pga. branchens beskæftigelsesmæssige størrelse, er der alligevel 20 pct. af hele gruppen på 65 år og derover, der arbejder indenfor dette område.

Tabel 5.6 **Beskæftigedes fordeling på alder og branche. 2011**

Brancher	16-64 år	65-69 år	70-74 år	75-79 år	80+ år
	pct.				
I alt	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**
Landbrug	2,2	9,0	17,4	25,1	35,5
Industri, råstofudvinding	12,2	9,0	7,2	7,2	6,9
Bygge og anlæg	5,8	5,0	3,9	2,9	2,0
Handel og tansport	23,6	20,9	19,4	17,7	12,4
Information, kommunikation	3,7	2,2	2,3	3,0	2,5
Finansiering og forsikring	3,2	2,0	1,8	1,9	2,1
Ejendomshandel, udlejning	1,4	6,2	10,9	14,1	16,0
Erhvervsservice	10,0	12,0	11,1	8,6	5,9
Off. adm., undervis., sundhed	33,8	25,9	15,8	10,4	5,8
Kultur, fritid, anden service	4,2	7,8	10,2	9,1	11,0

Uddannelse

For den beskæftigede del af befolkningen, er uddannelsesniveauet faldende med alderen, præcis som det gælder for befolkningen som helhed. Uddannelsesniveauet for de beskæftigede på 25 år og derover fremgår af tabel 5.7.

Tabel 5.7 **Den beskæftigede del af befolkningen - fordelt på højeste fuldførte uddannelse. 2011**

Højeste fuldførte uddannelse	25-64 år	65-74 år	75+ år
	pct.		
I alt	**100,0**	**100,0**	**100,0**
Grundskole	16,6	29,7	50,3
Gymnasiale uddannelser	5,9	2,6	1,9
Erhvervsfaglige uddannelser	40,2	37,6	28,6
Korte videregående uddannelser	6,0	3,9	2,5
Mellemlange videregående uddannelser	18,3	14,7	8,3
Bachelor, lange videregående uddannelser	13,0	11,5	8,4

Beskæftigede 65+ er bedre uddannede end ikke-beskæftigede

Sammenlignes tallene for uddannelsesniveauet for de beskæftigede med hele befolkningen (jf. figur 7.1 i kapitel 7) fremgår det, at de beskæftigedes uddannelsesniveau hæver sig over niveauet for befolkningen som helhed, dvs. sammenlignet med de ikke-beskæftigede. Forskellen på uddannelsesniveauet mellem beskæftigede og ikke-beskæftigede er endvidere tiltagende med alderen.

I figur 5.10 er eksempelvis antallet af beskæftigede personer på 75 år og derover med en længere videregående uddannelse sat i forhold til det samlede antal personer i samme aldersgruppe og med samme uddannelsesniveau. Resultatet er, at der er 150 pct. flere i beskæftigelse i denne gruppe. Personer med en længere videregående uddannelse er derfor langt mere tilbøjelige til at fortsætte på arbejdsmarkedet, end hvis de ikke har denne uddannelse. Det samme gælder for alders-

gruppen 65-74 år, hvor 148 pct. flere er i beskæftigelse i forhold til, hvad man kunne forvente.

Figur 5.10 **Beskæftigedes afvigelse mht. højeste fuldførte uddannelse i forhold til det forventede (hele befolkningen). 2011**

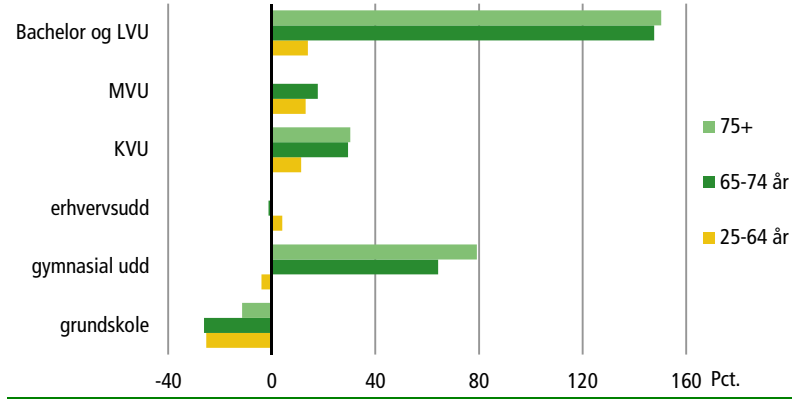

Lige stor andel beskæftigede i regionerne i aldersgruppen 16-64 år

Den beskæftigede andel af befolkningen i alderen 16-64 er stort set den samme uanset hvilken region, der er tale om. I hovedstadsregionen bor således 31 pct. af alle 16-64 årige, og her bor også 31 pct. af de beskæftigede i den aldersgruppe. Den mindste region er Nordjylland, hvor 10 pct. af befolkningen på 16-64 år bor, og hvor også 10 pct. af det samlede antal beskæftigede bor.

Beskæftigede 65+ er geografisk skævt fordelt

Den ældre del af de beskæftigede er imidlertid mere skævt fordelt, som det fremgår af figur 5.11. Figuren er udarbejdet efter samme metode som figur 5.10, idet beskæftigelsesgraden for personer på 65+ er sammenlignet med landsgennemsnittet for den tilsvarende aldersgruppe. Hvis der var forholdsvis lige mange beskæftiget i den enkelte kommune, ville afvigelsen være 0 i alle kommuner.

Flest beskæftigede 65+ i Gentofte

De nordsjællandske kommuner, Gentofte, Hørsholm, Rudersdal og Fredensborg har de mest markante afvigelser i forhold til den gennemsnitlige beskæftigelsesgrad for 65+. Gentofte har den højeste beskæftigelsesgrad for 65+, idet der er 70 pct. flere beskæftigede på 65+ end for gennemsnittet af alle kommuner.

Færrest beskæftigede 65+ i Tårnby

I den modsatte ende ligger omegnskommunerne til København: Tårnby, Brøndby, Ballerup, Hvidovre og Rødovre, hvor Tårnby har den laveste 65+ beskæftigelsesgrad, idet kun en tredjedel så mange på 65+ er beskæftiget målt i forhold til landsgennemsnittet.

Figur 5.11 **Afvigelse i beskæftigelsesgraden hos 65+ i forhold til det forventede (landsgennemsnittet), 2011**

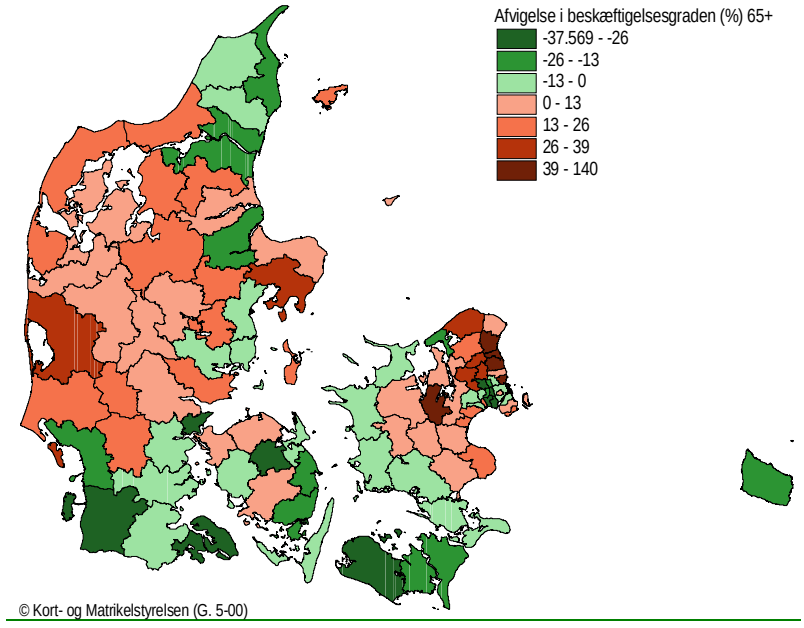

Færre indvandrere i beskæftigelse uanset alder

Generelt er der relativt færre beskæftigede af udenlandsk end af dansk herkomst. Det gælder både i den almindelige erhvervsaktive gruppe af personer på 16-64 år og i gruppen på 65 år og derover, og det gælder i såvel gruppen af selvstændige erhvervsdrivende som lønmodtagere.

Tabel 5.8 **Danskere, indvandrere og efterkommere på 16 år og derover. 2011**

		16-64 år	65+ år	65+'s andel af 16+ år
		antal		pct.
Personer 16+	Danskere	3 144 936	888 171	22,0
	Indvandrere	368 106	38 501	9,5
	Efterkommere	46 472	1 117	2,3
Beskæftigede lønm. 16+	Danskere	2 160 874	56 673	2,6
	Indvandrere	173 632	2 130	1,2
	Efterkommere	24 555	76	0,3
Selvstændige og medarb. ægtefæller 16+	Danskere	154 129	36 701	19,2
	Indvandrere	17 405	1 080	5,8
	Efterkommere	1 384	53	3,7

Gruppen på 65+ er størst for personer af dansk herkomst, nemlig 22 pct. Personer med indvandrerherkomst på 65+ udgjorde 9,5 pct. mens der kun var 2,3 pct. efterkommere på 65+. De relativt få personer af udenlandsk herkomst på 65+ afspejler sig i tallene for beskæftigelse, hvor relativt små andele af 65+ er i beskæftigelse. I figur 5.12 er

antallet af beskæftigede sat i relation til gruppens relative størrelse, hvorefter det fremgår, at der er væsentlig forskel på beskæftigelsesgraden for danskere, indvandrere og efterkommere.

Færre indvandrere i beskæftigelse …

Der er 13 pct. færre lønmodtagere på 65+ i beskæftigelse med indvandrerherkomst i forhold til, hvad man kunne forvente, idet indvandrere udgør 4,1 pct. af alle i aldersgruppen 65+, men kun 3,6 pct. af alle beskæftigede lønmodtagere på 65+ har indvandrerbaggrund.

Figur 5.12

Afvigelse i beskæftigelsesgraden hos danskere, indvandrere og efterkommere på 65+ i forhold til de 16-64 årige af samme herkomst. 2011

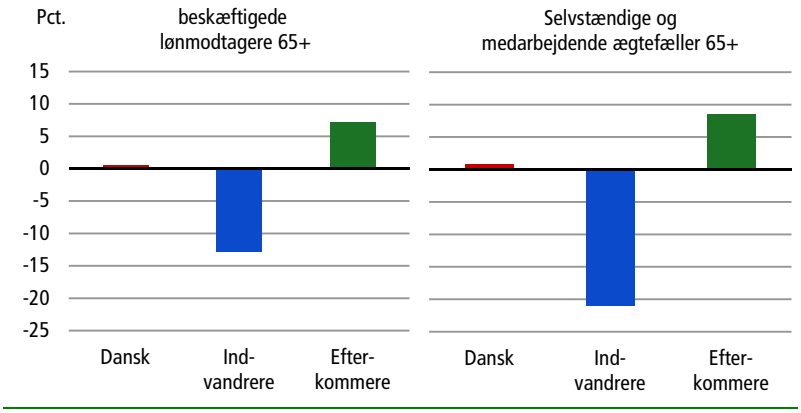

For så vidt angår gruppen af selvstændige og medarbejdende ægtefæller er der 21 pct. færre end forventeligt med indvandrerbaggrund. For efterkommere er billedet et helt andet, idet en relativ stor andel af personer på 65 år og derover er i beskæftigelse uanset der er tale om lønmodtagere eller selvstændige erhvervsdrivende. De absolutte tal er dog små for efterkommere, jf. tabel 5.8.

… men flere efterkommere

I aldersgruppen 16-64 år udgjorde personer af dansk herkomst 88 pct., mens dette gjaldt 96 pct. af personer på 65+. Gruppen af personer af udenlandsk herkomst udgjorde 10 pct., hvoraf 2/3 kom fra ikke-vestlige lande. Efterkommerne udgjorde kun en meget lille andel af de 16-64 årige, nemlig 1 pct. og heraf var 82 pct. efterkommere af forældre fra ikke-vestlige lande.

Flere indvandrere og efterkommere er i arbejde siden 2000 uanset alder

Beskæftigelsesfrekvensen for befolkningen på 65 år og derover er steget siden 2001, som det fremgår af figur 5.1, og den er især steget for indvandrere og efterkommere, som det fremgår af figur 5.13. Siden 2000 er andelen af beskæftigede på 65+ steget med 50 pct. Det er samme stigning som for gruppen af danskere på 65+. Indvandrere og efterkommere på 65 år og derover har imidlertid haft en noget større stigning, idet andelen af beskæftigede i disse grupper er steget med henholdsvis 119 og 98 pct. Beskæftigelsen for 16-64 årige indvandrere og efterkommere er også steget væsentligt i perioden med henholdsvis 58 og 107 pct.

Figur 5.13 **Årlig ændring i antal beskæftigede over 64 år - opdelt på herkomst**

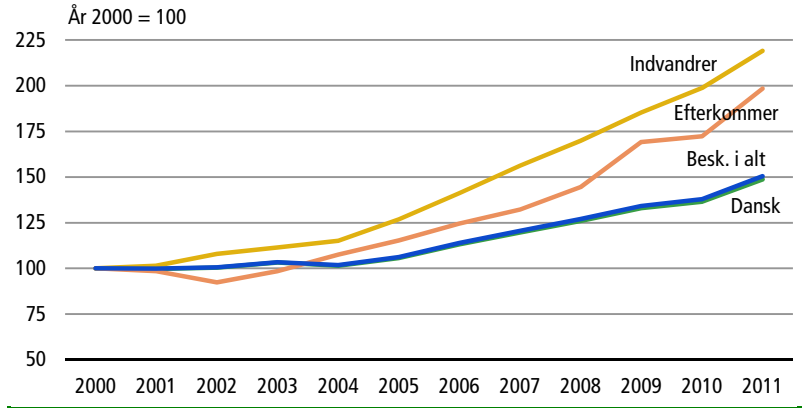

Beskæftigede 65+ af udenlandsk herkomst kommer primært fra vestlige lande

Af den beskæftigede del af de 16-64 årige lønmodtagere var 92 pct. af dansk herkomst i 2011, mens dette gjaldt 96 pct. af de beskæftigede lønmodtagere på 65+. Af de beskæftigede lønmodtagere af udenlandsk herkomst på 16-64 år kom en relativ stor andel (40 pct.) fra vestlige lande, men når det gælder 65+, kom langt størstedelen fra vestlige lande (78 pct.).

5.2 Løn[2]

De 65-74-årige har en højere timeløn

Lønmodtagere mellem 65 og 74 år tjente i gennemsnit 251,94 kr. pr. time i 2010, hvilket var 7 pct. mere end lønmodtagerne mellem 24 og 64 år, som tjente 235,47 kr. pr. time. Lønmodtagere over 74 år tjente 215,65 kr. pr. time.

Lønnen stiger fra 24 til 46 års alderen

Lønnen stiger fra 24 til 46 års alderen, hvorefter den falder frem til 59 års alderen. Den efterfølgende stigning frem til 65 år kan skyldes forskellige faktorer. Det kan eksempelvis skyldes, at det i højere grad er de højt lønnede, som forbliver på arbejdsmarkedet, efter de er fyldt 59 år, eller at lønnen generelt stiger for lønmodtagere over 59 år.

[2] Lønnen er opgjort på baggrund af den standardberegnede timefortjeneste. Den standardberegnede timefortjeneste er det lønbegreb, som kommer tættest på den løn, som er "aftalt" mellem arbejdsgiver og lønmodtager. Lønbegrebet fortæller, hvad en lønmodtager har fået i løn pr. time, lønmodtageren har aftalt at arbejde, uagtet hvor mange dage lønmodtageren er syg eller arbejder ud over det, som er aftalt. Standardfortjenesten er således fortjenesten fratrukket betalinger for overtid og fravær og indeholder grundløn, genetillæg, personalegoder, uregelmæssige betalinger, pensionsbidrag, ferie- og søgnehelligdagsbetalinger samt den særlige feriegodtgørelse.

Figur 5.14 **Løn - fordelt på 5 års aldersintervaller. 2010**

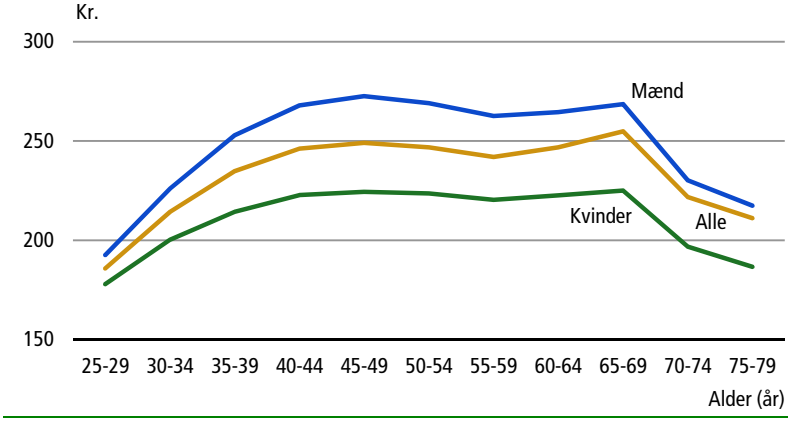

Anm.: Figuren er afgrænset således, at personer over 79 år ikke inkluderes. Dette skyldes et ønske om at anonymisere lønnen for disse personer, da antallet af personer over 79 år i det anvendte datamateriale ikke findes tilstrækkelig.

Den gennemsnitlige timeløn for kvinder er generelt lavere end den tilsvarende gennemsnitlige timeløn for mænd i samme aldersgruppe. Forskellen mellem mænds og kvinders løn kaldes løngabet. Et positivt løngab indikerer, at mænd tjener mere end kvinder.

Figur 5.15 **Løngab - fordelt efter alder. 2010**

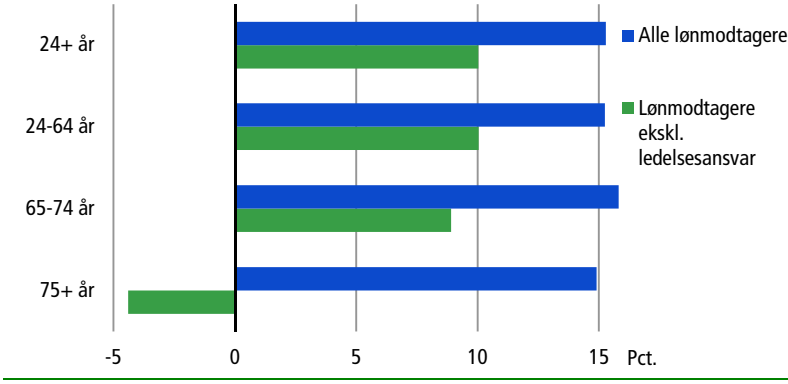

Anm.: Gruppen 75+ indeholder personer, som er mellem 75 og 90 år.

Løngabet mellem mænd og kvinder over 23 år er 15,3 pct.

For gruppen indeholdende alle lønmodtagere over 23 år (24+) er løngabet 15,3 pct., mens det for gruppen af 65-74 årige udgør 15,8 pct. Når lønmodtagere med ledelsesansvar udelades, falder løngabet for lønmodtagere over 23 år til 10,0 pct., mens det for de 65-74 årige udgør 8,9 pct. Blandt lønmodtagere over 74 år uden ledelsesansvar[3], er det kvinderne, som i gennemsnit tjener mere end mænd.

[3] Der er 256 kvinder og 801 mænd blandt lønmodtagere over 74 år uden ledelsesansvar, hvilket er relativt få sammenlignet med de yngre aldersgrupperinger.

Arbejdstiden falder med alderen

Den ugentlige arbejdstid[4] for fastlønnede falder med alderen, hvilket ligeledes gør sig gældende, hvis de enkelte aldersgrupperinger opdeles på arbejdsfunktionshovedgrupper[5].

Figur 5.16 **Ugentlig arbejdstid for fastlønnede - fordelt efter alder. 2010**

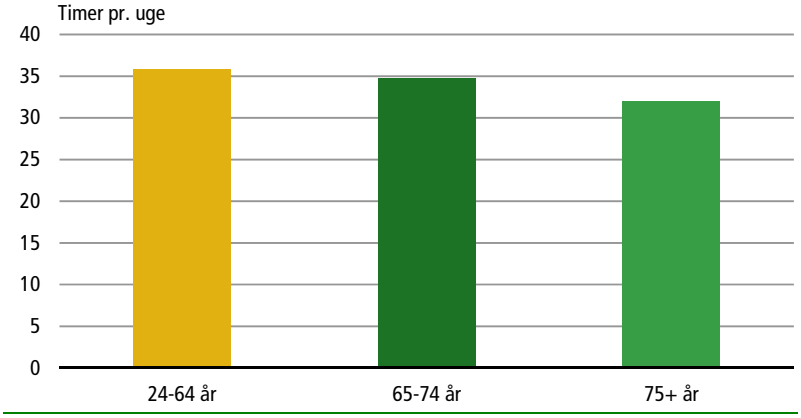

Deltidsansatte udgør en større andel

Faldet i den ugentlige arbejdstid kommer til udtryk i forholdet mellem antallet af heltids- og deltidsbeskæftigede jf. figur 5.5 i afsnit 5.1, hvor det fremgår, at de deltidsansattes andel af populationen stiger med alderen både hos mændene og kvinderne. Ved denne sammenligning skal der imidlertid tages forbehold for, at andelen af heltids- og deltidsbeskæftigede, er beregnet på baggrund løndata for både time- og fastlønnede, mens den ugentlige arbejdstid i figur 5.16 udelukkende er opgjort for fastlønnede.

Tabel 5.9 **Løn - fordelt efter køn, alder og deltids-/heltidsansatte. 2010**

		Gennemsnitlig timeløn		
		For deltids-ansatte	For heltids-ansatte	Deltidsansattes gns. timeløn målt som andel af heltidsansattes
		kr.		pct.
Kvinder	24-64 år	197,88	219,68	90,1
	65-74 år	208,97	231,64	90,2
	75+ år	188,83	199,10	91,8
Mænd	24-64 år	202,79	257,79	78,7
	65-74 år	217,32	276,99	78,5
	75+ år	167,78	285,53	58,8

[4] Den ugentlige arbejdstid er beregnet på baggrund af antal ugentlige normaltimer for fastlønnede indberettet af arbejdsgiveren.

[5] Arbejdsfunktionshovedgruppen angiver den enkelte lønmodtagers overordnede fagklassifikation. For yderligere information henvises til Danmarks Statistiks fagklassifikation (DISCO-08), som kan findes på Danmarks statistik hjemmeside via www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/Nomenklaturer/DISCO/disco08.aspx .

Sammenholdes stigningen i andelen af deltidsansatte med den konsekvent lavere gennemsnitlige timeløn for deltidsansatte, fremkommer der en mulig forklaring på, at den gennemsnitlige timeløn falder for lønmodtagere omkring pensionsalderen, jf. figur 5.14.

Stigningen i den gennemsnitlige timeløn fra 59 til 65 år jf. figur 5.14 kan således begrundes ved, at det primært er de højt lønnede, som bliver på arbejdsmarkedet efter de 59 år, mens det efterfølgende fald omkring pensionsalderen kan skyldes, at de ældre i højere grad er deltidsansatte.

Tabel 5.10 **Løn - fordelt efter lønkomponenter og alder, 2010**

	24-64 år		65-74 år		75+ år	
	Løn	Andel	Løn	Andel	Løn	Andel
	kr.	pct.	kr.	pct.	kr.	pct.
Standardfortjeneste	**235,47**	**100,0**	**251,94**	**100,0**	**215,65**	**100,0**
Genetillæg	3,92	1,7	3,07	1,3	1,59	0,9
Personalegoder	1,61	0,5	2,50	0,7	4,72	1,7
Uregelmæssige betalinger	3,75	1,3	4,30	1,5	1,73	0,8
Pensionsbidrag	29,00	12,0	30,54	11,4	4,12	2,2
Basisfortjeneste	**197,18**	**84,5**	**211,53**	**85,1**	**203,50**	**94,6**

Af de enkelte lønkomponenter fremgår det, at pensionsbidragets andel af timelønnen falder fra 12,0 pct. blandt de 24-64 årige til 11,4 pct. blandt lønmodtagere i alderen 65-74 år. For lønmodtagere over 74 år udgør det tilsvarende pensionsbidrag 2,2 pct.

Pensionsbidragets andel af lønnen falder med alderen.

Pensionsbidragets andel af lønnen bliver således mindre, des ældre en lønmodtagere bliver. Dette forhold kan være en konsekvens af et mindre incitament til at spare op til pension i takt med at den resterende levetid reduceres.

Personalegodernes andel af lønnen stiger med alderen.

I modsætning til pensionsbidraget stiger personalegodernes andel af lønnen med alderen. Mens personalegoderne udgør 0,5 pct. af lønnen for de 24-64 årige, udgør de 1,7 pct. for lønmodtagerne på over 74 år.

5.3 De ældres fravær

Ældre er mindre fraværende end deres yngre kolleger

De ansatte på 65 år og derover var i 2010 samlet set mindre fraværende fra deres arbejde på grund af sygdom[6] end deres yngre kolleger. De ældre havde i gennemsnit 5,9 sygedage, mens de yngre kolleger på mellem 15 og 64 år havde 8,7 sygedage i gennemsnit. Tendensen var den sammen inden for alle sektorer. Forskellen på de to aldersgruppers fravær varierer dog mellem sektorerne.

[6] Sygdom omfatter kun egen sygdom og ikke fravær pga. børns sygdom, arbejdsulykker og barsel, ligesom personer i fleksjob mm. ikke indgår.

Figur 5.17 **Fravær på grund af sygdom - fordelt efter sektor og alder. 2010**

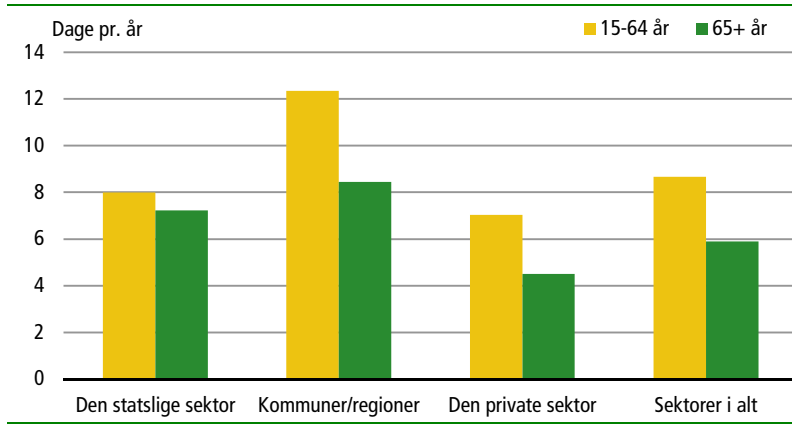

Anm.: Antallet af dage er opgjort som fraværsdagsværk, dvs. omregnet til fuld tid svarende til 7,4 timer om dagen.

Størst forskel på sygefraværet i den private sektor

I den statslige sektor var forskellen på de to gruppers sygefravær således mindre end én dag, mens de yngste ansatte i kommunerne og regionerne havde næsten fire dage eller 46 pct. mere sygefravær end deres ældre kolleger. I den private sektor var den procentvise forskel størst. Her havde de ansatte under 65 år 56 pct. mere sygefravær end de ansatte på 65 år og derover.

De ældre har færre sygefraværsperioder

En af årsagerne til de ældres lavere sygefravær er, at aldersgruppen på 65+ i gennemsnit havde færre sygefraværsperioder end resten af de ansatte. Samlet set havde gruppen på 65+ under én sygefraværsperiode i 2010, mens gruppen 15-64 år havde over to perioder i gennemsnit.

Når de ældre var syge var de til gengæld fraværende i en længere periode end deres yngre kolleger. De yngres sygeperioder var samlet set i gennemsnit på knap fem dage, mens de ældre var fraværende lidt over syv dage.

Forskellen på antal fraværsperioder og periodernes længde mellem de to aldersgrupper var også her mindst i den statslige sektor.

Tabel 5.11 **Fraværsperioder og kalenderdage pr. fraværsperiode, sygdom. 2010**

	Fraværsperioder pr. helårsansat		Kalenderdage pr. fraværsperiode	
	15-64	65+	15-64	65+
	antal		dage	
Sektorer i alt	**2,2**	**0,9**	**4,9**	**7,2**
Den statslige sektor	2,1	1,4	5,1	6,7
Kommuner/regioner	2,6	1,0	5,7	8,3
Den private sektor	2,0	0,7	4,3	6,5

Forskel på mænds og kvinders sygefravær mindst blandt de ældre

Generelt set har kvinder i de fleste sammenhænge højere sygefravær end mænd. Dette var også generelt tilfældet for aldersgruppen på 65+. Forskellen mellem mænd og kvinders sygefravær var dog noget mindre for denne aldersgruppe end for de yngre kolleger. Samlet set havde mændene mellem 15-64 år 4,5 dages mindre sygefravær i gennemsnit end kvinderne i samme aldersgruppe. For gruppen på 65 år og derover var forskellen derimod kun på knap to dage. Igen var forskellene mellem de to aldersgrupper mindre i den statslige sektor end i de øvrige sektorer.

Tabel 5.12 **Fraværsdage på grund af sygdom - fordelt efter sektor og køn. 2010**

	Mænd		Kvinde		Forskel mellem kvinder og mænd	
	15-64	65+	15-64	65+	15-64	65+
	dage					
Sektorer i alt	**6,4**	**5,3**	**11,0**	**7,2**	**4,5**	**1,9**
Den statslige sektor	6,7	6,3	9,7	9,2	3,0	2,8
Kommuner/regioner	8,9	7,4	13,3	9,1	4,4	1,7
Den private sektor	6,0	4,6	8,8	4,2	2,8	-0,4

Anm.: Antallet af dage er opgjort som fraværsdagsværk, dvs. omregnet til fuld tid svarende til 7,4 timer om dagen.

Kvinder har flere sygeperioder

Kvinder havde i begge aldersgrupper og alle sektorer i gennemsnit flere sygeperioder end mændene. For aldersgruppen på 65+ var forskellen dog betydeligt mindre end for resten af de ansatte. Samlet set havde kvinder på 15-64 år i gennemsnit 0,8 flere sygeperioder end mændene. For aldersgruppen på 65+ var forskellen faldet til 0,3 sygeperioder.

Tabel 5.13 **Fraværsperioder og kalenderdage pr. fraværsperiode, sygdom. 2010**

		Fraværsperioder pr. helårsansat			Kalenderdage pr. fraværsperiode		
		Mænd	Kvinder	Forskel	Mænd	Kvinder	Forskel
		antal			dage		
Sektorer i alt	**15-64**	**1,8**	**2,6**	**0,8**	**4,3**	**5,3**	**1,0**
	65+	**0,8**	**1,1**	**0,3**	**7,4**	**6,9**	**-0,5**
Den statslige sektor	15-64	1,7	2,6	0,9	5,2	5,1	-0,1
	65+	1,1	1,9	0,7	7,0	6,3	-0,7
Kommuner/regioner	15-64	2,0	2,8	0,7	4,9	5,9	1,0
	65+	0,8	1,1	0,3	9,0	8,0	-1,1
Den private sektor	15-64	1,8	2,4	0,6	4,1	4,6	0,5
	65+	0,7	0,8	0,1	6,9	5,2	-1,8

I alle sektorer, bort set fra den statslige sektor, var de yngre kvinder i gennemsnit fraværende i en længere periode end mændene hver gang de var syge. For den ældste aldersgruppe var billedet vendt om i alle

sektorer. Kvinderne på 65+ var samlet set fraværende en halv dag mindre end deres mandlige kolleger hver gang de var syge.

Ældre kvinder har lavere sygefravær inden for alle arbejdsfunktioner

Inden for stort set alle arbejdsfunktioner havde både mændene og kvinderne på 65+ lavere sygefravær end de 15-64 årige. For kvinderne var der generelt relativt stor forskel på de to aldersgruppers sygefravær inden for alle arbejdsfunktioner, mens forskellene for mændenes vedkommende varierede mere mellem de enkelte arbejdsfunktioner.

Inden for arbejdsfunktionerne *Almindeligt kontor- og kundeservice-arbejde* samt *Service- og salgsarbejde* var der for både mændene og kvinderne relativt stor forskel på de to aldersgruppers sygefravær.

Tabel 5.14 **Fraværsdage på grund af sygdom for udvalgte arbejdsfunktioner i alle sektorer. 2010**

	Mænd			Kvinder		
	15-64	65+	Forskel	15-64	65+	Forskel
	dage					
Arbejdsfunktioner i alt	**6,4**	**5,3**	**-1,2**	**11,0**	**7,2**	**-3,8**
Viden på højeste niveau	5,3	4,7	-0,6	10,7	8,3	-2,4
Viden på mellem niveau	5,2	5,7	0,5	8,7	6,1	-2,7
Alm. kontor- og kundeservicearbejde	7,2	3,1	-4,1	9,5	5,4	-4,1
Service- og salgsarbejde	7,8	4,4	-3,4	13,6	9,5	-4,1
Andet manuelt arbejde	8,2	7,1	-1,1	12,2	7,1	-5,1

Anm.: Antallet af dage er opgjort som fraværsdagsværk, dvs. omregnet til fuld tid svarende til 7,4 timer om dagen.

For kvinderne var forskellen dog størst inden for *Andet manuelt arbejde* (rengøringsarbejde, manuelt arbejde inden for landbrug, råstofudvinding, bygge- og anlæg, produktion og transport, tilberedning af mad, renovationsarbejde), hvor gruppen på 65+ i gennemsnit havde 5,1 sygedage mindre end deres yngre kolleger. Inden for *Andet manuelt arbejde* lå sygefraværet for kvinderne på 65+ således på niveau med mændenes sygefravær inden for samme aldersgruppe.

6. Indkomster

Indkomst vigtig for levevilkår

Indkomsten er en meget vigtig indikator for personers levevilkår. Penge giver i sig selv tryghed mod det uforudsete, og penge kan konverteres til en god bolig, sund mad, spændende fritidsfornøjelser og meget andet som kan forbedre vores levevilkår.

Dette kapitel søger at belyse de ældres indkomstforhold. Indkomstopgørelsen i dette kapitel er hovedsageligt baseret på indkomster baseret på data fra SKATs årsopgørelser. I det omfang det er muligt er skatteoplysningerne suppleret med oplysninger om skattefrie ydelser om f.eks. boligstøtte. Ved årets indkomst forstår man de penge, som er erhvervet i løbet af året, som personen enten kan forbruge eller opspare.

6.1 De ældres indkomst

For personer over 65 år er hovedindkomstkilden pensioner. Pensioner omfatter her folkepension, såvel som løbende udbetalinger af private og arbejdsmarkedspensioner. Nedenstående opgørelse er dog eksklusiv udbetalinger af kapitalpensioner. Læs mere om løbende pensioner i afsnit 6.3 og kapitalpensioner i afsnit 6.4.

De ældre har en større formueindkomst

Formueindkomsten, som består af renteindtægter, gevinster ved køb og salg af værdipapirer samt imputeret lejeværdi af ejerboliger, udgjorde i 2010 32.400 kr. De 65-74-årige lå et stykke over gennemsnittet for befolkningen med en gennemsnitlig formueindkomst på 49.300 kr. i 2010.

Tabel 6.1 **Indkomsttyper - fordelt på alder**

	15-64 år	65-74 år	75-89 år	Over 90 år	I alt
			tusind kr.		
Erhvervsindkomst	245,9	41,8	4,8	4,6	200,4
Formueindkomst	29,0	49,3	40,3	37,2	32,4
Overførsler	45,8	170,3	178,6	185,1	72,3
- heraf pensioner	20,1	165,1	167,8	166,7	50,3
- heraf boligstøtte	1,4	4,5	10,0	17,6	2,6
Øvrig indkomst	1,7	1,4	1,4	3,7	1,7
Renteudgifter	25,8	16,5	6,6	3,0	23,0
Skatter	95,2	67,1	55,0	57,2	88,3
Disponibel indkomst	**201,4**	**179,2**	**163,6**	**170,3**	**195,5**

Erhvervsindkomst, formueindkomst og overførsler

Den gennemsnitlige erhvervsindkomst, var 200.400 kr. i 2010 for befolkningen som helhed. For de 65-74 årige, en alder hvor mange har trukket sig tilbage fra arbejdsmarkedet, udgjorde erhvervsindkomsten 41.800 kr. i 2010. Læs mere om erhvervsindkomsten i afsnit 6.2.

Disponibel indkomst højere for personer over 90 år

Fratrækkes personskatterne, arbejdsmarkedsbidrag samt renteudgifter, ender vi med en gennemsnitlig disponibel indkomst for danskere over 15 år, som har boet i Danmark hele året, er 195.500 kr. i 2010. Den disponible indkomst udgør i gennemsnit omkring 170.000-180.000 for 65+'erne. Den er højere for personer over 90 år end for de 75-89-årige. Det skyldes blandt andet, at de offentlige overførsler, ofte er højere for enlige end for personer i parforhold, og at en mindre andel af personer over 90 år er i parforhold.

Mange ældre i samme indkomstintervaller

En stor andel af personer over 65 år havde i 2010 en disponibel indkomst mellem 125.000 kr. og 200.000 kr. Det gælder således for 40 pct. af de 65-74 årige, og hhv. 51 pct. og 65 pct. af de 75-89 årige og 90+ årige. Til sammenligning befinder kun 26 pct. af 15-64 årige sig i dette indkomstinterval.

Flest unge med lav indkomst …

18,3 pct. af de 65-74 årige havde en disponibel indkomst under 100.000 kr. Det samme gælder 20,5 pct. af de 15-64 årige, mens det kun gælder 4,6 pct. af personer over 90 år.

… men lav personlig indkomst er ikke altid lig med fattigdom

En disponibel indkomst under 100.000 kr. er ikke nødvendigvis ensbetydende med at personerne er fattige, men kan for mange unges vedkommende skyldes at de er studerende og hjemmeboende, eller for de ældres vedkommende, at de måske er gift med en person med en høj indkomst, som betyder lavere offentlige ydelser til de pågældende personer.

Godt 2,3 pct. af personer mellem 15 og 64 år har en disponibel indkomst over 500.000 kr., det samme gælder for 1,8 pct. af de 15-64 årige, mens det kun er tilfældet for 0,6 pct. af personer over 65 år.

Figur 6.1 **Befolkningen - fordelt på alder og intervaller af disponibel indkomst. 2010**

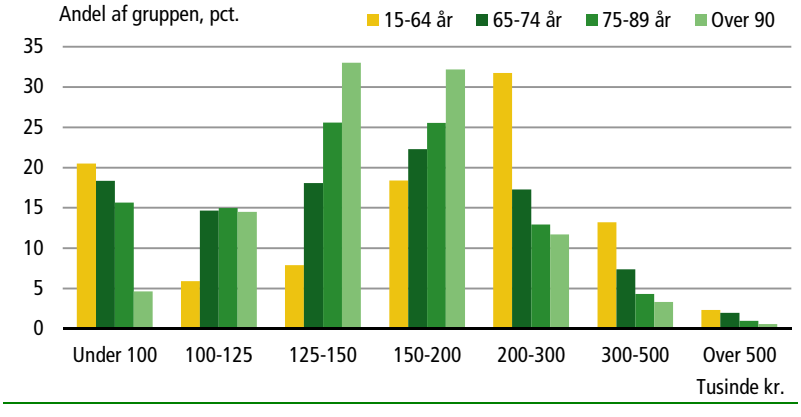

10 pct.af enlige mellem 65-74 lever for under 122.200 kr.

I tabellen nedenfor opdeles de ældre i deciler, hvor de 10 pct. af gruppen med den laveste indkomst udgør 1. decil og de næste 10 pct. med højest indkomst udgør 2. decil. Her fremgår det, at de 10 pct. enlige ældre mellem 65 og 74 år med lavest disponibel indkomst havde en disponibel indkomst på under 122.200 kr. For henholdsvis enlige 75-

89 årige og dem over 90 år var de tilsvarende tal 120.100 kr. og 117.400 kr.

Lavere indkomst pr. person i parforhold

Den disponible familieindkomst, blandt de 10 pct. med lavest indkomst, var under 203.700 kr. for par, hvor yngste medlem i parforholdet er mellem 65 og 74 år. Dette svarer til 101.850 kr. pr. person i parforholdet, altså mindre end for enlige. Der er dog en række stordriftsfordele ved at bo flere sammen. Derfor er denne forskel ikke ensbetydende med at de ældre i parhold har en lavere levestandard. Årsagen hertil er blandt andet det lavere personlige tillæg til folkepensionen for ældre i parforhold. Læs mere herom i afsnit 6.4.

Indkomsten for de ældre med højest indkomst

De 10 pct. med den højeste disponible indkomst blandt de enlige 65-74 årige havde alle en disponibel indkomst på over 282.000 kr. i 2010. For parforhold, hvor yngste medlem i parforholdet er mellem 65 og 74 år, var det samme tal 502.300 kr. Ikke overaskende falder indkomsten blandt de ældre, der tjener mest, med alderen, i takt med at erhvervsarbejde bliver mindre udbredt og udbetalinger fra ratepensioner ophører.

Tabel 6.2

Decilgrænser.
Disponibel familieindkomst - fordelt på alder og familietype. 2010

	Familietype					
	Enlige			Par		
	65-74 år	75–89 år	90 år +	65-74 år	75–89 år	90 år +
	tusinde kr.					
1. decil	122,2	120,1	117,4	203,7	191,1	180,9
2. decil	135,0	132,6	131,2	219,9	203,1	193,3
3. decil	143,1	139,7	138,7	237,7	212,6	202,0
4. decil	150,4	145,6	144,3	257,8	224,6	215,8
5. decil	159,8	151,6	149,9	281,9	241,8	233,5
6. decil	173,2	160,9	158,0	311,6	263,8	253,5
7. decil	193,0	174,8	169,2	348,8	293,4	286,5
8. decil	223,5	195,7	186,9	403,1	334,9	331,7
9. decil	282,0	239,7	224,3	502,3	411,7	398,3

Velhavende ældre i Gentofte

Kortet nedenfor viser den gennemsnitlige disponible indkomst for 65+ fordelt på kommuner. De ældre i Gentofte har landets højeste indkomst efter skat. Den disponible indkomst er her i gennemsnit på 310.500 kr. i 2010. Herefter følger de ældre i Rudersdal og Hørsholm kommune, med en disponibel indkomst på henholdsvis 300.800 kr. og 277.000 kr. om året.

Lavere indkomst på øerne

De laveste indkomster blandt de ældre findes på henholdsvis Langeland og Morsø, hvor den gennemsnitlige disponible indkomst i 2010 var hhv. 141.500 kr. og 142.200 kr. for personer over 65 år. I Københavns kommune udgjorde den gennemsnitlige disponible indkomst 168.600 kr. og i Aarhus Kommune 189.300 kr.

Figur 6.2 **Disponibel indkomst - fordelt på kommuner for personer over 65 år. 2010**

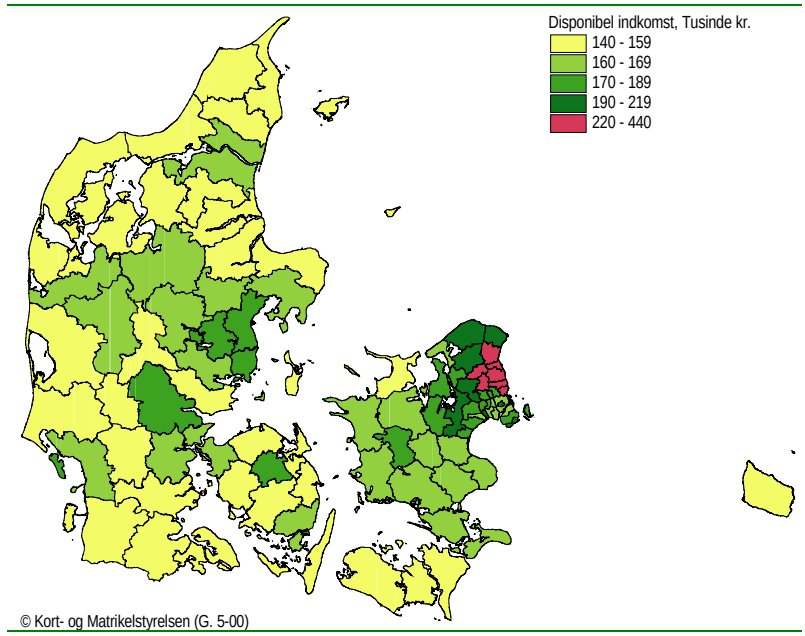

6.2 Erhvervsindkomst

Erhvervs-indkomst ...

Erhvervsindkomsten udgøres af løn og overskud af selvstændig virksomhed. Jo ældre vi bliver des lavere bliver den gennemsnitlige erhvervsindkomst.

... for de 65-56 årige

I 2010 er den gennemsnitlige erhvervsindkomst for gruppen af 65 til 69 årige 59.500 kr. Nu var det dog kun 28,9 pct. af de 65-69 årige, som havde indkomst fra arbejde i løbet af 2010. Den gennemsnitlige erhvervsindkomst for dem, som havde erhvervsindkomst i løbet af året var for de 65-69 årige 208.600 kr. i 2010.

... for de 70-74 årige

De 70-74 årige har en gennemsnitlig erhvervsindkomst på 16.580 kr. i 2010. Ser man udelukkende på den del af gruppen, som havde erhvervsindkomst i løbet af 2010, var den gennemsnitlige erhvervs-indkomst dog 112.800 kr. om året.

Figur 6.3 **Gennemsnitlig erhvervsindkomst. 2010**

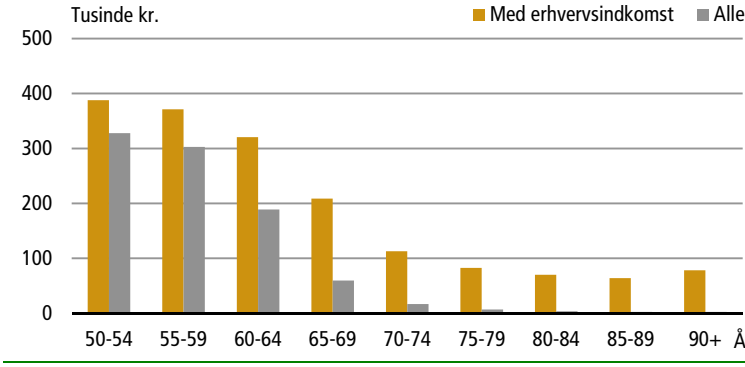

Større forskel mellem køn når alderen stiger

Fordeles den gennemsnitlige erhvervsindkomst på mænd og kvinder, ses det at mænd generelt har en højere erhvervsindkomst end kvinder, og at denne forskel stiger med alderen.

Højest arbejdsindkomst til mænd

Den gennemsnitlige erhvervsindkomst for mænd mellem 60 og 64 år var i 2010 på 240.200 kr., hvilket er 73 pct. mere end kvinderne med en gennemsnitlig erhvervsindkomst på 138.400 kr. Blandt de 65 til 69 årige falder erhvervsindkomsten til hhv. 88.100 kr. for mænd og 31.900 kr. for kvinder. I denne aldersgruppe er den gennemsnitlige erhvervsindkomst altså næsten tre gange så stor som kvindernes.

Mænd bliver længere på arbejdsmarkedet

En stor del af forklaringen på disse kønsforskelle skal findes i kvindernes tidligere tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Af de 65-69 årige, er det således 37,7 pct. af mændene, som havde en erhvervsindkomst i løbet af år 2010. Det samme gælder kun for 20,5 pct. af kvinderne. Blandt de 70-74 årige mænd er det 22,5 pct., som har erhvervsindkomst. Det samme gælder her for 9,0 pct. af kvinderne.

Figur 6.4 **Gennemsnitlig erhvervsindkomst for mænd og kvinder. 2010**

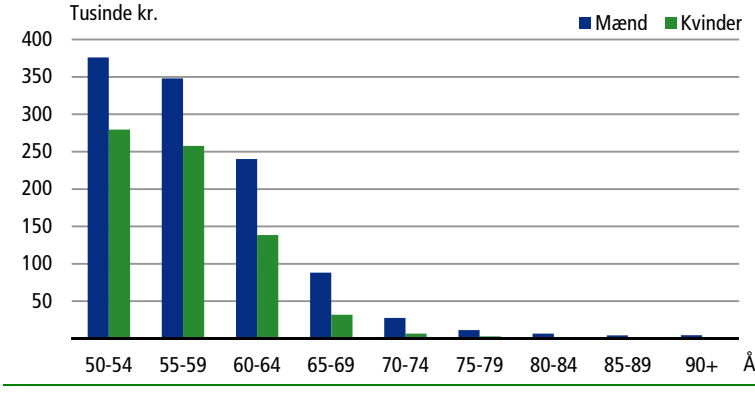

Mange ældre med selvstændig virksomhed

Relativt mange ældre tjener en god del af deres erhvervsindkomst, som overskud fra selvstændig virksomhed. For personer over 65 år udgøres 31,2 pct. af erhvervsindkomsten således af overskud fra selvstændig virksomhed. Dette gælder kun 7,4 pct. af erhvervsindkomsten for personer under 65 år.

Mange selvstændige i provinsen

De kommuner som har den højeste andel af indkomst fra selvstændig virksomhed er Lemvig og Samsø kommune, hvor personer over 65 år, tjener hhv. 55,8 pct. og 53,5 pct. af erhvervsindkomsten i egne virksomheder.

Få selvstændige i hovedstadsområdet

Den laveste andel af erhvervsindkomst fra selvstændige virksomheder finder vi i forstadskommunerne nær København. Lavest er andelen i Greve, hvor kun 9,3 pct. af erhvervsindkomsten kom fra egne virksomheder og de resterende 90,7 pct. altså tjenes i lønmodtagerjob.

I Aarhus kommune tjenes 35,4 pct. af erhvervsindkomsten i selvstændige virksomheder, mens det kun gælder 21,4 pct. af erhvervsindkomsten i København for personer over 65 år.

Figur 6.5 **Andel af erhvervsindkomst fra selvstændige virksomheder på kommuner for personer over 65 år**

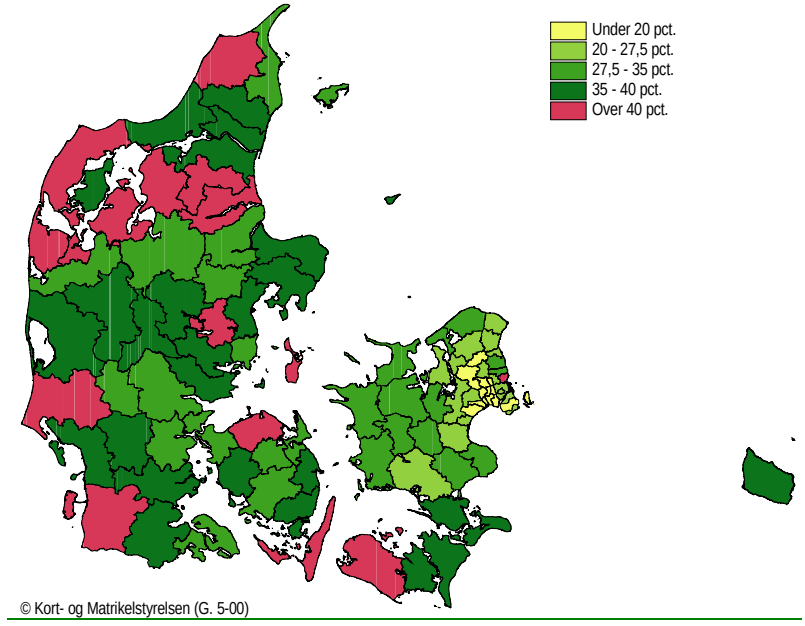

6.3 Løbende pensionsudbetalinger

Folkepension udgør mere end halvdelen af pensionen

Folkepensionen udgør 57,8 pct. af de løbende pensionsudbetalinger for de 65-74 årige. For personer over 75 år udgør den 66,8 pct. Folkepension mv. består udover folkepensionens grundbeløb af pensionstillægget og supplerende ældreydelse (ældrecheck).

Udbetalinger fra private rate og livrente pensioner er højest for yngste ældre. For de 65-74 årige udgjorde de således 21,8 pct. af de samlede løbende udbetalinger, mens andelen 16,3 pct. for personer over 65 år.

Udbetaling af kapitalpensioner, samt engangsbeløb fra ATP, LD og SP er ikke en del af de løbende pensioner, men dækkes i afsnit 6.4 om hævede pensioner nedenfor.

Figur 6.6 **De løbende pensionsudbetalinger - fordelt efter type af pension**

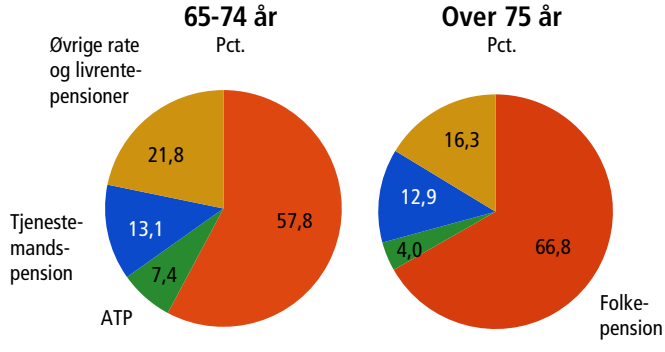

Tjenestemandspensionen er en pensionsordning for tjenestemænd i kommunerne, regionerne og staten. I modsætning til andre pensionsordninger afhænger pensionens størrelse ikke af indbetalte bidrag og det investeringsafkast pensionsselskabet opnår af den opsparede kapital. Den afhænger i stedet af lønniveau og anciennitet.

Enlige modtager mere i folkepension

Enlige ældre modtager en væsentligt højere folkepension end ældre i parforhold. Dette skyldes primært to forhold. Den første årsag er, at enlige modtager et større pensionstillæg end personer i parforhold. Den anden årsag er, at andelen af enlige er stigende med alderen, samtidig falder øvrige indtægter med alderen. Dermed får mange enlige i kraft af deres lave indtægt ret til fuld folkepension med tillæg og ofte inklusiv supplerende pensionsydelse, bedre kendt som ældrechecken.

Folkepensionen kan opdeles i et grundbeløb, et pensionstillæg og den supplerende pensionsydelse.

Folkepensionens grundbeløb er på 68.556 kr. om året før skat i 2012. Grundbeløbet kan blive sat ned, hvis vedkommende har en større indtægt fra arbejde.

Enlige får et pensionstillæg på 71.196 kr. om året før skat i 2012. Er man gift eller samlevende, er tillægget på 34.416 kr. om året. Pensionstillægget bliver sat ned, hvis man har årlige indtægter over en vis størrelse ved siden af folkepensionen. Tillæggets størrelse afhænger af din personlige tillægsprocent. Denne påvirkes af både ens egen indtægt og ens eventuelle ægtefælles eller samlevers indtægt. Indtægter her omfatter modsat reduktionen i grundbeløbet også indtægter fra ikke arbejdsrelateret indkomst, som fx nettorenteindtægter.

Den supplerende pensionsydelse, bedre kendt som ældrechecken udgør i 2012 op til 11.200 kr. årligt. For at kunne modtage ældrechecken må man selv og ens eventuelle ægtefælle ikke have en samlet likvid formue over 77.700 kr. Ydelsen reguleres i lighed med pensionstillægget med den personlige tillægsprocent.

Herudover har folkepensionister en udvidet ret til en række ydelser som varmetillæg, helbredstillæg, forhøjet boligstøtte samt pensionistnedslaget i ejendomsværdiskatten. Værdien af disse ordninger er ikke inkluderet i dette afsnit om løbende pensioner.

Alle personer som har været bosat i Danmark mere end 40 år mellem det 15. og 65. fyldte år har ret til fuld folkepension. Har man boet i Danmark under 40 år modtages reduceres pensionen størrelse.

Tabel 6.3 **Gennemsnitlige løbende pensionsudbetalinger, personer over 65 år - fordelt efter familietype. 2010**

	Personer	Løbende udbetalinger				
		I alt	Folke- og førtids pension	ATP	Tjeneste-mands-pension	Private ratepensioner og livrente
	antal	tusinde kr.				
I alt	**932 355**	**162,4**	**100,1**	**9,6**	**21,1**	**31,5**
Enlige mænd	121 863	181,3	118,0	10,8	21,2	31,3
Enlige kvinder	284 854	176,2	123,3	6,5	21,3	25,2
Par mænd	294 217	169,4	81,9	13,2	27,0	47,3
Par kvinder	231 421	126,6	85,5	8,3	13,4	19,4

ATP er en livrente uafhængig af køn. Dvs. at en mand og en kvinde som har indbetalt samme beløb til ATP, vil få udbetalt den samme månedlige rate, så længe de lever. Dermed sker der en omfordeling fra dem der dør tidligt til dem der levere længere. Når ATP udbetalingerne udgør en større del af mændenes pensionsudbetalinger end den gør for kvindernes skyldes det primært, at mænd gennemsnitligt har været væsentligt flere år på arbejdsmarkedet end kvinder blandt den nuværende generation af pensionister.

Danske folkepensionister fik i gennemsnit udbetalt 162.400 kr. i løbende pensioner. Men udbetalingerne varierer en del, hvad enten de fordeles på alder, familietype eller bopælskommune.

Udbetalingerne er størst i Rudersdal …

Rudersdal kommune er den kommune med de største løbende pensionsudbetalinger. En folkepensionist i Rudersdal kommune fik således gennemsnitligt udbetalt 226.100 kr. Heraf var 99.600 kr. fra private livrente og rate pensioner. Kommunen med de næsthøjeste løbende udbetalinger er Gentofte med 222.800 kr. Uden for hovedstadsområdet, er pensionisterne i Århus de bedst stillede, med en gennemsnitlig udbetaling på 172.200 kr.

… og mindst i Ikast-Brande

Ikast-Brande er den kommune, hvor folkepensionisterne har de laveste løbende pensionsudbetalinger. I 2010 fik en gennemsnitlig pensionist her udbetalt 144.000 kr. fra offentlige-, arbejdsmarkeds og private pensionsordninger. Heraf er det kun omkring 13 pct. eller godt 19.000 kr. som kommer fra privat opsparing.

Størrelsen på udbetalinger fra arbejdsmarkedspensioner og private pensioner afhænger i høj grad af personens tilknytning til arbejdsmarkedet før pensionsalderen.

Figur 6.7 **Gennemsnitlige løbende pensionsudbetalinger i alt for personer over 65 år. 2010. Tusinde kr.**

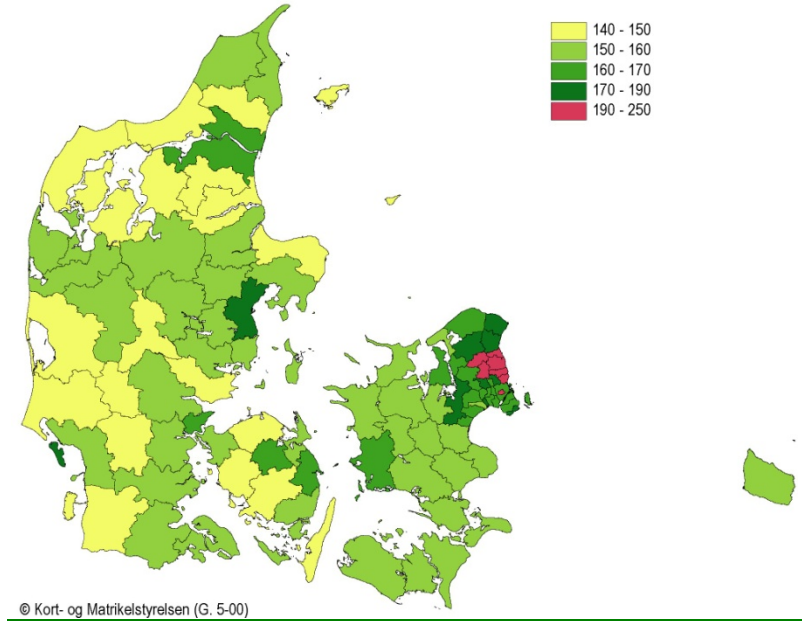

Pensionerede topledere har de største private pensions-udbetalinger …

Således fik 65-69 årige personer i 2010, som 10 år tidligere var topledere indenfor deres virksomheder udbetalt 102.100 kr. fra deres private pensionsudbetalinger. Til sammenligning hermed gav private pensionsordninger en årlig udbetaling omkring 20.000 kr. for personer som 10 år tidligere var lønmodtagere på grundniveau eller arbejdsløse.

... men modtager mindre fra det offentlige

Til gengæld har mange som har været topledere og lønmodtagere på højeste niveau så høj indkomst, at de kun er berettiget til at modtage folkepensionens grundbeløb og modtager dermed gennemsnitligt 70.800 kr. om året i pension fra det offentlige.

Personer som 10 år tidligere var arbejdsløse modtager i gennemsnit omkring 97.200 kr. fra det offentlige. Dette er noget over, hvad lønmodtagere på grundniveau modtager fra det offentlige. Til gengæld har lønmodtagerne på grundniveau højere arbejdsmarkedspensioner og fik i 2010 udbetalt alt i alt udbetalt 5.500 kr. mere fra de løbende pensionsordninger end de som var arbejdsløse 10 år tidligere.

Tabel 6.4 **Løbende udbetalinger - fordelt på socio-økonomisk status 10 år tidligere. 65-69 årige folkepensionister. 2010**

Socio-økonomisk status i 2000	Personer	Løbende udbetalinger			
		I alt	Folke-pension mv.	ATP og tjeneste-mands pension	Private rate-pensioner og livrente
	antal	tusinde kr.			
Selvstændige	19 592	136,5	88,4	10,3	37,8
Topledere	5 973	271,3	70,8	98,5	102,1
Lønmodtager på højeste niveau	22 961	267,8	68,8	121,9	77,1
Lønmodtager på mellemniveau	24 706	191,2	79,8	46,2	65,2
Lønmodtager på grundniveau	73 553	141,3	88,9	29,3	23,1
Øvrige Lønmodtagere	39 165	135,8	91,7	22,2	22,0
Arbejdsløse	13 611	135,8	97,2	18,9	19,8
Førtidspensionister	35 893	162,8	136,1	16,2	10,5
Overgangsydelse	17 100	117,6	98,2	11,4	8,0
Øvrige	14 153	135,4	92,6	16,6	26,1

6.4 Hævede pensioner

Hævede pensioner omfatter primært udbetalinger af kapitalpensioner og kapitalforsikringer knyttet til pensionsopsparingen. Hertil kommer engangsudbetalinger fra ATP ved invaliditet eller dødsfald, udbetalinger fra Lønmodtagernes Dyrtidsfond (LD) og den særlige pensionsopsparing (SP). Løbende pensionsudbetalinger som livrenter og ratepensioner indgår ikke i opgørelsen af de hævede pensioner. Læs mere om disse i afsnit 6.3.

Regelændringer for udbetaling af kapitalpension

Fra 30. maj 2009 har pensionsejerne kunnet vente med at få udbetalt kapitalpensionen, til 15 år efter de er nået efterlønsalderen mod ti år før ændringen. Dette gælder uanset om du er berettiget til efterløn eller ej. Samtidig er der åbnet for, at man nu kan hæve sin pension af flere omgange mellem det 60. og 75. fyldte år, hvor man tidligere skulle hæve hele pensionen på én gang.

Såfremt kapitalpensionen udbetales i tide, dvs. mellem det 60. og det 75. fyldte år, ved livstruende sygdom, førtidspensionering eller ved dødsfald, betales en statsafgift på 40 pct. af den hævede pension. Dog kun 25 pct. for visse pensionsordninger oprettet før 1. januar 1980. Vælger man derimod at hæve sin kapitalpension før efterlønsalderen, er afgiften på 60 pct. Samme regler om afgifter gælder udbetalinger fra LD.

Hævede engangsbeløb for 23,5 mia. kr.

I 2011 hævede befolkningen engangsbeløb for i alt 23,5 mia. kr. fra pensionsordningerne. Heraf var 12,0 mia. kr. fra kapitalpensioner hævet i tide. Øvrige udbetalinger som hovedsageligt består af forsikringsudbetalinger knyttet til pensionsordningen udbetalt som engangsbeløb og pensioner hævet i utide udgjorde godt 7,8 mia. kr.

ATP udbetales som engangsbeløb ved dødsfald eller lille opsparing

I tilfælde af dødsfald inden udbetalingen af ATP er startet, udbetales ATP-opsparingen til ægtefælle, samlever eller eventuelle børn som et engangsbeløb. ATP udbetales ligeledes som et engangsbeløb, såfremt at indbetalingen er så lille, at man står til at modtage en livrente på under 2.500 kr. om året. I 2011 udbetaltes tæt ved 900 mio. kr. på denne vis til efterladte og personer med lav ATP opsparing.

Personer i beskæftigelse i perioden 1977 til 1979 fik som kompensation for den suspenderede dyrtidsregulering af deres løn indsat et beløb hos LD. For en fuldtidsbeskæftiget i perioden var dette beløb i datidskroner 4.363 kr.

2,7 mia. kr. fra Lønmodtagernes Dyrtidsfond (LD)

Efter mange år med inflation og pæne afkast fik en person, som var fuldtidsbeskæftiget fra 1977 til 1979 og gik på pension i ultimo 2011, udbetalt i omegnen af 102.000 kr. fra LD. Dette resulterede i 2011 i en samlet udbetaling på næsten 2,7 mia. kr. fra LD.

Tabel 6.5 **Hævede pensioner. Årets priser**

	Hævede pensioner i alt[1]	Heraf kapital-pensioner hævet i tide	SP udbetalinger	ATP engangs-udbetalinger	LD udbetalinger
	mio. kr.				
2001	13 802	9 997	87	458	1 977
2002	14 924	10 846	103	670	2 606
2003	14 928	10 703	175	482	2 469
2004	15 881	11 324	306	614	2 441
2005	16 702	12 160	542	658	2 279
2006	17 753	13 040	501	699	2 273
2007	20 458	15 469	382	727	3 034
2008	22 618	16 717	337	765	3 624
2009	21 291	14 482	44 124	798	3 858
2010	18 688	11 481	2 575	921	2 456
2011	19 881	12 013	31	888	2 718

[1] Eksklusiv udbetalinger fra SP, ATP og LD

Omkring halvdelen (51,1 pct.) af de hævede pensioner i 2010 var kapitalpensioner hævet i tide. Dette svarer til 12 mia. kr. Disse midler blev udbetalt til i alt 72.000 personer, som hævede hele eller dele af deres kapitalpension, svarende til at de i gennemsnit fik udbetalt 167.000 kr. Af disse blev godt 66.700 kr. betalt i afgift til staten.

De øvrigt hævede pensioner består primært af forsikringsudbetalinger knyttet til pensionsordninger samt kapitalpensioner hævet før tid. Disse udgjorde 33,5 pct. af de hævede pensioner. Engangsudbetalinger fra ATP samt penge fra LD udgjorde de resterende 15,4 pct. i 2011.

Figur 6.8 **Hævede pensioner - fordelt efter type. 2011**

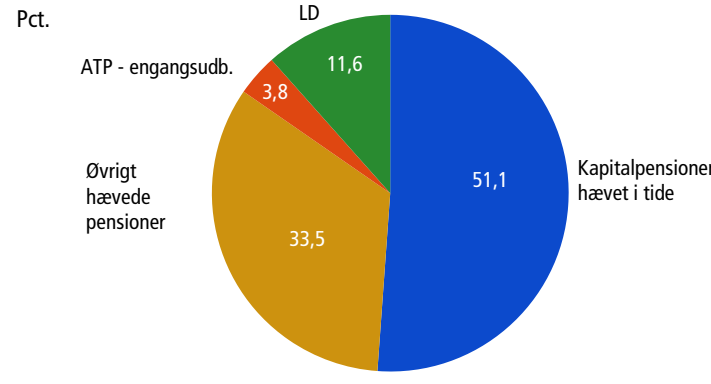

Kvinder hæver deres pensioner tidligere end mænd

En del mænd og kvinder valgte i 2011 at få udbetalt deres kapitalpensioner, samtidig med at de pensioneres, hvilket for manges vedkommende er, når efterlønsalderen nås ved de 60 år eller ved de 65 år, hvor man kan gå på folkepension. Særligt blandt mænd udbetales en stor del af kapitalpensionerne dog først, umiddelbart inden fristen for, hvor pensionerne før regelændringen i 2009 senest skulle udbetales.

Mænd mellem 60 og 72 år hævede i 2011 næsten 19.100 kr. i gennemsnit. Gennemsnittet for kvinder var lidt over 11.300 kr. Kvinder hæver kapitalpensionen relativt tidligt i forhold til mændene. Således er det gennemsnitligt 45,0 pct. af kapitalpensionerne, som hæves, når kvinder er mellem 60 og 65 år, mens det tilsvarende tal for mænd er 37,1 pct. Dette kan blandt andet tilskrives den lavere gennemsnitlige tilbagetrækningsalder fra arbejdsmarkedet blandt kvinder.

Figur 6.9 **Hævede pensioner pr. indbygger, eksklusiv ATP, LD og SP. 2011**

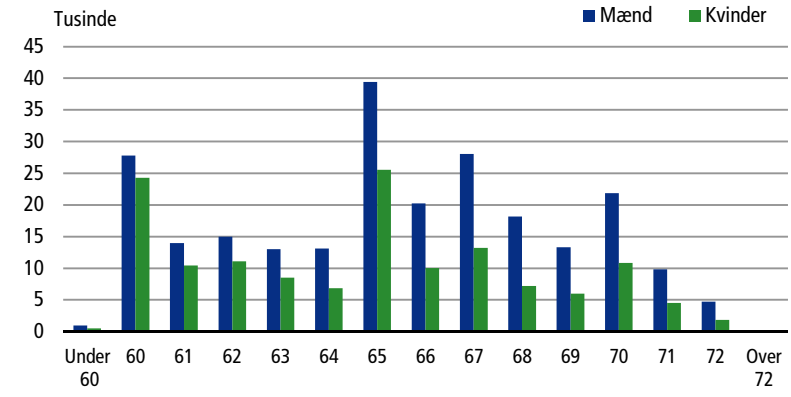

6.5 Formuer

Formuen stiger med alderen

Udover indkomsten er også formuerne af væsentlig betydning for de ældres økonomiske vilkår. Der er en klar tendens til at størrelsen af den personlige formue stiger med alderen. Den gennemsnitlige nettoformue for en 15-64 årig er 132.800 kr. Dette er væsentligt lavere end de gennemsnitlige formuer blandt de ældre. For de 65-74 er den gennemsnitlige nettoformue på 700.200 kr. og for personer over 90 år er den på 851.100 kr.

Ikke en komplet formuestatistik

Det er dog ikke muligt at lave en komplet formuestatistik. Hovedelementerne, som indgår i nedenstående opgørelse af formuen er således indestående i pengeinstitutter, kursværdi af værdipapirer i depot pr. 31/12 i året samt ejendomsværdi af danske ejendomme. Ligeledes indgår oplysningen om gæld til pengeinstitutter og realkredit.

De elementer som mangler i formueopgørelserne er primært pensionsformuerne, samt værdien af biler, lystbåde, campingvogne mv.

Ligeledes er det for personer med selvstændig virksomhed ikke altid muligt at skelne mellem ejerens private aktiver og passiver, fra ditto i hans/hendes virksomhed. Derfor er personer med overskud/underskud af selvstændig virksomhed ekskluderet i nedenstående opgørelse.

Andelen af ældre, som bor i ejerbolig falder med alderen

Med alderen falder andelen af ældre, som bor i ejerbolig, derfor er den gennemsnitlige værdi af danske ejendomme som vurderet af SKAT kun 379.200 kr. for personer over 90 år, hvor den er oppe på 647.000 kr. for de 65-74 årige. Til gengæld bor de ældre, som bliver boende i deres boliger, ofte i mere værdifulde boliger. Således er den gennemsnitlige værdi af ejendomme boligejere over 90 år på hele 1,4 mio. kr. mod 995.000 kr. for boligejere mellem 65 og 74 år i 2010.

De finansielle aktiver, som består af indestående i pengeinstitutter, samt kursværdien af værdipapirer i depot, stiger generelt med alderen, for

boligejere såvel som lejere. Ser man på gælden er den klare tendens, at den nedbringes med alderen.

Tabel 6.6 **Formue - fordelt efter alder og boligtype. 2010**

	Finansielle aktiver	Ejendoms-vurdering	Gæld	Netto-formue
	tusinde kr.			
Ejere				
15-64 år	149,6	769,7	661,5	257,9
65-74 år	399,4	995,5	395,3	999,6
75-89 år	567,3	1 110,0	253,7	1 423,7
Over 90 år	718,3	1 405,2	187,0	1 936,5
Lejere				
15-64 år	77,9	51,9	147,6	-17,8
65-74 år	216,6	86,9	84,7	218,8
75-89 år	319,7	67,9	28,3	359,3
Over 90 år	468,5	69,1	14,5	523,0
alle				
15-64 år	117,1	444,1	428,3	132,8
65-74 år	329,3	647,1	276,2	700,2
75-89 år	426,5	517,2	125,5	818,2
Over 90 år	526,5	379,2	54,5	851,1

Gennemsnitstal kan dække over en betydelig spredning indenfor en gruppe. Derfor ses det nedenfor, hvordan personer inden for aldersgrupperne fordeler sig på formueintervaller. Her fremgår det at 41,2 pct. af de 15-64 årige har en negativ nettoformue, dvs. at de skylder mere væk end de ejer. Det samme gør sig gældende for 15,6 pct. af de 65-74 årige, mens det kun gælder for hhv. 6,4 og 2,5 pct. af de 75-89 årige og personer over 90 år.

Uanset hvilke årgange man ser på er andelen af årgangene med en nettoformue over 1 mio. kr. relativt ens for personer over 65 år. Her har godt 25 pct. af grupperne en nettoformue over 1. mio. kr., det samme gælder kun for 6,5 pct. af gruppen under 65 år.

Figur 6.10 **Fordeling af nettoformue ekskl. pensionsformue. Tusinde kr. 2010**

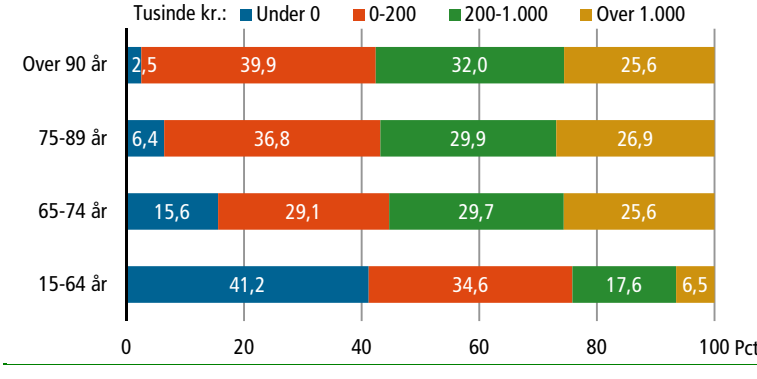

7. Uddannelse

Uddannelsesforhold for gruppen 65+ vil i dette kapitel blive belyst ud fra to aspekter. Indledningsvis ses der nærmere på aldersgruppens uddannelsesniveau og om dette ændrer sig over tid. Derefter ses nærmere på, hvilken uddannelsesaktivitet, den ældre aldersgruppe engagerer sig i.

7.1 De ældres uddannelsesprofil

Først vil vi se nærmere på gruppens uddannelsesprofil og de ændringer, den undergår i disse år. Vil man fx finde forskelligt uddannelsesniveau, når man ser på mænd og kvinder hver for sig, og er der forskel i udviklingen over tid for de to køn. Der ses også på eventuelle forskelle i uddannelsesniveauet, når det geografiske aspekt inddrages.

7.1.1 Uddannelsesløft er på vej

Ældre har lavere uddannelsesniveau end yngre

Næsten halvdelen i aldersgruppen 65+, nemlig 44 pct., gik ikke videre i uddannelsessystemet, da de havde fuldført grundskolen. Dette er kun tilfældet for en femtedel af de 25-64-årige. Uddannelsesprofilen for de ældre adskiller sig således væsentligt fra den yngre aldersgruppe.

Andelen med gymnasial uddannelse, som den højeste fuldførte uddannelse, er næsten fem gange højere blandt de 25-64 årige end blandt de ældre aldersgrupper, hvor lidt over 1 pct. har studentereksamenen som højest fuldførte uddannelse.

Figur 7.1 **Fordeling efter højeste fuldførte uddannelse. 31. december 2010**

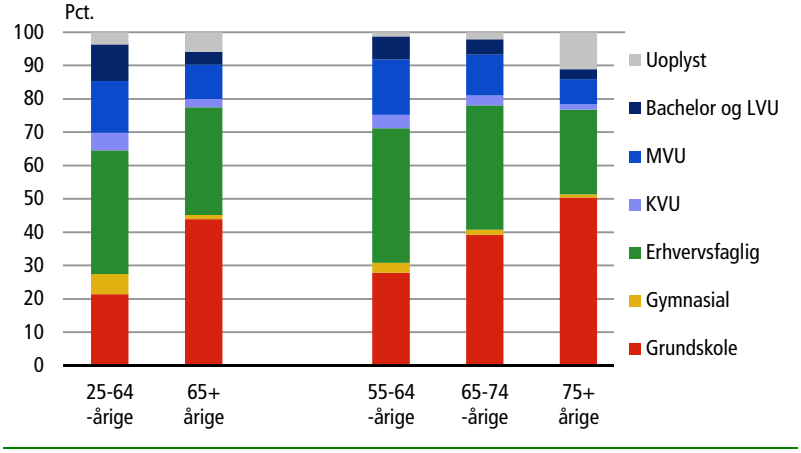

Anm. Forkortelserne KVU, MVU og LVU betyder hhv. kort videregående, mellemlang videregående og lang videregående uddannelse.

Hvad angår erhvervsfaglige uddannelser er der ikke den store forskel på aldersgrupperne. Omkring en tredjedel har denne uddannelse som

højest fuldførte uddannelse, og det gælder således både de ældre og de yngre. Dette er det eneste uddannelsesområde, hvor aldersgrupperne ligger på samme niveau. For videregående uddannelse er andelen derimod næsten dobbelt så stor blandt de yngre. Især de lange videregående uddannelser forekommer langt hyppigere blandt de yngre.

Blandt de ældre ses store forskelle for gruppen 65-74-årige sammenholdt med personer på 75 år og derover. Mens 50 pct. af de ældste ikke har taget uddannelse ud over grundskolen, gør dette sig kun gældende for 39 pct. af gruppen 65-74 år. Og andelen med en videregående uddannelse er næsten dobbelt så stor blandt de yngste af de ældre (dvs. 65-74-årige).

Markant uddannelsesløft er undervejs

Man kan ydermere forvente, at uddannelsesprofilen for gruppen 65+ vil ændre sig væsentlig i de kommende år og vil nærme sig uddannelsesniveauet, som ses i de yngre årgange. De 55-64-årige, som vil indtræde i gruppen af 65+-årige i de kommende ti år, vil bidrage til et yderligere løft af uddannelsesniveauet, idet kun 28 pct. i gruppen af de 55-64-årige ikke har taget uddannelse ud over grundskolen, hvilket er næsten det halve af gruppen 75 år og derover.

For videregående uddannelser har 28 pct. af de 55-64-årige taget en kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse, mens dette kun gælder for 12 pct. af de personer, der er i 75+-gruppen.

7.1.2 De yngre generationer har et højere uddannelsesniveau

De 35-årige har de sidste ti år været betydeligt højere uddannet end de 65-årige. Uddannelsesniveauet i den del af befolkningen, som er grundlaget for arbejdsstyrken, er således blevet forbedret i takt med, at nye generationer er kommet til. 39 pct. af de 35-årige havde en videregående uddannelse og 13 pct. en lang videregående uddannelse i 2010.

Figur 7.2 **Højeste fuldførte uddannelse. 31. december 2010**

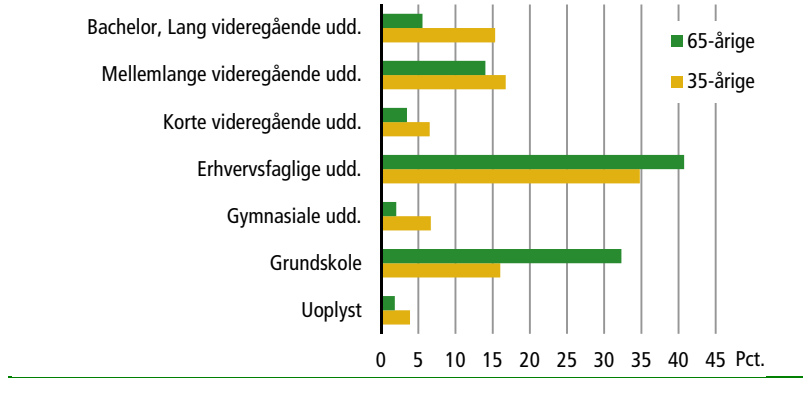

Af de 65-årige havde blot 23 pct. en videregående og 5 pct. en lang videregående uddannelse. Der er også stor forskel på andelen, der har en grundskoleuddannelse som højst fuldførte uddannelse. Dette gælder 32 pct. af de 65-årige og 16 pct. af de 35-årige.

Især kvindernes uddannelses-niveau stiger

Det er særligt kvinderne, der har et forskelligt uddannelsesniveau i de to aldersgrupper. 44 pct. af de 35-årige kvinder havde i 2010 en videregående uddannelse, mod 22 pct. af de 65-årige. 13 pct. af de 35-årige kvinder havde en lang videregående uddannelse. Blandt de 65-årige var denne andel 3 pct. I begge aldersgrupper er en erhvervsuddannelse mest almindelig. Denne uddannelse havde 35 pct. af de 35-årige og 41 pct. af de 65-årige.

Kun lille ændring af uddannelsesniveauet efter 35-års-alderen

En opgørelse af de 65-åriges uddannelsesniveau for 30 år siden, da de var 35 år, viser, at deres uddannelse kun har ændret sig lidt siden 35-års-alderen. Andelen med en grundskoleuddannelse er faldet fra 34 pct. til 32 pct., mens andelen med en videregående uddannelse stiger fra 21 pct. til 23 pct.

7.1.3 Uddannelsesprofil for mænd og kvinder

Flest mænd har taget en uddannelse

I aldersgruppen 65-74-årige har mange flere mænd end kvinder fuldført en erhvervsuddannelse, og flere har højere uddannelser. Mens 33 pct. af mændene ikke havde fuldført en uddannelse ud over grundskolen i år 2010, gjorde dette sig gældende for 45 pct. af kvinderne. For både mænd og kvinder gælder det, at uddannelsesniveauet er steget blandt personerne i aldersgruppen 65-74 i perioden 2000-2010 - mest for kvinder, og uddannelsesniveauet for de to køn nærmer sig derfor hinanden.

Figur 7.3 **Højest fuldførte uddannelse for aldersgruppen 65-74-årige**

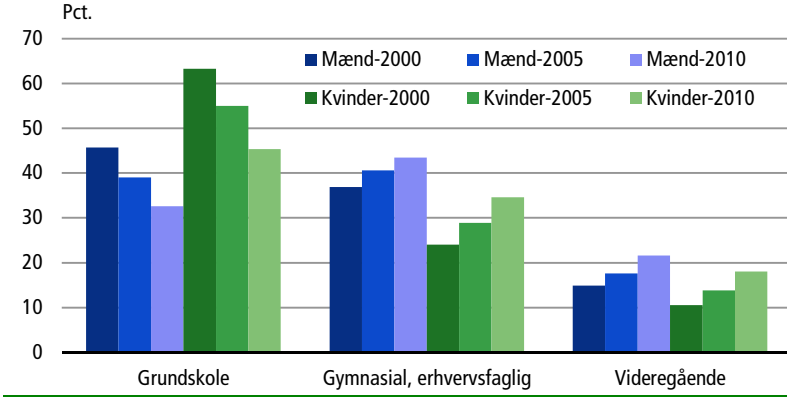

Kønsforskellen er ved at udlignes

Andelen, der kun har fuldført grundskolen er faldet for begge køn, idet 46 pct. af mændene og 63 pct. af kvinderne i år 2000 ikke havde fuldført en formel uddannelse ud over grundskolen, og faldet var således på hhv. 13 og 18 procentpoint.

Andelen af kvinder med en erhvervsfaglig uddannelse eller evt. en gymnasial uddannelse (sidstnævnte er dog en ret lille gruppe), er steget fra 24 pct. i år 2000 til 35 pct. i 2010, altså med 11 procentpoint. Stigningen var 6 procentpoint for mænd i samme uddannelsesgruppe. Andelen af de 65-74-årige, der har fuldført en videregående uddannelse er for begge køn steget 7 procentpoint fra år 2000 til 2010.

7.1.4 Uddannelsesprofil opgjort på kommune

Ældre i Københavns omegn er bedst uddannet

I Københavns omegn finder man den største andel i aldersgruppen 65+, som har fuldført en uddannelse ud over grundskolen. Mere end 70 pct. af de ældre har fuldført gymnasiet eller en erhvervsuddannelse i Furesø, Rudersdal, Hørsholm og Gentofte kommuner. Den laveste andel – 31 pct. – finder man på Læsø og den næstlaveste andel findes i Billund, Vesthimmerland og Morsø kommuner, der alle ligger på 34 pct. På landsplan har 50 pct. i aldersgruppen 65+ fuldført en uddannelse ud over grundskolen.

Figur 7.4 **Andel personer i aldersgruppen 65+, der har fuldført en uddannelse ud over grundskolen. 31. december 2010**

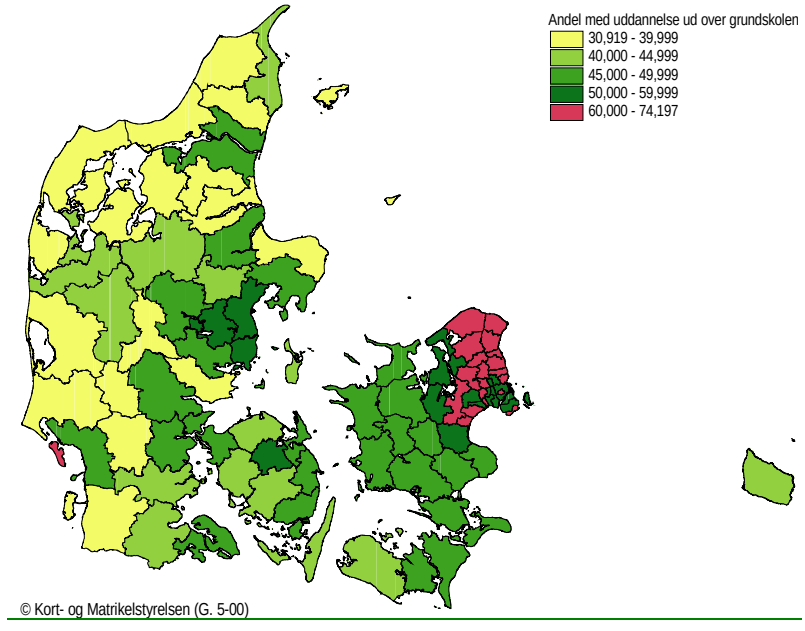

7.2 De ældres uddannelsesaktivitet

Vi vil nu se nærmere på de ældres uddannelsesaktiviteter – hvilke aktiviteter deltager de i, og hvilke grupper blandt de ældre er de mest aktive. I analyserne anvendes to forskellige datagrundlag, der har hver sit fokus og afgrænsning.

7.2.1 Ældres voksenuddannelse

15.100 fulgte offentlig voksenuddannelse

15.100 personer i aldersgruppen 65 og derover deltog i undervisningsåret 2009/2010 i et kursus under den offentlige regulerede voksenuddannelse. I alt fulgte kursisterne 22.900 kurser, hvilket således betyder, at de i gennemsnit tog 1,5 kurser hver.

Den offentligt regulerede voksenuddannelse omfatter bl.a. VUC, AMU og kurser på universiteterne, mens fx privat undervisning, aftenskole og sport- og motionsundervisning ikke er omfattet.

Deltagelsen i de offentligt regulerede voksenuddannelser falder, ikke overraskende, markant med alderen. Faldet er størst inden for de erhvervsrettede kurser især inden for AMU-kurser og mindst inden for de almene kurser (VUC).

Tabel 7.1 **65+-åriges deltagelse i offentlig reguleret voksenuddannelse. 2010**

	65+ årige	65-69 -årige	70-74 -årige	75+ årige
I alt	**22 919**	**14 815**	**5 587**	**2 517**
Almen voksenuddannelse	12 667	7 382	3 560	1 725
Forberedende voksenuddannelse	191	130	36	25
Almengymnasiale uddannelser	2 445	1 536	673	236
Erhvervsfaglig	65	42	12	11
AMU kurser	6 949	5 327	1 152	470
Korte videregående uddannelser	135	91	28	16
Mellemlange videregående uddannelser	52	43	4	5
Bachelor	308	195	92	21
Lange videregående uddannelser	107	69	30	8

7.2.2 VUC-, HF- og kurser inden for landbrug er de mest søgte

12.000 på VUC

De ældres kursusvalg koncentrerer sig primært om de almene fag, som to ud af tre af kursisterne har valgt. Heraf deltager 11.900 i enkeltfagene inden for den almene voksenuddannelse ved Voksenuddannelsescentrene, (VUC). Endvidere deltog 2.400 i HF-enkeltfag (Almen gymnasiale uddannelser), og her er hver tiende HF-kursist 75 år eller derover.

1.500 på kursus i planteproduktion

Næsten 7.000 kursister deltog i en Arbejdsmarkedsuddannelse (AMU). Med 1.500 personer på kurser inden for planteproduktion blev disse AMU-kurser til de mest populære. 900 fulgte kurser i administration og på tredje- og fjerdepladsen fulgte kurser i anlæg af grønne områder og kurser inden for detailhandel.

IT og humaniora

På erhvervsskolerne deltog 128 i kurser som it-administrator, og på universiteterne fulgte aldersgruppen 65+ næsten udelukkende fag inden for det humanistiske fagområde. Topscorer er historie med 63

kursister, efterfulgt af kurser inden for filosofi, kunsthistorie og italiensk, som hver havde 25-30 kursusdeltagere.

7.2.3 Ældres deltagelse i videregående uddannelse

384 i gang med en universitetsuddannelse

Langt størstedelen af de ældres uddannelsesaktivitet ligger uden for det almindelige uddannelsessystem. Men alligevel var næsten 400 af 65+'erne i gang med en ordinær uddannelse i 2010. I næsten alle tilfælde er der tale om, at de er indskrevet på et universitet. Også her ses det, at det humanistiske fagområde dominerer. Teologi, historie og kunsthistorie er de foretrukne fag med omkring 140 studerende.

7.2.4 Arbejdskraftundersøgelsens måling af kursusaktiviteten

Den følgende del af analysen er baseret på arbejdskraftundersøgelsen. Her spørges et repræsentativt udsnit af de 15-74-årige, bl.a. om de har deltaget i kurser. Det kan fx være AMU-kurser, VUC eller pc-kurser, eller der kan være tale om, at de har gået til noget i deres fritid, hvor de modtog undervisning af en lærer, instruktør eller træner. Deltagelse i det almindelige ordinære uddannelsessystem er således ikke medregnet, mens voksenuddannelse i form af private kurser, aftenskole og fx sport- og motionsundervisning indgår.

Kursustype skifter med alderen for de 65+

Resultatet af analysen var en kursusdeltagelsen i 2010 på 22 pct. både for de 65-69-årige og for de 70-74-årige. Af tabel 7.1 fremgik det, at deltagelsen faldt markant med alderen for offentligt regulerede kurser. Stigningen med alderen må således have fundet sted i deltagelsen i de øvrige kursustyper.

7.2.5 Ældres uddannelsesaktivitet belyst på køn og alder

Ældre kvinder tager flere kurser

Kvinder deltager i højere grad end mænd i uddannelsesaktiviteter. Det gælder for de 15-64-årige - og det gælder for aldersgruppen 65+. Faktisk øges kvindernes overrepræsentation med alderen.

Ældre deltager mindre i kurser end yngre

De ældres deltagelse i kurser og andre uddannelsesaktiviteter er noget lavere end i de yngre aldersgrupper. Til gengæld skal det bemærkes, at aktiviteten kun ændrer sig lidt med alderen for de 65+. For mænd ses et fald fra 14 pct. til 12 pct. ved sammenligning af de 65-69-årige med de 70-74-årige, mens andelen af kvinder i den ældste aldersgruppe faktisk er større end blandt de "yngre ældre", dvs. de 65-69-årige. Forskellen på de to aldersgrupper er dog under ét procentpoint.

Figur 7.5 **Deltagelse i ikke-ordinære uddannelsesaktiviteter på alder og køn. 2010**

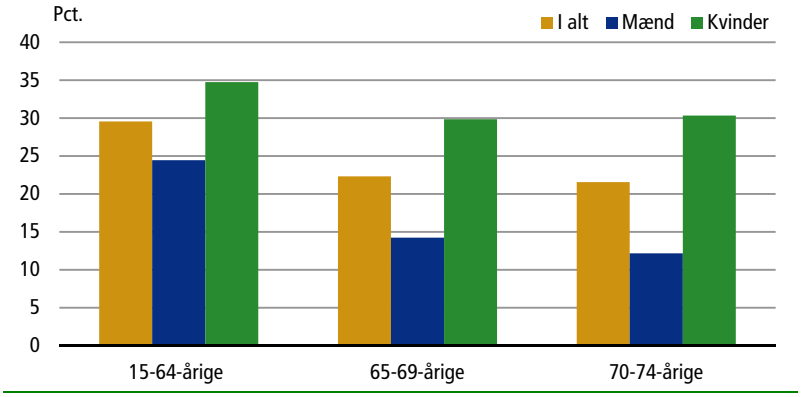

7.2.6 Uddannelsesniveauets betydning for deltagelse på kurser

Højere uddannelse medfører mere kursusdeltagelse

Jo højere formel ordinær uddannelse, man har gennemført, jo hyppigere deltager man også i uddannelsesaktiviteter uden for det ordinære uddannelsessystem. Dette gælder også for de ældre, som i langt de fleste tilfælde ikke længere er aktive på arbejdsmarkedet. Deltagelsen er næsten den samme for de 65-69-årige og de 70-74-årige.

Figur 7.6 **Deltagelse i ikke-ordinære uddannelsesaktiviteter efter højest fuldførte uddannelse. 2010**

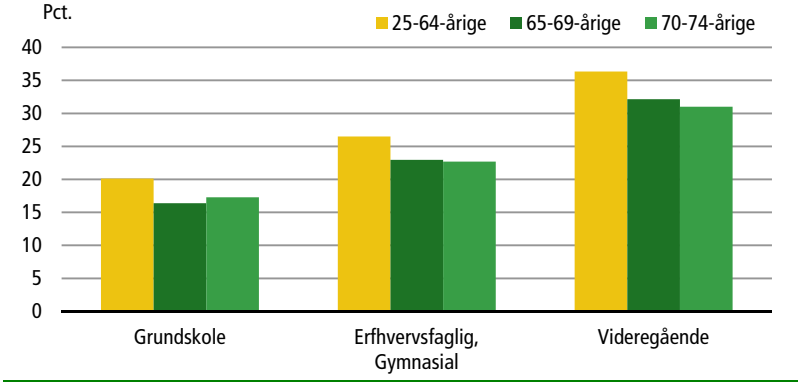

7.2.7 Kursusaktivitet efter civilstand

Ugifte og enker deltager mest på kurser og uddannelse

Mens 13 pct. af de 65-74-årige mænd deltager i kurser og andre uddannelsesaktiviteter, deltager mere end dobbelt så mange kvinder, nemlig 30 pct. En fordeling på civilstand viser, at man finder det tilsvarende mønster mellem kønnene, når man ser på de gifte og på de fraskilte 65-74-årige. I begge grupper deltager kvinder ca. dobbelt så hyppigt som mænd i uddannelse. Blandt personer i enkestand, ses endnu større kønsforskelle, idet enker mere end tre gange så hyppigt som enkemænd tager kurser. Kønsforskellene er markant størst for de ugifte. Her deltager kvinder mere end seks gange så hyppigt i kurser som mænd.

Figur 7.7 **65-74-åriges deltagelse i ikke-ordinære uddannelsesaktiviteter - opgjort på civilstand og køn. 2010**

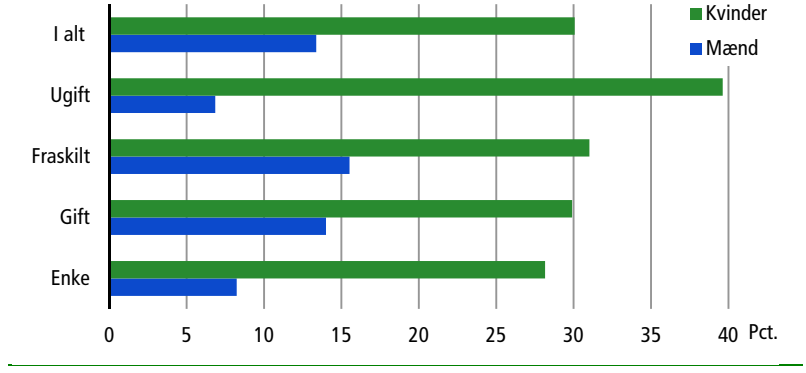

8. Politisk deltagelse

Syv medlemmer af folketinget er fyldt 65 år

Personer i aldersgruppen 65+ fylder relativt lidt i det politiske liv i Danmark. Blandt de 175 folketingsmedlemmer er der således kun syv, der er fyldt 65 år, og de befinder sig alle sammen i aldersgruppen 65-69 år. Aldersgruppen 65+ udgør således kun 4 pct. af Folketingets medlemmer. Blandt de i alt 804 kandidater, der var opstillet til folketingsvalget 15. september 2011, var 48 i aldersgruppen 65+, hvilket svarer til 6 pct. Der er altså lidt flere ældre blandt de opstillede kandidater end de valgte.

Tabel 8.1 **Opstillede og valgte kandidater til folketinget**

	2001		2005		2007		2011	
	Opstillede	Valgte	Opstillede	Valgte	Opstillede	Valgte	Opstillede	Valgte
	antal							
I alt	**984**	**175**	**947**	**175**	**808**	**175**	**804**	**175**
	pct.							
Under 30 år	12,0	10,3	13,4	9,7	12,7	9,7	13,4	10,3
30-34 år	8,5	9,7	9,8	11,4	12,9	11,4	9,5	13,1
35-39 år	11,2	10,9	11,1	14,9	12,6	12,0	13,1	14,9
40-44 år	10,1	8,6	11,2	10,3	14,9	20,0	13,1	16,6
45-49 år	13,8	11,4	14,4	10,3	12,0	5,1	13,7	14,3
50-54 år	14,2	14,9	12,0	13,1	14,2	12,6	12,2	6,9
55-59 år	18,0	21,7	13,9	16,0	10,5	11,4	11,6	14,3
60-64 år	7,6	10,3	10,6	9,7	7,5	12,6	7,6	5,7
65-69 år	2,9	2,3	2,7	4,6	2,2	4,6	4,6	4,0
70 år +	1,6	-	0,8	-	0,4	0,6	1,4	-

I 2001 var 2,3 pct. af folketingsmedlemmerne i aldersgruppen 65+, (4 folketingsmedlemmer), mens andelene var 4,6 pct. i 2005 og 5,2 pct. i 2007 (svarende til 8 og 9 folketingsmedlemmer). Med de nuværende 7 folketingsmedlemmer, der er fyldt 65 år, er der altså ikke sket nævneværdige ændringer, hvad angår andelen af ældre folketingsmedlemmer, i løbet af de seneste tre folketingsvalg.

Ældre er mere aktive på lokalt plan

De ældre fylder lidt mere i landets kommunalbestyrelser og især i regionsrådene. Efter kommunal- og regionsrådsvalgene i 2009 var andelen i aldersgruppen 65+ 8,5 pct. blandt de 2.468 medlemmer af kommunalbestyrelserne og hele 19,1 pct. blandt de 205 medlemmer af regionsrådene.

Der er sket en kraftig stigning i andelen af ældre medlemmer af kommunalbestyrelser og regionsrådene i løbet af de seneste valg. Efter valgene i 2005 var det således kun 4,7 pct. af kommunalbestyrelserne og 7,9 pct. af regionsrådene, der bestod af medlemmer, der var fyldt 65 år på valgdatoen.

Tabel 8.2 **Opstillede og valgte kandidater til kommunalbestyrelser og regionsråd**

	Kommunalbestyrelser						Regionsråd			
	2001		2005		2009		2005		2009	
	Opstillede	Valgte	Opstillede	Valgte	Opstillede	Valgte	Opstillede	Valgte	Opstillede	Valgte
	antal									
I alt	**16 914**	**4 647**	**11 407**	**2 522**	**9 049**	**2 468**	**1 422**	**205**	**1 103**	**205**
	pct.									
Under 30 år	5,6	2,6	7,0	4,1	8,2	5,6	8,4	6,3	9,2	5,4
30-34 år	5,2	3,6	5,3	3,9	5,4	5,5	4,0	2,4	4,3	2,4
35-39 år	9,4	7,8	7,8	6,6	7,3	7,0	6,7	5,9	6,3	5,9
40-44 år	12,5	11,9	11,1	12,0	11,1	10,0	8,2	4,4	10,2	7,3
45-49 år	15,9	17,6	14,4	15,5	13,2	15,4	10,5	8,8	8,6	5,9
50-54 år	17,7	21,2	16,3	18,3	14,4	17,3	13,4	8,8	11,9	12,7
55-59 år	16,9	19,9	16,8	20,3	14,9	16,1	18,8	25,9	13,7	15,1
60-64 år	10,1	11,0	13,3	14,8	14,4	14,5	19,5	29,8	18,0	26,3
65-69 år	4,6	3,2	5,6	3,9	8,0	6,9	7,1	5,9	12,8	17,1
70 år +	2,3	1,2	2,6	0,8	3,2	1,6	3,4	2,0	5,1	2,0

Tabel 8.3 **Opstillede og valgte kandidater til Europa-Parlamentet**

	1994		1999		2004		2009	
	Opstillede	Valgte	Opstillede	Valgte	Opstillede	Valgte	Opstillede	Valgte
	antal							
I alt	**183**	**16**	**205**	**16**	**142**	**14**	**102**	**13**
	pct.							
Under 30 år	14,2	6,3	17,6	-	23,9	7,1	20,6	15,4
30-34 år	7,1	6,3	9,8	6,3	7,7	-	12,7	7,7
35-39 år	8,2	-	5,4	-	10,6	7,1	6,9	7,7
40-44 år	12,6	18,8	6,3	-	6,3	7,1	8,8	15,4
45-49 år	21,3	18,8	13,7	25,0	9,9	14,3	6,9	-
50-54 år	15,3	12,5	16,6	18,8	16,9	21,4	9,8	15,4
55-59 år	8,7	18,8	16,6	31,3	13,4	14,3	17,6	23,1
60-64 år	7,1	6,3	7,3	18,8	7,0	14,3	14,7	15,4
65-69 år	4,9	12,5	5,4	-	3,5	14,3	1,0	-
70 år +	0,5	-	1,5	-	0,7	-	1,0	-

Ingen ældre i Europa-Parlamentet

Ved det seneste valg til Europa-Parlamentet var der ingen af de 13 valgte kandidater for Danmark, der var fra aldersgruppen 65+, og blandt de 102 opstillede kandidater var der også kun en enkelt kandidat, der var fyldt 65 år. Ved valget i 2004 så det helt anderledes ud, idet 14,3 pct. af de dengang 14 valgte kandidater var fyldt 65 år, da de blev valgt. De 14,3 pct. svarer dog kun til 2 ud af 14 kandidater, og det er klart, at udsvingene kan være store fra valg til valg, når der er tale om så få valgte kandidater. Ved valget i 1999 blev der heller ikke valgt nogen fra aldersgruppen 65+, mens der også i 1994 blev valgt 2, hvad der svarede til 12,5 pct. af de dengang 16 valgte.

13 borgmestre har rundet de 65 år

Den øverste politiske ledelse i Danmark omfatter 23 ministre (opgjort maj 2012), 98 borgmestre og 5 regionsformænd. Der er ingen af de 23 ministre, der tilhører aldersgruppen 65+, mens der er 13 borgmestre og 2 regionsformænd, som er fyldt 65 år. Af de 13 borgmestre over 65 er der 2 i aldersgruppen 70-74-årige. Resten er mellem 65 og 69 år.

Figur 8.1 **Ministre, borgmestre og regionsrådsformænd. Maj 2012**

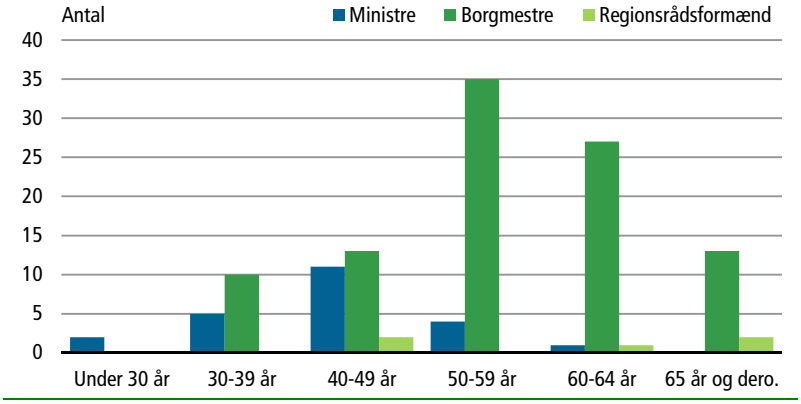

De 13 borgmestre i aldersgruppen 65+ svarer til 13,3 pct. af alle borgmestre, mens de to regionsformænd udgør hele 40 pct. af alle regionsformænd. Det er dog indlysende, at denne statistik er meget følsom for små ændringer i alderssammensætningen af regionsformændene. Ministrene er tydeligt yngre end borgmestrene. Mens 78 pct. (18 ud af 23) af ministrene er under 50 år, gælder det kun 23 pct. (23 ud af 98) af borgmestrene i Danmark.

Figur 8.2 **Ministre, borgmestre og regionsrådsformænd. Maj 2012**

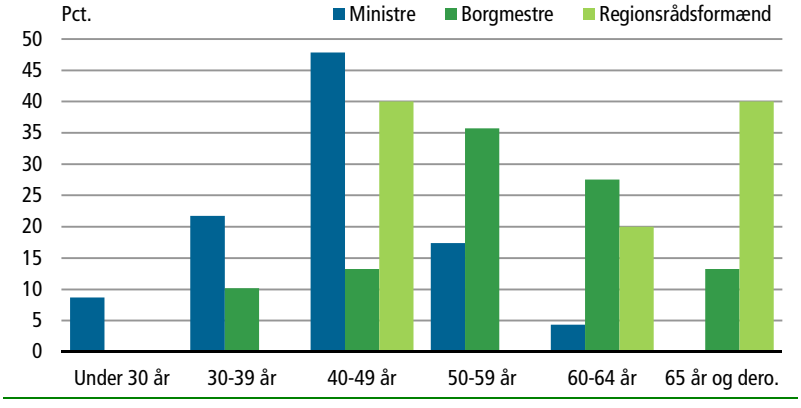

De ældre er aktive i menighedsrådene

Menighedsrådsvalg bliver afholdt hvert fjerde år, og her fylder de ældre meget blandt de valgte kandidater. Blandt alle valgte ved det seneste menighedsrådsvalg var 48,9 pct. fyldt 60 år. Andelen i 60+er steget fra valg og til valg og var til sammenligning i 1992 kun 25,9 pct. I den til-

gængelige opgørelse er det ikke muligt at opdele på over og under 65 år, hvorfor 60 år er valgt som grænse i stedet.

Tabel 8.4 **Valgte kandidater til menighedsrådene**

	1992	1996	2000	2004	2008
	pct.				
I alt	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**
Under 30 år	2,3	2,2	1,9	1,5	1,0
30-39 år	10,8	9,9	9,2	8,1	6,2
40-49 år	29,3	24,5	22,6	19,6	17,0
50-59 år	31,7	35,4	33,7	31,4	26,9
60-69 år	21,4	22,7	26,4	31,8	38,1
70 år +	4,5	5,2	6,1	7,6	10,8

9. Livsstil

Som et supplement til ovenstående gennemgang af de ældres sociale forhold suppleres i dette afsnit med tal for forskellige andre aspekter som berører de ældres liv, herunder 65+'ernes adgang til og brug af it, deres rejsevaner og lidt om de ældres biler.

9.1 IT-anvendelse

Mere end hver anden ældre har computer og internet i hjemmet

65 pct. af de 65+-årige (her aldersgruppen 65-89 år) har adgang til en computer i hjemmet, og næsten alle disse har også mulighed for at komme på internettet hjemmefra. Andelen med computer i hjemmet er til sammenligning 96 pct. blandt de 16-64-årige. Her er det alle, som også har internetadgang hjemme.

Figur 9.1 **Adgang til computer og internet. 2012**

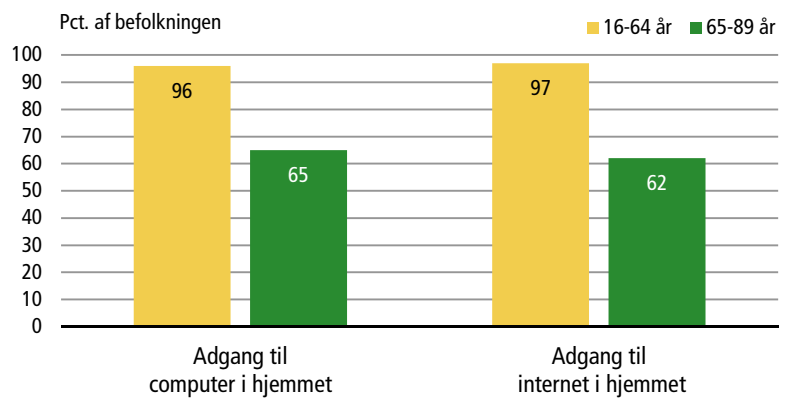

Flest uden internet i Midtjylland

Andelen af ældre, der ikke har internet i deres hjem, er størst i Region Midtjylland, Region Nordjylland samt i Region Syddanmark. Her er det hver fjerde ældre borger, som ikke har mulighed for at anvende internettet i deres hjem.

Flest har internet i Region Hovedstaden

Andelen af ældre borgere i København med internetadgang ligger over landsgennemsnittet, som er 62 pct. Således har 68 pct. af ældre i Region Hovedstaden mulighed for at gå på nettet hjemmefra. I Region Sjælland ligger andelen på 63 pct. Både Region Midtjylland (58 pct.), Region Nordjylland (58 pct.) og Region Syddanmark (58 pct.) ligger under gennemsnittet.

9.1.1 Hyppighed af computer- og internetbrug

Flere ældre lader computeren stå

Der er stor forskel på hvordan ældre og yngre bruger computer og internet. 37 pct. af de ældre anvender computer eller internet hver dag mod over 86 pct. af de 16-64-årige. Andelen af dem, der har computer,

men ikke bruger den hver dag eller næsten hver dag, er væsentlig større hos de ældre.

38 pct. af de ældre aldrig på nettet

38 pct. af de ældre bruger aldrig internet og 29 pct. anvender aldrig computer. Blandt de yngre er det mindre end 3 pct., der fravælger internettet. Knap fire ud af ti ældre har ikke adgang til internet i eget hjem. 60 pct. af dem svarer, at de ikke har brug for internet, og lidt mere end tredje ved ikke, hvordan man bruger internettet. Kun 4 pct. har internetadgang andre steder end hjemmefra.

Figur 9.2 **Hyppighed af computer- og internetbrug. 2012**

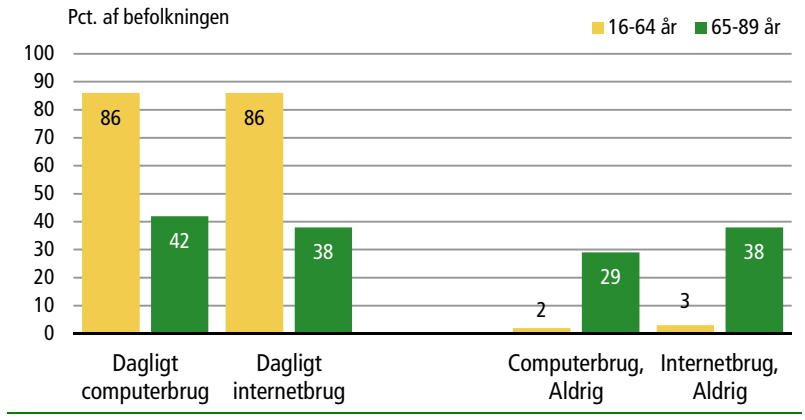

9.1.2 Hvor anvendes internettet?

Stort set alle internetbrugere anvender internettet i deres eget hjem. Andelen ligger på 97 pct. alle internetbrugere, dvs. både dem under og over 65 år. Lidt over halvdelen af de 16-64 årige går på nettet på deres arbejdsplads og næsten hver fjerde anvender internettet i andre folks hjem.

Figur 9.3 **Steder, hvor borgerne bruger internettet. 2012 (1)**

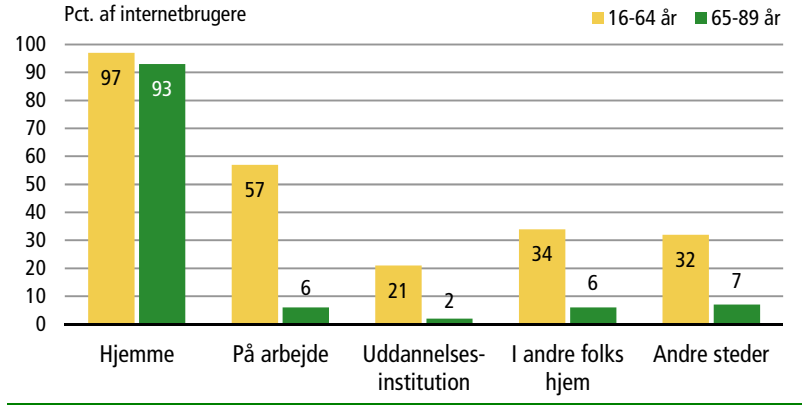

Få ældre er på nettet udenfor hjemmet

Ældre går stort set kun på nettet i eget hjem og kun 6 pct. bruger internettet andre steder end hjemme. Her adskiller mønstret for brugen sig. Når ældre benytter internettet uden for hjemmet er det oftest på biblioteket, mens unge typisk benytter sig af en hotspot.

Figur 9.4 **Steder, hvor borgerne bruger internettet. 2011 (2)**

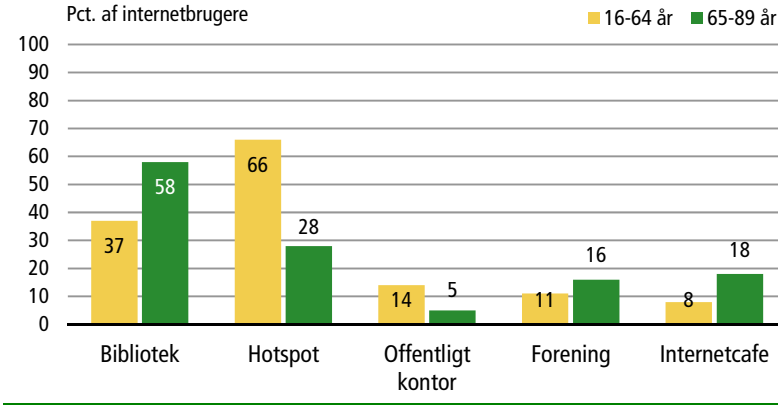

Rettet i forhold til oprindelig version.

9.1.3 Formål ved internetbrug

Kommunikation, informationssøgning og internetbank

65+ benytter primært internettet til at søge information på offentlige myndigheders hjemmesider (42 pct.) og til at anvende netbank (41 pct.). Fire ud af ti læser nyheder online og søger information om varer eller tjenester. Tre ud af ti indsender udfyldte blanketter til offentlige myndigheder eller booker deres rejse på nettet.

Figur 9.5 **Udvalgte formål med internetbrug. 2012**

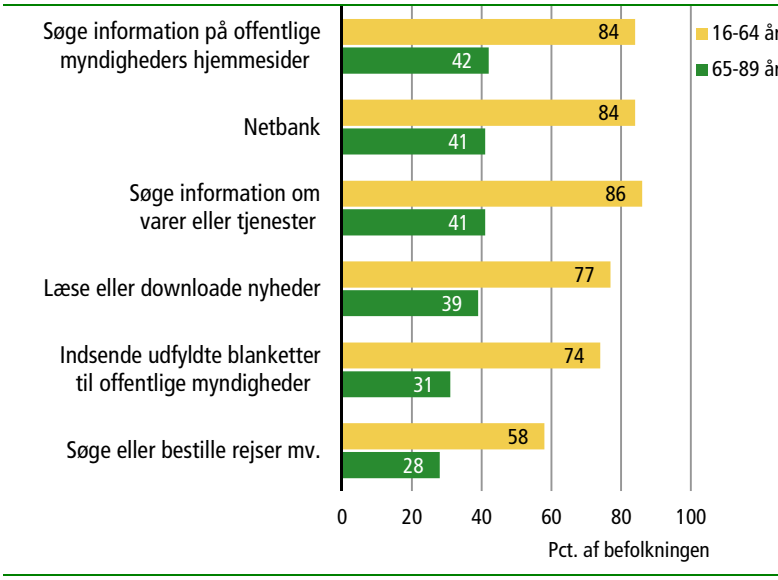

Forskellen skrumper når internetbrugere isoleres

Forskellen på unge og ældres brug af internettet bliver markant mindre, når tallene opgøres på baggrund af internetbrugere. Næsten lige så mange ældre internetbrugere bestiller rejser via nettet eller bruger netbank, som internetbrugere mellem 16 og 64 år.

Tre ud af fire ældre internetbrugere besøger offentlige myndigheders hjemmesider. Syv ud af ti bruger netbank, og to ud af tre pensionerede internetbrugere læser aviser, nyheder eller tidskrifter på internettet.

Tabel 9.1 **Formål ved brug af computer og internet i forskellige aldersgrupper. 2012**

	Befolkningen		Internetbrugere	
	16-64 år	**65-89 år**	16-64 år	**65-89 år**
	pct.			
Søge informationer på offentlige myndigheders hjemmesider	84	**42**	87	**72**
Internetbank, (fx betaling af regninger og pengeoverførsler)	84	**41**	87	**71**
Læse eller downloade nyheder/ aviser/tidsskrifter	77	**39**	81	**67**
Søge efter information om varer eller tjenester	86	**41**	90	**71**
Indsende udfyldte blanketter til offentlige myndigheder	74	**31**	77	**54**
Downloade skemaer/blanketter fra offentlige myndigheder	55	**29**	57	**50**
Internetkøb i de seneste 12 måneder	79	**28**	81	**46**

Hver fjerde over 65 år køber på nettet

28 pct. af de ældre har købt varer eller tjenester over internettet i de seneste 12 måneder. Andelen blandt de ældre internetbrugere er 46 pct. Internetkøb er væsentlig mere udbredt hos de 16-64-årige, hvor otte ud af ti internetbrugere handler på nettet.

9.1.4 Færdigheder i at bruge computer og internet

Mindre avanceret brug af it ...

Færre ældre bruger computer og internet. Og dem, der anvender it, er generelt mindre dygtige til at gøre det sammenlignet med de 16-64-årige. Andelen af de, som har prøvet at udføre forskellige aktiviteter i forbindelse med computer- eller internetbrug, er også mindre blandt de ældre.

... også blandt internetbrugere

Dette gør sig også gældende, når man alene ser på den del af befolkningen, der har anvendt internet i de seneste tre måneder. Uanset hvilken aktivitet man ser på, scorer de ældre internetbrugere lavere. Kun fire ud af ti af de ældre internetbrugere har prøvet at anvende regneark og installere nye enheder, fx en printer mod tre ud af fire af de 16-64-årige internetbrugere. Halvdelen af de 16-64-årige internetbru-

gere har prøvet at komprimere filer, mens det kun er hver femte af 65+'erne.

Figur 9.6 **Udvalgte it-færdigheder. 2012 (1)**

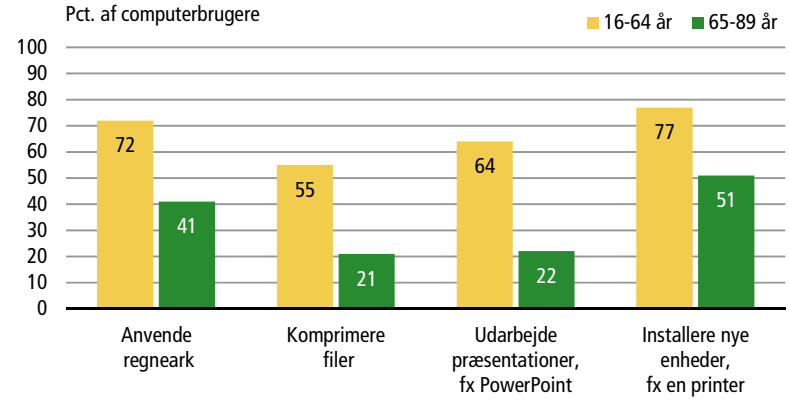

Få opretter en hjemmeside

Hver fjerde af de internetbrugere som er under 65 år har prøvet at oprette en hjemmeside. Blandt de ældre internetbrugere (65+) er det kun hver tiende. Brug af online søgemaskiner er næsten lige så udbredt blandt de ældre internetbrugere (87 pct.) som blandt de yngre (97 pct.)

Ældre chatter betydeligt mindre

Mens to ud af tre internetbrugere under 65 år har prøvet at skrive beskeder i chat-rum eller på Facebook, gælder det kun hver femte internetbruger over 65 år.

Figur 9.7 **Udvalgte it-færdigheder. 2011 (2)**

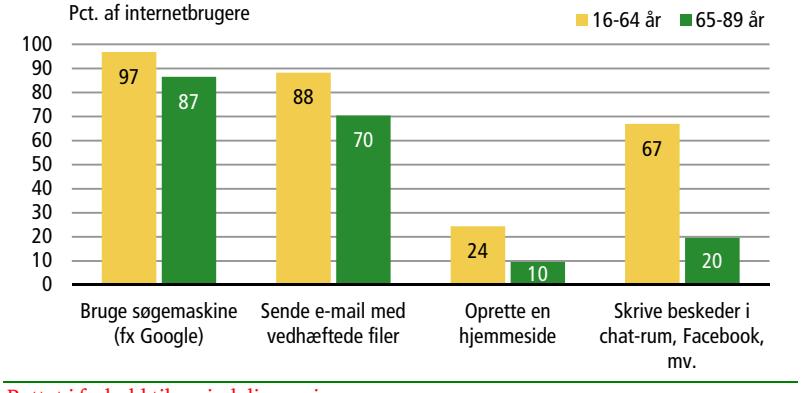

Rettet i forhold til oprindelig version.

9.2 Rejser

Dette afsnit giver et indblik i, hvordan befolkningen over 65 år holder længere ferie i Danmark og i udlandet. Her forstås lange ferierejser, som rejser med mindst fire overnatninger.

9.2.1 Ferierejser i Danmark

Flest rejste om sommeren

Når danskerne holder ferie i Danmark, er det oftest i sommermånederne juni, juli og august. Halvdelen af alle de længere ferierejser (49 pct.) blev afholdt i disse tre måneder i 2011. Det samme gør sig gældende for de ældres vedkommende, som lagde 46 pct. af deres ferier i Danmark i disse tre måneder.

Midtjylland er populært

Region Midtjylland er et populært indenlandsk rejsemål for 65+'erne med 23 pct. af rejserne. Desuden var Region Sjælland og Region Syddanmark også populære med hhv. 22 pct. og 20 pct. af rejserne i 2011. Region Hovedstaden og Region Nordjylland havde færrest besøg begge med 17 pct. af de ældres ferierejser.

Mere bil og mindre tog

På ferierejser i Danmark er det foretrukne primære transportmiddel uden sammenligning bil, som de ældre på 65 år og derover anvendte på 80 pct. af ferierejserne i Danmark. Det næstmest anvendte transportmiddel var tog, som de ældre benyttede sig af på 11 pct. af rejserne. Mønsteret minder meget om gennemsnitbefolkningens, dog anvender de ældre toget mindre og bilen mere end gennemsnittet.

Figur 9.8 **Ferierejser i Danmark, transportmiddel. 2011**

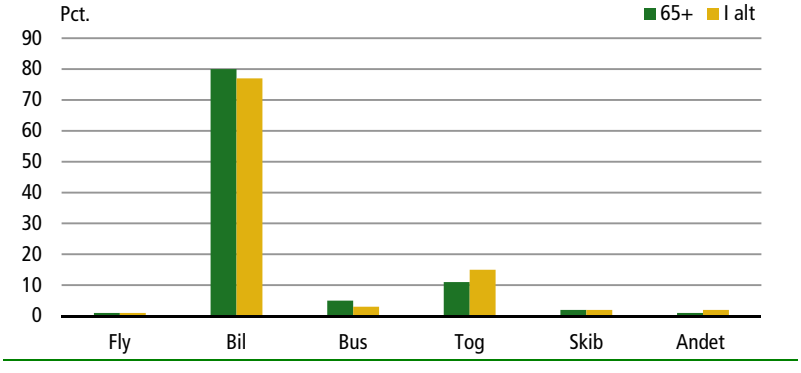

Flest boede hos familie og venner

Indkvartering hos familie og venner (inkl. lånt sommerhus) var den mest benyttede indkvarteringsform for de ældre med 36 pct. af de lange ferierejser i Danmark. Dernæst fulgte eget feriehus med 31 pct., lejet feriehus med 10 pct. og hotel med 10 pct. De ældre benytter sig mere af hotel og eget feriehus, men mindre af lejet feriehus og overnatning hos familie og venner end den øvrige del af befolkningen.

Figur 9.9 **Ferierejser i Danmark, indkvarteringsform. 2011**

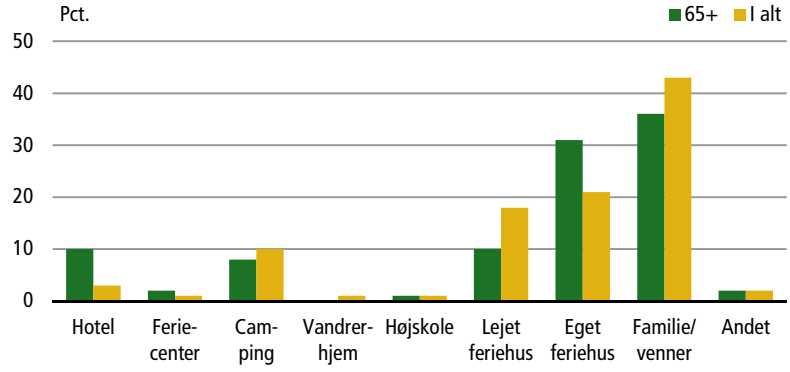

Rejsegruppe bestod typisk af to personer fra samme husstand

Den typiske rejsegruppe bestod af to personer over 15 år fra samme husstand; det var tilfældet på 38 pct. af rejserne. For personer på 65 og derover var den dominerende tendens at rejse to fra husstanden (66 pct.), og for aldersgruppen 45-64 år var der to personer fra husstanden på 53 pct. af rejserne. For aldersgruppen 15-24 år var 58 pct. af rejserne uden følgeskab fra andre i husstanden.

9.2.2 Lange ferierejser i udlandet

65+'erne drager sydpå i efteråret

Danskerne rejser typiske på ferie til udlandet i sommerferien. Men for 65+ er september og oktober højsæson. Hver fjerde af de ældres udlandsrejser blev således foretaget i en af disse måneder i 2011.

Tabel 9.2 **Ferierejser i udlandet med mindst 4 overnatninger - fordelt efter afrejsemåned. 2011**

	15-24 år	25-44 år	45-64 år	65 år og derover	I alt
	andel				
Rejser i alt (antal)	**840 865**	**1 444 358**	**1 615 058**	**638 853**	**4 539 134**
Rejser i alt (pct.)	**19**	**32**	**36**	**14**	**100**
	pct.				
Afrejsemåned ...	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**
Januar	4	8	4	**5**	5
Februar	13	9	8	**5**	9
Marts	6	7	6	**7**	6
April	9	7	8	**10**	8
Maj	3	6	8	**9**	7
Juni	11	8	9	**9**	9
Juli	25	26	22	**9**	22
August	9	11	9	**10**	10
September	4	6	8	**12**	7
Oktober	7	4	9	**13**	8
November	4	4	4	**8**	4
December	5	4	6	**3**	5

Spanien var den foretrukne destination

De ældres foretrukne udenlandske destinationer er Spanien med 17 pct. af rejserne, Tyskland med 12 pct. og Italien med 11 pct. Tyskland er en smule mere populær blandt de ældre, mens Spanien er det mest populære feriemål for alle aldersgruppers vedkommende. 65+'ernes mest populære destination uden for Europa var USA med 5 pct. af de ældres udlandsrejser i 2011.

Figur 9.10 **Ældres ferierejser til udlandet med mindst fire overnatninger. 2011**

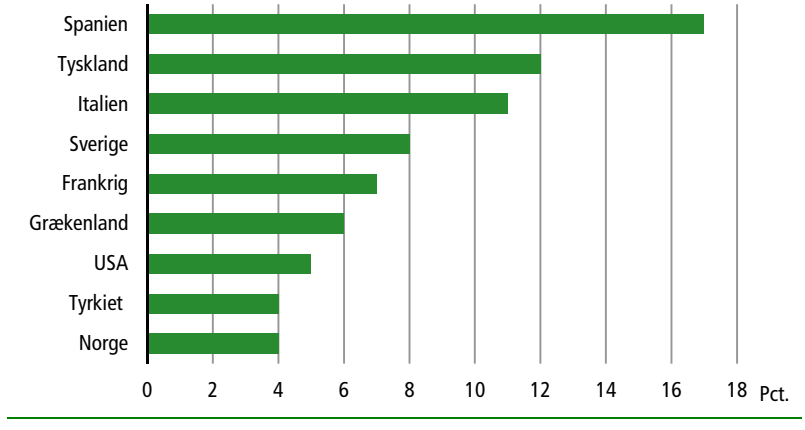

65+ er glade for busrejser

Fly er det foretrukne transportmiddel, når de ældre rejser til udlandet med en andel på 67 pct. af udlandsrejserne i 2011. Det er helt som gennemsnittet for danskerne samlet set. Bilen bliver derimod mindre anvendt af 65+'erne, når de rejser til udlandet, og busrejser noget mere.

Figur 9.11 **Ferierejser til udlandet, transportmiddel. 2011**

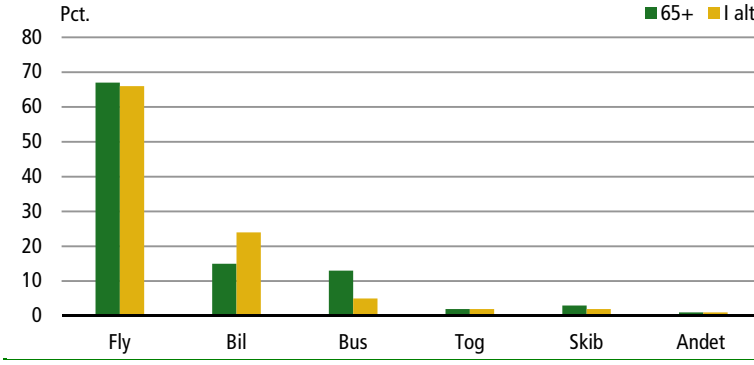

Flest sov på hotel

På 62 pct. af rejserne til udlandet benyttede 65+'erne hotel som indkvarteringsform. Indkvartering hos familie og venner blev valgt på 12 pct. af rejserne, mens såvel eget og lejet feriehus var den foretrukne indkvarteringsform på hhv. 9 og 5 pct. af rejserne. I forhold til gennemsnittet benytter de ældre sig mere af hotelovernatninger og eget feriehus. Til gengæld er overnatning hos familie og venner og på campingplads mindre populært blandt de ældre.

Figur 9.12 **Ferierejser til udlandet, indkvarteringsform. 2011**

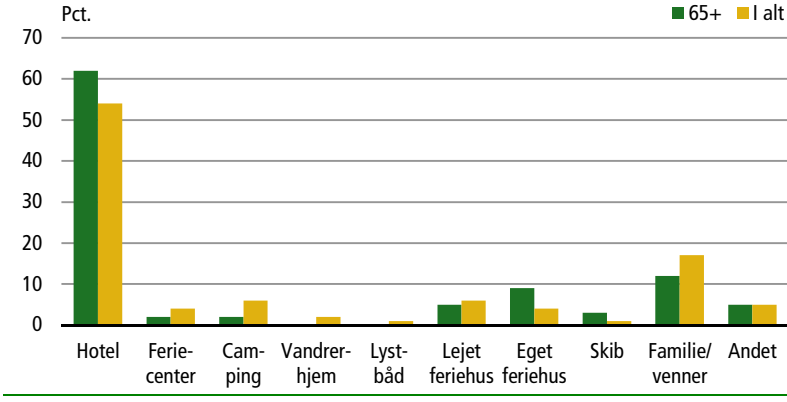

Størstedelen af rejserne var selvarrangerede

I 2011 var 70 pct. af samtlige lange udlandsrejser selvarrangerede. For aldersgruppen over 65 år var 42 pct. af rejserne dog pakkerejser eller arrangeret gennem et rejsebureau. Andelen af købte pakkerejser for de øvrige aldersgrupper svingede mellem 25 og 32 pct.

Tabel 9.3 **Ferierejser i udlandet med mindst 4 overnatninger - fordelt efter organisation. 2011**

	15-24 år	25-44 år	45-64 år	65 år og derover	I alt
	andel				
Rejser i alt (antal)	**840 865**	**1 444 358**	**1 615 058**	**638 853**	**4 539 134**
Rejser i alt (pct.)	**19**	**32**	**36**	**14**	**100**
	pct.				
Rejsens organisation					
Pakkerejse eller gennem rejsebureau	25	22	32	42	**30**
Andet, herunder selvarrangeret	75	78	68	58	**70**

9.3 Biler

71 pct. af 70-årige mænd er bilejere

Andelen af personer, der er registreret som bilejere eller brugere af bil, er meget høj blandt mænd i aldersgruppen 65-74-årige. Faktisk er det 70-årige mænd, som med 71 pct. har den højeste andel bilejere. Andelen falder herefter kraftigt for alderstrinene fra 75 til 89 år. Der er tale om en halvering, idet 71 pct. af de 75-årige mænd er bilejere mod kun 37 pct. af de 89-årige. Faldet fortsætter for aldersgruppen 90+, og blandt 99-årige er det kun 5 pct. af mændene, der er bilejere.

Figur 9.13 **Personer der er registreret som ejer/bruger af en bil**

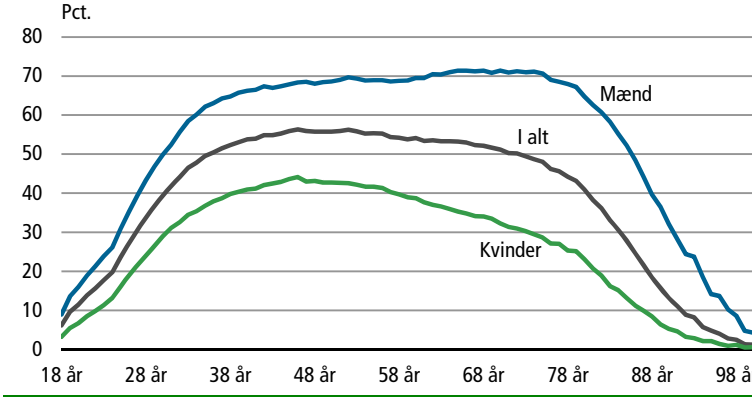

Tydelige forskelle i bilejerskab mellem generationerne ...

En del af forskellene mellem alderstrinene skyldes også, at der er tale om forskellige generationer. Det gør sig især gældende blandt kvinderne, hvor relativt mange ældre må formodes aldrig at have kørt bil. Mens andelen med bilejerskab først topper for de 70-årige hos mændene, sker det allerede for de 46-årige hos kvinderne, hvor andelen er 44 pct.

... og mellem kønnene

Kønsforskellene i bilejerskab er stigende med alderen. Blandt 65-årige er 71 pct. af mændene og 35 pct. af kvinderne bilejere. Blandt de 75-årige er andelene 71 pct. for mændene og 29 pct. for kvinderne. For de 90-årige er andelen af bilejere seks gange højere blandt mændene, idet 32 pct. af mændene og 5 pct. af kvinderne står registrerede som bilejere eller brugere af bil.

Temapublikationer fra Danmarks Statistik

2012 Levevilkår, Tema: Måling af fattigdom
76 sider, 90,- kr. TemaPubl 2012:2

ADAM – en model af dansk økonomi
256 sider, 300 kr., TemaPubl 2012:1

2011 Forskning, udvikling og innovation i erhvervslivet - Kvalitetshåndbog
101 sider, kun som netpublikation, TemaPubl 2011:9

Forskning og udvikling i den offentlige sektor - Kvalitetshåndbog
56 sider, kun som netpublikation, TemaPubl 2011:8

Kvinder & Mænd 2011
91 sider, 100 kr., temaPubl 2011:7

Offentlig forsørgede, 16-64-årige
92 sider, 105 kr., TemaPubl 2011:6

Offentlig produktion og produktivitet, 2002-2009
76 sider, kun som netpublikation, TemaPubl 2011:5

General Government Output and Productivity, 2002-2009
78 sider, kun som netpublikation, TemaPubl 2011:4

Lønstatistik - metode og nye begreber,
107 sider, 120 kr., TemaPubl 2011:3

Offentlig produktion og produktivitet, 2001-2008
71 sider, kun som netpublikation, TemaPubl 2011:2

General Government Output and Productivity, 2001-2008
74 sider, kun som netpublikation, TemaPubl 2011:1

2010 Små og mellemstore virksomheders adgang til finansiering
48 sider, 55 kr. TemaPubl. 2010:1

2009 Dødelighed og erhverv 1996-2005
95 sider, 100 kr. TemaPubl 2009:4

Greenhouse Gas Emissions from the Danish Economy
70 sider, kun som net-publikation, TemaPubl 2009:3

Arbejdsløshed - ny analyse af ledighedsforløb
58 sider, 65 kr., TemaPubl 2009:2

Productivity and Quality of the Public Sector
67 sider, kun som net-publikation, TemaPubl 2009:1

2008 Turisme - Regionalt, nationalt og internationalt
154 sider, 155 kr., TemaPubl 2008:1

Børns familier
205 sider, 205 kr. TemaPubl 2008:2

2007 Sundhed og uddannelse. Ny metode i nationalregnskabet
54 sider, 55 kr., TemaPubl 2007:1

2006 Det nye demografiske danmarkskort
52 sider, 130 kr., TemaPubl 2006:4

Videre fra grundskolen - de unges uddannelse
42 sider, 130 kr., TemaPubl 2006:3

Forskning og udvikling - nationalregnskabsmæssigt sattellitregnskab, 1990-2003.
53 sider, 164 kr., TemaPubl 2006:2

Dansk erhvervsliv i internationalt perspektiv.
45 sider, 130 kr., TemaPubl 2006:1

2005 Dødelighed og erhverv 1996-2000, 65 sider. 126 kr.

Familie og arbejdsliv. 34 sider, 74 kr.

Vielser og skilsmisser - børn i skilsmisser. 59 sider, 126 kr.

Privatøkonomi og uddannelse. 54 sider. 126 kr.

Overgang til efterløn. 52 sider. 126 kr.

Videre i uddannelsessystemet - fra de gymnasiale uddannelser.
45 sider. 126 kr.

Produktivitetsudviklingen i Danmark 1966-2003. 129 sider. 240 kr.

2004 Befolkningens uddannelsesniveau. 47 sider. 122 kr.

De nyuddannede og arbejdsmarkedet. 55 sider. 122 kr.

De ældre og arbejdsmarkedet. 25 sider. 72 kr.

Indvandrerne og arbejdsmarkedet. 2004. 61 sider. 122 kr.

Køn og arbejdsliv. 45 sider. 122 kr.

Produktivitetsudviklingen i Danmark 1988-2000. 71 sider. 193 kr.

Vandmiljøet. 42 sider. 115 kr.

2003 Danske virksomheders samarbejde 2003. 43 sider. 122 kr.

Helbredsproblemer og arbejdsliv. 19 sider. 50 kr.

2002 Børns levevilkår. 2002. 177 sider. 196 kr.

Skove og plantager 2000. 171 sider. 196 kr.

Læs nærmere omtale og bestil publikationerne på:

www.dst.dk/boghandel
eller
Kan købes på www.schultzboghandel.dk/
distribution@rosendahls-schultzgrafisk.dk
Tlf. 43 22 73 00